

23-25 September 2022
Ankara Turkey

3. BASKENT INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES

FULL TEXTS BOOK

EDITED BY
PROF. DR. MEMET ŞAHİN
ALINA AMANZHLOVA

ISBN - 978-625-8246-04-9
www.izdas.org

3. BASKENT INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES

23-25 September 2022

Ankara, Turkey

FULL TEXTS BOOK

Editor:

Prof. Dr. Memet ŞAHİN

Alina AMANZHLOVA

All rights of this book belong to IKSAD GLOBAL-2022©.

Without permission can't be duplicate or copied.

Authors of chapters are responsible both ethically and
juridically.

Issued: 18.10.2022

WWW.IZDAS.ORG

ISBN: 978-625-8246-04-9

CONGRESS ID

TITLE OF CONGRESS

3. BASKENT

International Conference on Multidisciplinary
Studies

DATE - PLACE

23-25 September, 2022

Ankara, Turkey

ORGANIZATION

Institute of Economic Development and Social Researches

EDITED BY

Prof. Dr. Memet ŞAHİN

Alina AMANZHLOVA

EVALUATION PROCESS

All applications have undergone a double-blind peer review process

PARTICIPANT COUNTRIES (25):

Turkey, Azerbaijan, Algeria, India, Nigeria, Morocco, Russia, Turkish Republic of North Cyprus, Poland, Indonesia, Tunisia, Pakistan, Saudi Arabia, Tunisia, Iraq, Ukraine, Moldova, Iran, Canada, Malaysia, Kazakhstan, Vietnam, Spain, Syria, Portugal, Romania

TOTAL NUMBER OF PAPERS: 253

THE NUMBER OF PAPERS FROM TURKEY: 122

OTHER COUNTRIES: 131

ORGANIZING COMMITTEE MEMBER(S)

Prof. Dr. Salih ÖZTÜRK- Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Prof. Dr. Guguli DUMBADZE- Batumi Shota Rustaveli Üniversitesi
Prof. Dr. Hacer HÜSEYNOVA - Azerbaijan State Pedagogical University
Prof. Dr. Ebülfet PELENGOV - Azerbaijan State Pedagogical University
Doç. Dr. Ümran TÜRKYILMAZ- Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Doç. Dr. Ayşe ERKMEN- Gaziantep Üniversitesi
Dr. Etem İ. ŞAHİN -Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi
Dr. Serkan GÜN- Siirt Üniversitesi
Dr. Hüseyin ERİŞ- Harran Üniversitesi
Dr. Hakan ÇETİNER- Gazi Üniversitesi
Dr. Bashir Ali SALEH- Al-Jabal Al-Gharbi Üniversitesi, Libya

SCIENTIFIC & REVIEW COMMITTEE

Prof. Dr. Ayslu B. SARSEKENOVA - Orleu National Development Institute
Prof. Dr. Necati DEMİR - Gazi University
Prof. Dr. Ebülfet PELENGOV - Azerbaijan Pedagogy University
Prof. Dr. Hacer HUSEYONA - Azerbaijan Pedagogy University
Prof. Dr. Mustafa TALAS - Ömer Halisdemir University
Prof. Dr. Memet ŞAHİN - Gaziantep University
Prof. Dr. Hulya ÇİÇEK - Gaziantep University
Assoc. Prof. Dr. Svitlana Tarasova - V. N. Karazin Kharkiv National University
Dr. Froilan Mobo - Philippine Merchant Marine Academy
Assoc. Prof. Dr. Güray ALPAR- Stratejik Düşünce Enstitüsü
Assoc. Prof. Dr. H.Burçin HENDEN ŞOLT - Zonguldak Bulent Ecevit University
Assoc. Prof. Dr. Ümit AYATA - Bayburt University
Assist. Prof. Dr. Tayyip Özcan - Erciyes University
Dr. Cavit POLAT - Iğdir University
Dr. Damezhan SADYKOVA - Kazak Kızlar Devlet Pedagoji Üniversitesi
Dr. Mariam S. OLSSON - Labanise University
Dr. WU Yicheng - Minzu University
Dr. Ethem İlhan ŞAHİN - EGM
Dr. Mustafa Latif EMEK- İKSAD
Dr. Mohammed Shoaib KHAN - Pak Turk Maarif School
Dr. Mehmet Emin KALGI - Çukurova Üniversitesi
Dr. Emin GİTMEZ - İnönü Üniversitesi
Dr. Sera İFLAZOĞLU - Middle East Technical University
Dr. N. Gamze YÖRÜK, Ph.D. - Kocaeli Food Control Laboratory
Dr. Osman OKUYUCU - Namık Kemal University

PHOTO GALLERY

Zoom Toplantı - Hall 6

Kalan: 09:00:36 Görünüle

Kaydediliyor...

A DIFFERENT PERSPECTIVE ON FOOTWEAR-FORMED RHYTONS

Dr. Zeynep Mehlika ULUÇAM KIRBAĞ

Başkent 3. Uluslararası Multidisipliner Bilimsel Çalışmalar Kongresi
21-23 September 2022

Hall 6-Massoudi Dha...
KSAD Hall 6
Hall 6- Semih Saravanan
Hall 6- FATHI ATALAR

Katılımcılar (10)

Katılımcı listesi:

- L. (Ortak oturum sahibi ben)
- H6-Z.Mehlika ULUÇAM KIRBAĞ
- Hall 6, FATHI ATALAR
- H6 Observer
- H6/Redovane En-madr
- Hall 6- Semih Saravanan
- Hall 6-Massoudi Dha
- Hall 6- Abdul Ghafar Watroo
- Hall 6, İpek AYTAÇ
- H6/Redovane EN-FADR

Sesi aç Videoyu Başlat Katılımcılar Duran Paylaşım Reaksiyonlar Uygulamalar Beyaz Tahtalar Daha fazla Oturum Çık

Tümünü Seçmeye Al Yeniden Oturum Sahibi Olmayı

Zoom Toplantı - Hall 2

Kalan: 09:52:30 Görünüle

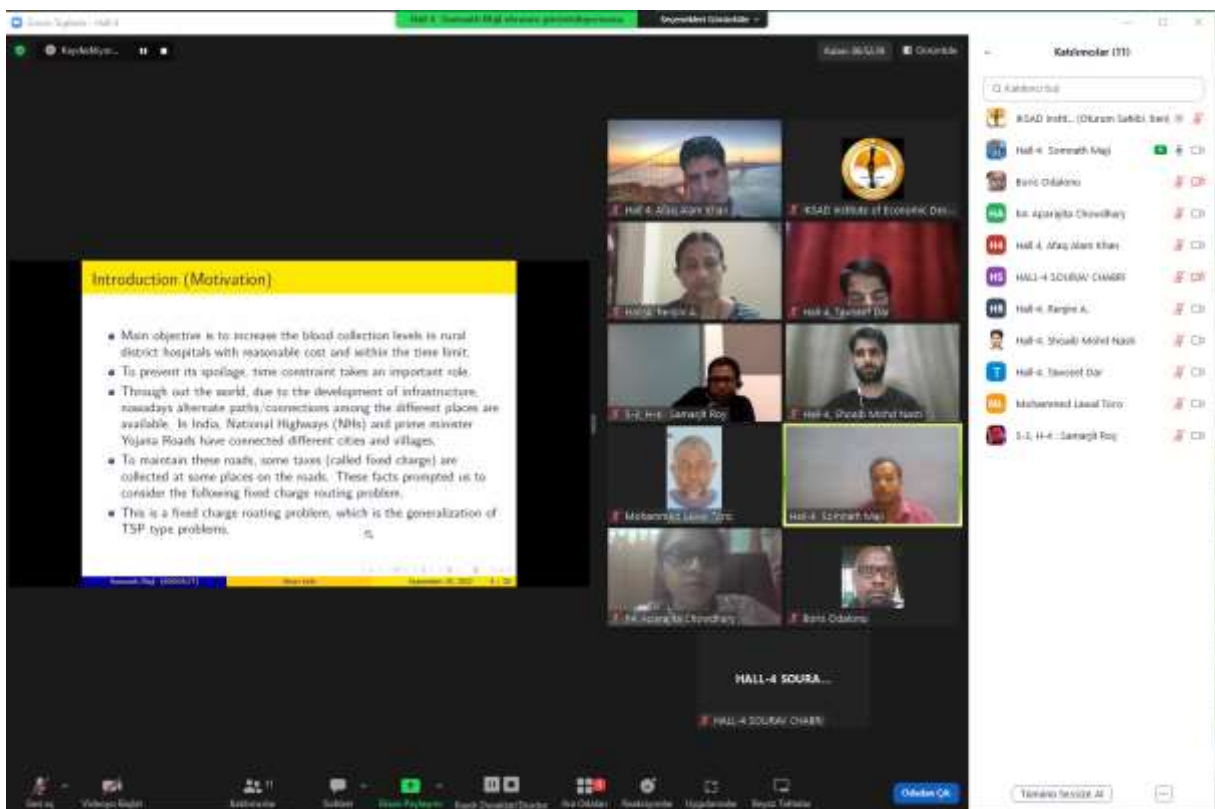
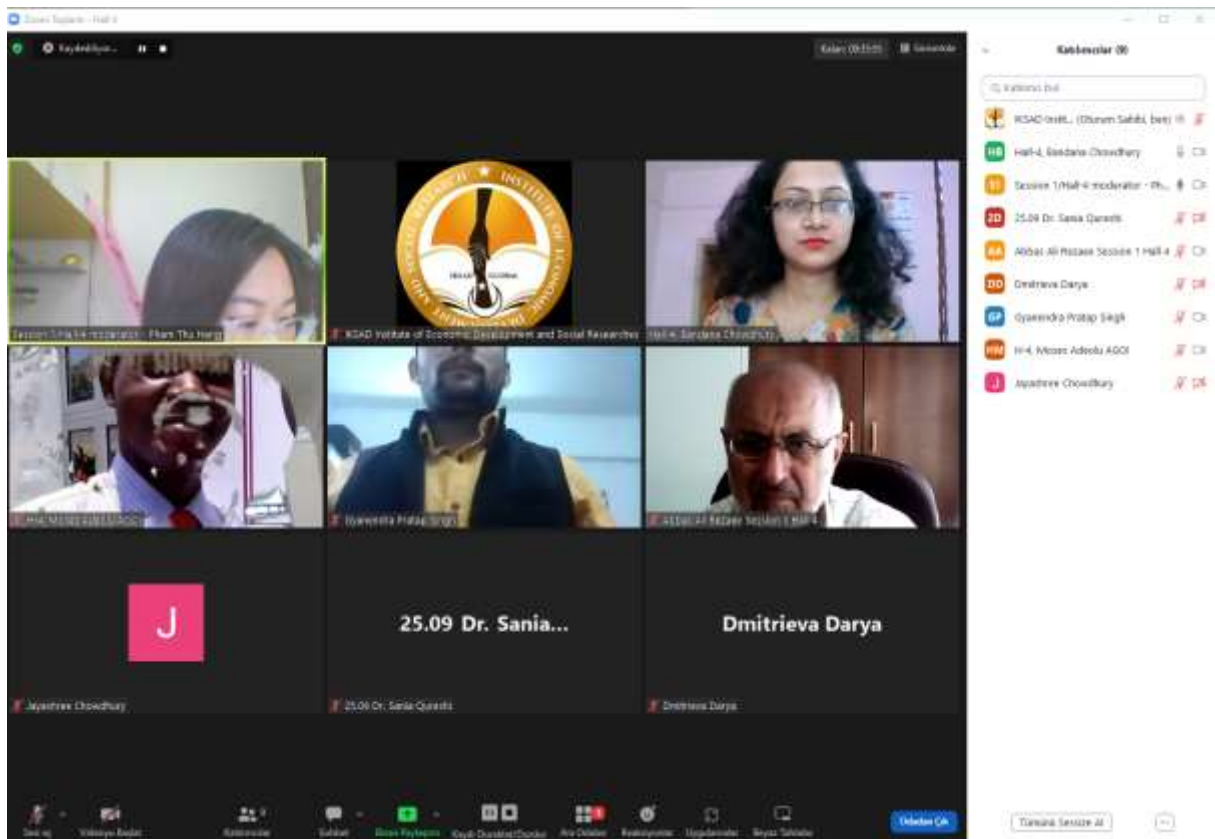
Kaydediliyor...

Observer Hall-2

Hall-2, Mert Karaman
Observer Hall-2
Hall-2 Begum FENERLİ
Hall-2 Havi Yildiz
Doç. Dr. Yusuf Kavun
Hall 2 manmamış katılımcı

Sesi aç Videoyu Başlat Katılımcılar Sohbet Duran Paylaşım Kaydı Duraklat/Durdur Reaksiyonlar Uygulamalar Daha fazla Oturum Çık

09:59 24.09.2022

III. BASKENT INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES

September 23-25, 2022
Ankara, Turkey

CONFERENCE PROGRAM

Online (with Video Conference) Presentation

Meeting ID: **858 8405 1641**
Passcode: **232425**

Join Zoom Meeting

<https://us02web.zoom.us/j/85884051641?pwd=NXVRb1BiUzN5RHdVdjUrSkMrN2cudz09>

PARTICIPANT COUNTRIES (25):

Turkey, Azerbaijan, Algeria, India, Nigeria, Morocco, Russia, Turkish Republic of North
Cyprus, Poland, Indonesia, Tunisia, Pakistan, Saudi Arabia, Tunisia, Iraq, Ukraine, Moldova,
Iran, Canada, Malaysia, Kazakhstan, Vietnam, Spain, Syria, Portugal, Romania

ÖNEMLİ, DİKKATLE OKUYUNUZ LÜTFEN / IMPORTANT, PLEASE READ CAREFULLY

Önemli, Dikkatle Okuyunuz Lütfen

- ✓ Kongremizde Yazım Kurallarına uygun gönderilmiş ve bilim kurulundan geçen bildirimler için online (video konferans sistemi üzerinden) sunum imkanı sağlanmıştır.
- ✓ Online sunum yapabilmek için <https://zoom.us/join> sitesi üzerinden giriş yaparak "Meeting ID or Personal Link Name" yerine ID numarasını girerek oturuma katılabilirsiniz.
- ✓ Zoom uygulaması ücretsizdir ve hesap oluşturmaya gerek yoktur.
- ✓ Zoom uygulaması kaydolmadan kullanılabilir.
- ✓ Uygulama tablet, telefon ve PC'lerde çalışıyor.
- ✓ Her oturumdaki sunucular, sunum saatinden 15 dk öncesinde oturuma bağlanmış olmaları gerekmektedir.
- ✓ Tüm kongre katılımcıları canlı bağlanarak tüm oturumları dinleyebilir.
- ✓ Moderatör – oturumdaki sunum ve bilimsel tartışma (soru-cevap) kısmından sorumludur.

Dikkat Edilmesi Gerekenler- TEKNİK BİLGİLER

- ✓ Bilgisayarınızda mikrofon olduğuna ve çalıştığına emin olun.
- ✓ Zoom'da ekran paylaşma özelliğine kullanabilmelisiniz.
- ✓ Kabul edilen bildiri sahiplerinin mail adreslerine Zoom uygulamasında oluşturduğumuz oturuma ait ID numarası gönderilecektir.
- ✓ Katılım belgeleri kongre sonunda tarafınıza pdf olarak gönderilecektir
- ✓ Kongre programında yer ve saat değişikliği gibi talepler dikkate alınmayacaktır

IMPORTANT, PLEASE READ CAREFULLY

- ✓ To be able to attend a meeting online, login via <https://zoom.us/join> site, enter ID "Meeting ID or Personal Link Name" and solidify the session.
- ✓ The Zoom application is free and no need to create an account.
- ✓ The Zoom application can be used without registration.
- ✓ The application works on tablets, phones and PCs.
- ✓ The participant must be connected to the session 15 minutes before the presentation time.
- ✓ All congress participants can connect live and listen to all sessions.
- ✓ Moderator is responsible for the presentation and scientific discussion (question-answer) section of the session.

Points to Take into Consideration - TECHNICAL INFORMATION

- ✓ Make sure your computer has a microphone and is working.
- ✓ You should be able to use screen sharing feature in Zoom.
- ✓ Attendance certificates will be sent to you as pdf at the end of the congress.
- ✓ Requests such as change of place and time will not be taken into consideration in the congress program.

Before you login to Zoom please indicate your name_surname and HALL number,

exp. Hall-1, Awais Khan

Meeting ID: 858 8405 1641

Passcode: 232425

Face to Face PRESENTATIONS

23.09.2022

Moderator: Prof. Dr. Memet Şahin

Ankara Local Time: 14:00 – 16:30

Place: Alba Hotel Ankara

Adres: Kızılay, Kocatepe Mahallesi, Yüksel Cd. No:19, 06000 Ankara

Author(s)	Title	Affiliation
Behire SANÇAR Fügen ÖZCANARSLAN Aysel DOĞAN Esen HAZIR	THE EFFECTIVENESS OF FIRST AID TRAINING GIVEN TO HEARING IMPAIRED INDIVIDUALS VIA SIGN LANGUAGE	Toros University, Mersin, Türkiye
Prof. Dr. Memet Şahin Dr. Abdullah Kargın Ahmet Omar	PYTHAGOREAN NEUTROSOPHIC QUADRUPLE NUMBERS AND SET VALUED PYTHAGOREAN NEUTROSOPHIC QUADRUPLE NUMBERS	Gaziantep University, Gaziantep, Türkiye
Prof. Dr. Memet Şahin Dr. Abdullah Kargın Kübra Doğan	NEUTROSOPHIC QUINTUPLE NUMBERS AND SET VALUED NEUTROSOPHIC QUINTUPLE NUMBERS	Gaziantep University, Gaziantep, Türkiye
Op. Dr. Mehmet Kadir BARTIN	HISTOPATHOLOGICAL EXAMINATION OF CYSTIC ARTERIES IN CHOLECYSTECTOMY CASES PERFORMED FOR DIFFERENT INDICATIONS	Sağlık Bilimleri University Van Eğitim Araştırma Hastanesi
Gökтуğ Kıprızlı	THE ANALYSIS OF HOW BRITAIN'S DECISION ON ITS DISENGAGEMENT FROM THE EAST OF SUEZ AFFECTED THE FOREIGN POLICY PRACTICES OF IRAQ AND SYRIA UNDER BA'TH PARTY RULE	Bilkent University, Ankara, Türkiye
Harun Küçükbalı Tülay Kars Fertelli	PAIN ASSESSMENT IN INTENSIVE CARE	Sivas Cumhuriyet University, Sivas, Türkiye

Session 1 / Hall-1**24.09.2022****Moderator: Lect. Mücahit MUSLU****Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425****Ankara Local Time: 10:00 – 12:00**

Author(s)	Title	Affiliation
Hatice Kübra PALTA Turgay ÜSTÜNER	MORPHOMETRY OF WINGS IN SOME SPECIES OF THE GENUS STRATIOMYS (DIPTERA: STRATIOMYIDAE)	Selçuk University, Konya, Türkiye
Nagihan KILIÇ Eda BUDAK AKBAL	RESEARCH ON THE BIOLOGY OF <i>Liriomyza</i> spp. (Burgess) (Diptera: Agromyzidae) AND THEIR DISTRIBUTION	Iğdır University, Iğdır, Türkiye Dicle University, Diyarbakır, Türkiye
Eda BUDAK AKBAL Nagihan KILIÇ	ALEYRODIDAE FAMILY THAT DAMAGES VEGETABLES TYPES AND THEIR NATURAL ENEMIES	Dicle University, Diyarbakır, Türkiye Iğdır University, Iğdır, Türkiye
Levent YAZICI	DETERMINATION OF HYBRID VIGOR IN POPPY (<i>Papaver somniferum</i> L.)	Yozgat Bozok University, Ziraat Fakültesi, Tarla Bitkileri Bölümü, Yozgat, Türkiye
Melek YAPICI İlknur MERİÇ TURGUT Önder YILDIRIM Akasya TOPÇU	IMPACTS OF SYNTHETIC PROGESTINS ON AQUATIC ECOSYSTEM	Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye Muğla Sıtkı Koçman University, Muğla, Türkiye
Kuttusi Zorlu Orhan Dengiz İnci Demirağ Turan Volkan Dede	COMPARISON OF BIOLOGICAL PROPERTIES OF SOILS FORMED IN THE PERIGLACIAL LANDFORMS OF ÇADIR AND GÖZE MOUNTAINS (NE ANATOLIA)	Ardahan University Ondokuz Mayıs University Samsun University
Mücahit MUSLU	A FUNCTIONAL FOOD DISCARDED: BANANA PEEL	Kastamonu University, Kastamonu, Türkiye
Mehmet Burak Ateş Ayşegül BULUT	KAPOSIFORM HEMANGIOENDOTHELIOMA IN A CAT	Selçuk University, Konya, Türkiye

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.**Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.****Kindly keep your cameras on till the end of the session.**

Session 1 / Hall-2**24.09.2022****Moderator: Assist. Prof. Dr. Yusuf Kavun****Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425****Ankara Local Time: 10:00 – 12:00**

Author(s)	Title	Affiliation
Mert KARAMAN Prof. Dr. Ali BAYRAM	AUTOMATICALLY PERFORMING CRACK CONTROL OF NON- MAGNETIC FORGED PARTS BY MEANS OF LIQUID PENETRANT METHOD WITH THE HELP OF CAMERA	Bursa Uludağ University, Bursa, Türkiye.
Murat Akdağ Hayri Yıldız	VIBRATION CONTROL WITH VELOCITY PROFILE IN LINEAR MOVING FLEXIBLE STRUCTURES	Dokuz Eylül University, İzmir, Türkiye
İsmail Hakan ÇETİNKAYA Kadir AYAS Adem KARACA Zahide ÖZTAŞ KAPLAN	INVESTIGATION OF THE EFFECTS OF SURFACE ACTIVATION BEFORE PLASTIC INJECTION ON POLYPROPYLENE STRENGTH	Bursa Uludağ University, Bursa, Türkiye
Prof. Dr. Figen BEYHAN Begüm FENERLİ	AN APPROACH TO INQUIRY FIRE SAFETY IN INDUSTRIAL BUILDINGS IN AN ARCHITECTURAL CONTEXT	Gazi University, Ankara, Türkiye
Medeni Bahşi Yusuf Kavun	DETERMINATION of RADIATION ABSORPTION of CYPRESS TREES of DIFFERENT THICKNESSES	Kahramanmaraş Sütçü İmam University, Kahramanmaraş, Türkiye
Medeni Bahşi Yusuf Kavun	A STUDY on the RADIATION PERMEABILITY PROPERTIES of HORNBEAM TREES	Kahramanmaraş Sütçü İmam University, Kahramanmaraş, Türkiye

**All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.**

Session 1 / Hall-3**24.09.2022****Moderator: Dr. Halil İLKİMEN****Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425****Ankara Local Time: 10:00 – 12:00**

Author(s)	Title	Affiliation
Halil İLKİMEN Cengiz YENİKAYA Aysel GÜLBANDILAR	INVESTIGATION OF ANTIMICROBIAL AND ANTIFUNGAL ACTIVITIES OF METAL COMPLEXES OF 2-METOXY-5-SULFAMOYL BENZOIC ACID	Kütahya Dumlupınar University, Kütahya Türkiye Eskişehir Osmangazi University, Eskişehir, Türkiye
Halil İLKİMEN Cengiz YENİKAYA Aysel GÜLBANDILAR	SYNTHESIS, CHARACTERIZATION, INVESTIGATION OF ANTIMICROBIAL PROPERTIES OF PROTON TRANSFER SALT AND CU(II) COMPLEX OF 2-METOXY-5-SULFAMOYL BENZOIC ACID AND 2,3-DIAMINOPYRIDINE DERIVATIVES	Kütahya Dumlupınar University, Kütahya Türkiye. Eskişehir Osmangazi University, Eskişehir, Türkiye
Sadiye Kübra BAŞKAYA Muhammed Enes BALKAN Mustafa ÇEŞME	CARBON QUANTUM DOTS FROM GREEN WALNUT SHELLS: SYNTHESIS, CHARACTERIZATION AND INVESTIGATION OF INTERACTIONS WITH FISH SPERM DNA	Kahramanmaraş Sütçü İmam University, Kahramanmaraş, TÜRKİYE.
Sadiye Kübra BAŞKAYA Mustafa ÇEŞME	CARBON QUANTUM DOT FROM TANGERINE JUICE AND ONION PEELS: SYNTHESIS, CHARACTERIZATION AND FLUORESCENT INK PROPERTIES	Kahramanmaraş Sütçü İmam University, Kahramanmaraş, Türkiye
Hasan Samed Gez Rıdvan Gecü Ahmet Kabil	THE EFFECT OF DIFFERENT PARAMETERS ON WELDING AREA IN JOINING ALUMINUM FOILS WITH ULTRASONIC WELDING	Yıldız Teknik University, İstanbul, Türkiye Assan Alüminyum Sanayi ve Ticaret A.Ş., İstanbul, Türkiye

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.**Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.****Kindly keep your cameras on till the end of the session.**

Session 1 / Hall-4**24.09.2022****Moderator: Phạm Thu Hằng****Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425****Ankara Local Time: 10:00 – 12:00**

Author(s)	Title	Affiliation
Seemant Tiwari	POSSIBLE STUDIES AREAS FOR INTERDISCIPLINARY RESEARCH	Southern Taiwan University of Science and Technology, Tainan City 71005, Taiwan
ZHIGALOVA Elizaveta Vadimovna GLUKHOVA Olga Vladimirovna	LANGUAGE IMMERSION IN THE PROCESS OF STUDYING ENGLISH	Rostov State University of Economics, Russia
Dmitrieva Darya	THE ANALYSIS OF GREEN PR CAMPAIGN LINGUISTIC FEATURES	Russia, Rostov-on-Don Rostov State University of Economics
Moses Adeolu AGOI Oluwakemi Racheal OSHINOWO	THE EFFICACY OF CYBER SECURITY AND THE IMPLICIT IMPLICATION ON EDUCATIONAL MANAGEMENT	Lagos State University of Education, Lagos Nigeria
Dr. Bandana Chowdhury and Dr. Jayashree Chowdhury	TEACHING-LEARNING IN A DIGITAL AGE	Gauhati University, Guwahati, Assam, India Handique Girls' College, Guwahati, Assam, India
Rubia Jan	A STUDY ON THE CHALLENGES FACED BY RURAL WOMEN IN ACCESSING HIGHER EDUCATION	Central University of Kashmir, Green Campus, Ganderbal
Abbas Ali Rezaee	CRITICAL THINKING ABILITY AND EFL LEARNERS' LANGUAGE LEARNING STRATEGY USE	Associate Professor, University of Tehran, IR Iran
Joseph Onyema Ahaotu, Chioma Abigail Uche- Okanume	ELT IN NIGERIA: IMPACT OF COMPUTER ASSISTED LANGUAGE LEARNING ON SELECTED SCHOOLS IN OBIO/AKPOR, RIVER STATE	University of Port Harcourt, Port Harcourt, Nigeria.
Ismail Olaniyi MURAINA, Wasiu Olatunde OLADAPO, Solomon Onen ABAM, Bashir Ayinde OYENIRAN	VIRTUAL DIGITAL ASSISTANTS' USE: A STEP TO REDUCE/PREVENT STRESS IN THE SOCIETY	Lagos State University, Lagos Nigeria
Gyanendra Pratap Singh	CLINICAL LEGAL EDUCATION: A TOOL FOR SOCIAL TRANSFORMATION	Central University of Punjab, India
Phạm Thu Hằng	FACTORS INFLUENCING STUDENT ATTITUDES TOWARDS E-LEARNING	Vietnam National University, Hanoi, Vietnam

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.**Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.****Kindly keep your cameras on till the end of the session.**

Session 1 / Hall-5**24.09.2022****Moderator: Dr. Ghanshyam Barman****Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425****Ankara Local Time: 10:00 – 12:00**

Author(s)	Title	Affiliation
Dr. Ghanshyam Barman	PHOTOCATALYSTS - NEW HORIZONS NEW HOPES	C G P I T, Uka Tarsadia University, India
Tannu Panchal	AGRICULTURE: THE ART AND SCIENCE OF AGRICULTURE	Bhagat Phool Singh Women's University, INDIA
Ashwani Kumar, Salej Sood, Sundaresha S., Umesh Goutam, Vinay Bhardwaj, Dalamu, Baljeet Singh, Bhawna Dipta, Nimisha Kaushal, Neha Sharma, Vinod Kumar	KNOCKDOWN OF STDMC1 FOR GENERATION OF ASYNAPTIC MUTANTS IN POTATO	ICAR-Central Potato Research Institute, Himachal Pradesh, India Lovely Professional University, Punjab, India
Siddhant Shalini Mishra R.S. Kanaujia	MUSHROOM: A RAW MATERIAL FOR MAKING ORNAMENTS	Durgesh Nandini Degree College, India
Muhammad Kamran KHAN Muhammad Haseeb AHMAD Muhammad Faizan AFZAL	USE OF NOVEL TECHNOLOGIES FOR THE MODIFICATION OF PROTEINS	Government College University Faisalabad, Pakistan
Ali Umar Ahmad, Jagan Jeevan, Siti Marsila Mhd Ruslan	THE EFFECT OF GREEN LOGISTICS PERFORMANCE ON ENVIRONMENTAL QUALITY IN AFRICAN COUNTRIES	Universiti Malaysia Terengganu, 21030 Kuala Nerus, Terengganu, Malaysia
Rabiu A.T., Sani S., Isah B.I., Sani M.G.	OCCURRENCE OF AFLATOXINS B1 IN SOME SPICES SOLD IN SOME MARKETS IN ZAMFARA STATE, NIGERIA	Nigerian Police Academy, Kano, Nigeria Nigerian Defence Academy, Kaduna, Nigeria Zamfara State College of Education, Maru, Nigeria
Hikmet Sabri ARMAĞAN Assist. Prof. Dr. Aysel ELİK Assoc. Prof. Dr. Derya KOÇAK YANIK Prof. Dr. Fahrettin GÖĞÜŞ	GREEN AND INNOVATIVE EXTRACTION OF BIOACTIVE COMPOUNDS FROM CITRUS FRUIT WASTES	Gaziantep University, Gaziantep, Türkiye.

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.**Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.****Kindly keep your cameras on till the end of the session.**

Session 1 / Hall-6**24.09.2022****Moderator: Fatih ATALAR****Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425****Ankara Local Time: 10:00 – 12:00**

Author(s)	Title	Affiliation
Redouane En-nadir, Haddou El-ghazi	THEORETICAL STUDY OF ISB CONDUCTION OPTICAL ABSORPTION AND IMPURITY BINDING ENERGY ASSOCIATED WITH LOWEST EXCITED STATES IN QW WITH A NEW MODULATED POTENTIAL	University of Sidi Mohamed Ben Abdullah, Fez, Morocco ENSAM, University Hassan-II University, Casablanca, Morocco
Abdul Ghafar Wattoo, Sara Yaseen, Dr. Muhammad Bilal Tahir	DEPOSITION OF BI-DOPED SB2S3 THIN FILMS BY CHEMICAL BATH DEPOSITION: AS ABSORBER LAYER IN SOLAR CELLS	Khwaja Fareed University of Engineering and Information Technology, Rahim Yar Khan, 64200, Pakistan
Assist. Prof. Dr. İpek AYTAÇ	NUMERICAL ANALYSIS OF THE IMPACT OF DIFFERENT TURBULATOR MODIFICATIONS ON THE OVERALL BEHAVIOR OF A CONCENTRIC TYPE HEAT EXCHANGER	University of Turkish Aeronautical Association, Ankara, Türkiye
Assist. Prof. Dr. Halil GÖR	DESIGN OF A PERMANENT MAGNET SYNCHRONOUS GENERATOR WITH LOW COGGING TORQUE FOR WIND TURBINES	Hakkari University, Hakkari, Turkey
Fatih ATALAR Sarper KARA	EXPERIMENTAL INVESTIGATION OF SURFACE TRACKING FORMATION AND BREAKDOWN BEHAVIOR OF SOLID PRESSBOARD INSULATION IN TRANSFORMERS	Istanbul University-Cerrahpaşa, 34320 Istanbul, Turkey Biruni University, İstanbul, Turkey
Mohamed Dhia Massoudi, Mohamed Bechir Ben Hamida	NUMERICAL STUDY OF COMBINED EFFECTS OF NANOFUID AND WAVY FINS ON THE ENHANCEMENT OF HEAT SINK PERFORMANCE	University of Monastir, Tunisia Imam Mohammad Ibn Saud Islamic University (IMSIU), Riyadh, Saudi Arabia University of Sousse, Tunisia
Ziad Shakeeb Al Sarraf	FINITE ELEMENT ANALYSIS AND EXPERIMENTAL STUDY OF TWO-AXIS TRACKING SYSTEM FOR PARABOLIC TROUGH SOLAR COLLECTOR	Department of Mechanical Engineering, University of Mosul, Nineveh, Iraq
Zeynep Mehlika ULUÇAM KIRBAĞ	A DIFFERENT PERSPECTIVE ON FOOTWEAR-FORMED RHYTONS	Selcuk University, Konya, Türkiye
M.S. Senthil Saravanan, Vijai Vinod	PERFORMANCE EVALUATION OF AL-ION BATTERY USING WATER IN SALT ELECTRODE	Sree Buddha College of Engineering, Alappuzha, Kerala, India

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.**Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.****Kindly keep your cameras on till the end of the session.**

Session 2 / Hall-1**24.09.2022****Moderator: Doç. Dr. Ayşe Derya ESKİMEN****Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425****Ankara Local Time: 12:30 – 14:30**

Author(s)	Title	Affiliation
Fatma İNCE SANCAKLI	THE IMAGE OF BYZANTIUM IN THE WESTERN WORLD DURING THE CRUSADES (1095-1204)	İnönü University, Malatya, Türkiye
Dr. Mustafa Sarper ALAP	OTTOMAN TURKISH BOOKS WITH DEVELOPING TECHNOLOGY	Kırıkkale University, Kırıkkale, Türkiye
Gürkan İLTER	A POLICE LOOK AT ERHAN BENER'S INSECT NOVEL	Hakkari University, Türk Dili Bölümü, Hakkari, Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Ayşe Derya ESKİMEN Nilgün SEVİNÇ	INVESTIGATION OF NAZLI ERAY'S ARTWORK TITLED "ARZU SAPAĞINDA İNECEK VAR" –AN EVALUATION WITHIN THE SCOPE OF INTERTEXTUALITY-	Kütahya Dumlupınar University, Kütahya, TÜRKİYE Öğretmen, Orhaneli Türkan Sait Yılmaz Anadolu Lisesi, Bursa, Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Ayşe Derya ESKİMEN Merve GÜZEL AK	EXAMINATION OF AYDIN BALCI'S RELATED TALE BOOK ACCORDING TO PROPP'S STRUCTURAL NARRATOR ANALYSIS METHOD	Kütahya Dumlupınar University, Kütahya, TÜRKİYE Öğretmen, Harmancık İmam Hatip Ortaokulu, Bursa, Türkiye
Kadir ŞAHİN	TRANSITIONS OF ACTIVITIES OF 'NATURAL LIFE' SPECIFIC TO RADICAL INDIVIDUALISM IN LATE MODERN CITIES: AN INVESTIGATION THROUGH FLOOR GARDENS AND TERRACE GARDENS AT RISE IN THE NEW TYPES OF RESIDENCES	Karabük University, Karabük, Türkiye
Oğuz Bilge Güngördü	ONE WORLD STATE PROJECTS IN THE LIGHT OF CARL SCHMITT'S VIEWS	Bağımsız Araştırmacı, Ankara, Türkiye
Assist. Prof. Dr. Şule GECE	THE CONCEPT OF PERSPECTIVE AND THE WOMAN ALIGNED BY PERSPECTIVE IN JEAN PAUL SARTRE'S WORKS	Kırıkkale University, Kırıkkale, Türkiye
Işıl ARPACI	MACHIAVELLI, MACHIAVELLISM AND FOUCHE	İnönü University, Malatya, Türkiye
Feride Kazımlı	THE DIRECTIONS OF INFLUENCE OF TRANSFERS IN THE FIELD OF EDUCATION ON PEDAGOGICAL BUSINESS	Baku, ADPU

.All participants must join the conference 15 minutes before the session time.**Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.****Kindly keep your cameras on till the end of the session.**

Session 2 / Hall-2**24.09.2022****Moderator: dos. fil.üz.f.d. Svetlana MƏMMƏDOVA****Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425****Ankara Local Time: 12:30 – 14:30**

Author(s)	Title	Affiliation
dos. fil.üz.f.d. Svetlana MƏMMƏDOVA	FRAZEOLÖGİZMLƏRİN MAHİYYƏTİ. ÖYRƏNİLMƏ TARİXİ	Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti, Bakı, Azərbaycan
Hilal Oytun ALTUN	THE USE OF OPTICAL CHARACTER RECOGNITION TECHNOLOGY IN OTTOMAN TURKISH RESEARCH	Jagiellon University, KRAKOW, Polonya.
Assist. Prof. Dr. Hasan OSMANOĞLU Assoc. Prof. Dr. Meliha UZUN	EXAMINATION OF THE SPORT INJURY ANXIETY LEVELS OF THE CANDIDATES WHO TOOK THE ŞIRNAK SPORTS HIGH SCHOOL EXAM	Şırnak University, Şırnak, Türkiye.
Assoc. Prof. Dr. Meliha UZUN Assist. Prof. Dr. Hasan OSMANOĞLU	ATTITUDES OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS IN THE Z GENERATION GROUP TOWARDS PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS	Şırnak University, Şırnak, Türkiye.
Öğr. Gör. Latif ÖZBAY Doç. Dr. Bünyamin HAN	THE REASONS FOR INTERNATIONAL STUDENTS' PREFERENCE OF TÜRKİYE FOR HIGHER EDUCATION	Kütahya Dumlupınar University, Kütahya, Türkiye
Erman Yükseltürk Fatih İlhan Serhat Altıok	INVESTIGATION OF PRE-SERVICE TEACHERS' ATTITUDES TOWARDS MIND AND INTELLIGENCE GAMES	Kırıkkale University, Kırıkkale, Türkiye
Erman Yükseltürk Fatih İlhan Serhat Altıok	EXAMINATION OF POSTGRADUATE THESES ON MIND AND INTELLIGENCE GAMES	Kırıkkale University, Kırıkkale, Türkiye
Sevda Abbasova	THEORETICAL FOUNDATIONS OF INCREASING THE EFFECTIVENESS OF TEACHING STRATEGIES IN A MODERN SCHOOL	Azərbaycan Devlet Pedagoji Universiteti, Bakü, Azərbaycan
Salih Şentürk Bahadır Gülbahar	THE RELATIONSHIP BETWEEN TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE TEACHERS' PROFESSIONAL SELF-COMPETENCIES AND CLASSROOM DIVERSITY COMPETENCIES	Kırşehir Ahi Evran University, Kırşehir, TÜRKİYE
İsmayılova Aynur Humbət	AZERBAIJAN COPPER ART	Baku, Azerbaijan State Tourism Agency "Yanar Dag" State Historical-Cultural and Nature Reserve Researcher
Rzayeva Gunay	NATIONAL PARKS OF AZERBAIJAN	Baku, Azerbaijan State Tourism Agency "Yanar Dag" State Historical-Cultural and Nature Reserve Researcher

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.**Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.****Kindly keep your cameras on till the end of the session.**

Session 2 / Hall-3

24.09.2022

Moderator: Ahmet Numan Ünver

Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425

Ankara Local Time: 12:30 – 14:30

Author(s)	Title	Affiliation
Esra Ertuğrul Tomsuk	COLLECTIVISM AS AN ARTISTIC METHOD IN CONTEMPORARY ART	Çankırı Karatekin University, Çankırı, Türkiye
Borga KANTÜRK	INTERDISCIPLINARY PRACTICES OF ARCHIVE SPACES IN CONTEMPORARY ART AND THEIR SIGNIFICANCE IN KEEPING A RECORD OF CONTEMPORARY ART: ASIAN ART ARCHIVE, SALT RESEARCH	Dokuz Eylül University, İzmir, Türkiye
Damla ÇALIŞKAN UGURLU Yılmaz ŞENDURUR	OPINIONS OF SECONDARY SCHOOL MUSIC TEACHERS WORKING IN SUPPORT AND TRAINING COURSES ON THESE COURSES	Gazi University, Ankara, TÜRKİYE
Assoc. Prof. Dr. Mutlu ÇEVİK	OHMIC HEATING OF VERJUICE SAMPLES: ELECTRICAL CONDUCTIVITY VALUES AND PERFORMANCE PROPERTIES	Munzur University, Tunceli, Türkiye
Ömer Faruk Erdoğan	THE HIERARCHY OF THE UNIVERSE AND THE POSITION OF CELESTIAL BEINGS IN NEO-PLATONIC PHILOSOPHY	Dumlupınar University, Kütahya, Türkiye
Ömer Faruk Erdoğan	AL-ĞAZZĀLĪ'S VIEWS ON COSMOLOGY IN HIS MİŞKĀT AL-ANWĀR	Dumlupınar University, Kütahya, Türkiye
Ahmet Numan Ünver	THE İJTİHĀD OF TAḤQĪQ AL-MANĀT AND ITS IMPACT ON LEGAL VARIATIONS	Sakarya University, Sakarya, Türkiye
Aytekin Zeynalova	İNFORMASİYA SİYASƏTİNİN MODƏRN LƏŞMƏSİ ANLAYIŞI	Bakı Dövlət Universiteti
Assoc. Prof. Dr. Mutlu ÇEVİK	OHMIC HEATING OF VERJUICE SAMPLES: ELECTRICAL CONDUCTIVITY VALUES AND PERFORMANCE PROPERTIES	Munzur University, Tunceli, Türkiye

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 2 / Hall-4

24.09.2022

Moderator: Dr. Eva Reka Keresztes

Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425

Ankara Local Time: 12:30 – 14:30

Author(s)	Title	Affiliation
Fikrotul Amna Sintiana Rizki Umi Kholilah Ade Gunawan	HUMAS AND RELIGIOUS NEEDS	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Qori Ananda Asti Nur Wilda Ariza Nailis Syafa Kamila Ade Gunawan	ISLAMIC AREA STUDY	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Vita Tri Indriani Reny Widiastuti Kholilah Ade Gunawan	THE EXISTENCE OF ISLAM AS THE REVELATION OF ALLAH	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Hendri Hermawan Adinugraha Hermina Pristilia Lilis Nurrohmah Putri Indah Lestari	ISLAM AS A REVELATION RELIGION	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Indah Lafati Yanul Ulum Hesti Wijayanti Zimq Marquiza Hendri Hermawan Hadinugroho	ISLAMIC EPISTEMOLOGY	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Hendri Hermawan Adinugraha Erna Wahyu Setianingsih Farida Arifani Niken Ning Tiyas	ISLAMIC SOURCES AND CHARACTERISTICS	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Hasna Huwaidah Rifatul Hanifah Laila Kholisa Azzahra Hendri Hermawan Adinugraha	THEORY ISLAMIC STUDY METHODOLOGY	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Linda Martalia Nur Rohmah Hidayati Hawa Azzah Fauziah	METHODOLOGY OF UNDERSTANDING ISLAM	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Annisa Shofiana Julaikha Nur Utami Catur Rahayu Sunu Pratiwi Ade Gunawan	ISLAMIC EPISTEMOLOGY	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Eva Reka Keresztes, Ildiko Kovacs, Ali Albarasneh, Annamaria Horvath	SUPPLY CHAIN ENHANCEMENT WITH BLOCKCHAIN	Budapest Business School University of Applied Sciences

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 2 / Hall-5
24.09.2022

Moderator: Assoc. Prof. Dr. Ebrahim Salimikouchi
Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425
Ankara Local Time: 12:30 – 14:30

Author(s)	Title	Affiliation
Wasiu Abiodun Makinde	LOCAL GOVERNANCE AND CLIMATE CHANGE MITIGATION IN YEWA SOUTH LOCAL GOVERNMENT AREA, NIGERIA	Department of Public Administration, the Federal Polytechnic, Ilaro, Ogun State, Nigeria.
Putri Amanda Ardita Muhammad Faqih Fahriza Niharotul Faizah Hendri Hermawan Adinugraha	HUMAN AND RELIGIOUS NEEDS	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Assoc. Prof. Dr. Ebrahim Salimikouchi	WHY SHOULD FUTURE DEMOCRACIES BE ECOLOGICAL?	University of Isfahan
M. Fauzi Ali Muhtarom	EMERGENCY FUND FOR MILLENIAL GENERATION: PREPARATION	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Anggi SAPUTRA Hendri Hermawan ADINUGRAHA	HOW HABIBIE CONTROLS THE DOLLAR	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Dewi ANGGIANI Hendri Hermawan ADINUGRAHA	GENDER EQUALITY AND ECONOMIC GROWTH	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Nailil Mufidah QOSIM Hendri Hermawan ADINUGRAHA	US INFLATION INCREASED AGAIN: ISLAMIC ECONOMIC PERSPECTIVE	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Qonita ARIFATUN NADA Hendri Hermawan ADINUGRAHA	ISLAMIC BINA BERSAMA COOPERATIVE HAS NOT REPORTED TAXES SINCE 2018	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Dr.C.Vijai, Dr.R.Jamuna Devi, Mrs.S.M.Suryalakshmi	A RELATIONSHIP OF CLOUD COMPUTING WITH E-COMMERCE	Vel Tech Rangarajan Dr. Sagunthala R&D Institute of Science and Technology, INDIA A. D. M. College for Women (Autonomous) Nagapattinam. INDIA St.Peter's Institute of Higher Education and Research, INDIA
Berlian EKA Hendri Hermawan ADINUGRAHA	GOVERNMENT PREPARED ASSISTANCE: ECONOMIC PERSPECTIVE	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session-2 / Hall-6

24.09.2022

Moderator: Ananda Majumdar

Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425

Ankara Local Time: 12:30 – 14:30

Author(s)	Title	Affiliation
Mr.S.Pranav, Mr.Jayashankar.J	REGIONAL COMPREHENSIVE ECONOMIC PARTNERSHIP AND INDIA: A STUDY	Deemed to be University, India.
Ikhlasa Akmal FAJAR Hendri Hermawan ADINUGRAHA	ONLNE OJEK TARF INCREASE	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Azzah Wildatun NISA Hendri Hermawan ADINUGRAHA	WORLD OIL PRICES DOWN US INFLATION EXCEEDS EXPECTATIONS	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Sarah ULLIYAH Hendri Hermawan ADINUGRAHA	MONEY EXCHANGE: ISLAMIC ECONOMIC PERSPECTIVE	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Ni'mah MU'ALIYAH Hendri Hermawan ADINUGRAHA	INCREASE IN LAND AND BUILDING TAX RATES	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Arina Roudhotul Jannah Hendri Hermawan ADINUGRAHA	ISLAMIC ECONOMICS AS A SOLUTION FOR GLOBAL ECONOMIC RECOVERY	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Banul X.	THE PROBLEM OF THE FORMATION OF EMPATHIC COMMUNICATIVE COMPETENCE IN FUTURE MEDICAL WORKERS	Tiraspol State University, Moldova
Ananda Majumdar	YOUTH AND ADULTHOOD CRIME AND VULNERABILITY IN ALBERTA	University of Alberta
Aayat Fatma, Nikita Khanna	GENDER AND AGGRESSION IN INDIA	Amity Law School, Noida.
Chukwuedo, Mercy Uwaezuoke	THE CONCEPT OF SLAVERY IN PAUL'S LETTER TO PHILEMON AND THE IMPLICATIONS TO HUMAN TRAFFICKING IN NIGERIA	Trinity Theological College, Umuahia, Abia State, Nigeria

**All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.**

Session 3 / Hall-1

24.09.2022

Moderator: Seher Ünverdi

Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425

Ankara Local Time: 15:00 – 17:00

Author(s)	Title	Affiliation
Büşra Canbaz	DETERMINING THE MENTAL HEALTH LITERACY LEVEL OF HEALTHCARE WORKERS	Bandırma 17 Eylül University, Balıkesir, Türkiye.
Lect. Dr. Ayşe ŞAHİN	THE EFFECTS OF MUSIC ON CHILD AND ELDERLY HEALTH	Amasya University, Amasya, Türkiye
Nazan KAYTEZ Esra Zeynep ARSLAN	AN INVESTIGATION OF THE CARTOON FILMS NAMED MY BROTHER OZI IN TERMS OF VALUES	Çankırı Karatekin University, Çankırı, Türkiye
Seher Ünverdi Seher Sarıkaya Karabudak	THE RELATIONSHIP OF PARENTS' PROBLEM INTERNET USE LEVEL AND THE POTENTIAL OF CHILD ABUSE	Aydın Adnan Menderes University, Aydın, Türkiye
Sibel ATEŞOĞLU KARABAŞ Ayşe Eda ERGÖREN	WHAT DO PROSPECTIVE DOCTORS THINK ABOUT DONATING THEIR ORGANS?	Kahramanmaraş Sütçü İmam University, Kahramanmaraş, Türkiye
Assist. Prof. Dr. Mevlüt Can KOÇAK Öğr. Gör. Olgun KÜÇÜK	PRESENTATION OF SUICIDE BEHAVIOR IN TELEVISION SERIES	Karabük University
Öğr. Gör. Merve KAPLAN Assist. Prof. Dr. Bülent DEMİRAĞ Assoc. Prof. Dr. Sinan ÇAVUŞOĞLU	EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN SERVANT LEADERSHIP, ORGANIZATIONAL IDENTIFICATION AND TURNOVER INTENTION: A RESEARCH FOR HOSPITAL EMPLOYEES	Gaziantep University, Gaziantep, Türkiye
Ece Çölkesen	RETURN OF THE AGING POPULATION: THE CONCEPT OF THE AGE-FRIENDLY HOSPITAL	Toros University, Mersin, Türkiye.
Ekin AKPINAR Başar ÖZTÜRK Remziye AKARSU	INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN FUNCTIONAL SKILLS, SENSORIMOTOR, AND ANTHROPOMETRIC PROPERTIES OF THE HAND IN HEALTH SCIENCES STUDENTS USING HIERARCHIC CLUSTERING ANALYSIS	Biruni University, İstanbul, TÜRKİYE

**All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.**

Session 3 / Hall-2

24.09.2022

Moderator: Dr. Erg. Güleser GÜNEY YILMAZ

Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425

Ankara Local Time: 15:00 – 17:30

Author(s)	Title	Affiliation
Dr. Erg. Güleser GÜNEY YILMAZ	DETERMINATION OF DAILY OCCUPATIONAL PATTERNS OF ADOLESCENTS	Kütahya Health Science University, Kütahya, Türkiye
Dr. Erg. Güleser GÜNEY YILMAZ	EXAMINATION OF OCCUPATIONAL PERFORMANCE AND PARTICIPATION LEVELS OF INDIVIDUALS WITH OSTEOARTHRITIS	Kütahya Health Science University, Kütahya, Türkiye
Güzel Nur YILDIZ Bahar ÇİFTÇİ	A SYSTEMATIC INVESTIGATION ON THE USE OF HELPER SKIN TAP TECHNIQUE IN INTRAMUSCULAR INJECTION IN ADULTS	Muş Alparslan University, Muş Atatürk University, Erzurum
Gülçin Avcı Güzel Nur YILDIZ	THE EFFICIENCY OF SOLUTION USE IN ORAL CARE: A SYSTEMATIC REVIEW OF NURSING GRADUATE THESIS	Atatürk University, Erzurum Muş Alparslan University, Muş
Gülbahar ÇALIŞKAN Ayça SAYAN Ecder ÖZENÇ	COMPARISON OF THE EFFECTS OF HYPERBARIC BUPIVACAINE APPLIED INTRATHECALLY AND COMBINATION OF FENTANIL ADDED TO HYPERBARIC BUPIVACAINE IN CESAREAN SECTION	Bursa Şehir Hastanesi SUAM, Bursa, Türkiye Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul, Türkiye
Alaattin Ciminli Feridun Kaya	A STUDY OF ADAPTATION OF BARRIERS TO FORGIVENESS SCALE TO TURKISH LANGUAGE	15 July Martyrs Anatolian İ. H. High School, Türkiye
Gizem Kubat Bakır Sonay Göktaş Cem Yılmaz	EVALUATION OF THE EFFECT OF CHRONIC FATIGUE SYNDROME ON ACTIVITIES OF DAILY LIVING IN BREAST CANCER PATIENTS	Maltepe University, İstanbul Türkiye Dr. Cem Yılmaz Meme Merkezi
Saynur Elif Kayhan Başar Öztürk Remziye Akarsu	EVALUATION OF UPPER EXTREMITY FUNCTIONS WITH SAEBOFLEX ORTHOSIS IN INDIVIDUALS WITH STROKE: A RANDOMIZED CONTROLLED STUDY	Biruni University, İstanbul, Türkiye
Serra ALTINTAŞ Nazlı Gülriz ÇERİ Gizem SAKALLI Melike EMİRALİ	REVIEW ABOUT THE ARTICULATIO CUBITI AND THE CARRY ANGLE	Adnan Menderes University, Aydın, Türkiye
Gürkan Karadağ	A PSYCHOMETRIC VALIDATION STUDY OF THE SEXUAL SATISFACTION SCALE FOR MEN (SSS-M) IN TURKISH MEN	Ege University, İzmir, Türkiye

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 3 / Hall-3**24.09.2022****Moderator: Ozan Akdağ****Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425****Ankara Local Time: 15:00 – 17:00**

Author(s)	Title	Affiliation
Ozan Akdağ	ELECTRICITY GENERATION FROM LOW/MEDIUM TEMPERATURE GEOTHERMAL ENERGY RESOURCES: CASE STUDY OF ORÇ GEOTHERMAL POWER PLANT FOR NEVŞEHİR LOCATION	Türkiye Elektrik İletim AŞ., Malatya, Türkiye
Onur BARCA Gül ERDUR Prof. Dr. Nuran BAYRAM ARLI	PREDICTION OF THE FREEDOM LEVELS OF COUNTRIES WITH MACHINE LEARNING ALGORITHMS	Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa, Türkiye
Seval Yılmaz Furkan Canpolat	ANALYSIS OF THE PERCEPTION OF TRANSPARENCY ON STRUCTURES IN THE CONTEXT OF MIES VAN DER ROHE STUDIES	Niğde Ömer Halisdemir University, Niğde, Türkiye.
Furkan Canpolat Seval Yılmaz	USE OF COLUMNS AS A DESIGN ELEMENT IN ARCHITECTURE	Niğde Ömer Halisdemir University, Niğde, Türkiye.
Senanur ÇAKACI Gül ÖZKAN KIZILIRMAK	THE QUADRA MERSENNE-JACOBSTHAL AND QUADRA MERSENNE-PELL SEQUENCES	Gazi University, Ankara, Türkiye
Emin AYGÜN İncinur YILMAZ	ON SOFT SETS AND VERNAM CIPHER	Erciyes University, Kayseri, Türkiye
Tufan Özyıldız Asst. Prof. Dr. Senem Şentürk Lüle	THE OPTIMIZATION OF FAN DESIGN IN TOTALLY ENCLOSED TYPE INDUCTION MOTOR	İstanbul Teknik University, İstanbul, Türkiye
Ahmet Türker Tüzemen	DECAY OF A SINUSOIDAL MOUND: DETERMINING THE EVOLUTION PROPERTIES	Sivas Cumhuriyet University, Sivas, Türkiye
Çağdaş YILMAZ Didem DEMİR Nimet BÖLGEN Ali AKDAĞLI	ESTIMATING THE AVERAGE FIBER DIAMETER OF ELECTROSPUN POLY(ε-CAPROLACTONE) SCAFFOLDS USING ARTIFICIAL NEURAL NETWORK	Mersin University, Mersin, Türkiye Tarsus University, Mersin, Türkiye

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.**Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.****Kindly keep your cameras on till the end of the session.**

Session 3 / Hall-4**24.09.2022****Moderator: Samarjit Roy****Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425****Ankara Local Time: 15:00 – 17:00**

Author(s)	Title	Affiliation
Sushovan KHATUA, Sourav CHABRI, Somnath MAJI, Debashis DE	A CLUSTER-BASED EMERGENCY IOT-ROUTING PROBLEM IN DISASTER THROUGH GENETIC ALGORITHM	Maulana AbulKalam Azad University of Technology, Nadia, WB, India
Afaq Alam Khan Dr. Mohammad Ahsan Chishti	PERFORMANCE ENHANCEMENT IN DEEP LEARNING MODEL USING PARALLEL PROCESSING	Central University of Kashmir
Tawseef Ahmad Dar, Mohammad Ahsan Chishti	DEEP LEARNING-BASED DATA ANALYTICS IN RESOURCE CONSTRAINED INTERNET OF THINGS	Central University of Kashmir Ganderbal, India
Somnath Maji Debasis Giri Manoranjan Maiti	MULTI-PATH EMERGENT MOBILE BLOOD COLLECTION PROBLEM WITH TIME CONSTRAINT THROUGH GENETIC ALGORITHM	Maulana Abul Kalam Azad University of Technology, India
Samarjit Roy, Debashis De	MusThetics: A SYSTEMATISED MUSICAL AESTHETICS SCHEMA IN INTERNET OF MUSIC THINGS FOR CONTEXTUAL RECOMMENDATION	D Y Patil International University, Pune, Maharashtra, India Maulana Abul Kalam Azad University of Technology, India
Shoaib Mohd Nasti Mohammad Ahsan Chishti	CONCEPTS & NAVIGATIONAL STRATEGIES OF MOBILE ROBOTS IN KNOWN & UNKNOWN ENVIRONMENTS	Central University of Kashmir, Ganderbal, India
Renjini A and S Sankararaman	WAVELET AND CEPSTRAL COEFFICIENTS-BASED CLASSIFICATION OF BRONCHIAL AND PLEURAL RUB SOUND SIGNALS: A MACHINE LEARNING APPROACH	University of Kerala, Trivandrum, Kerala, India
Aparajita Chowdhury, Debashis De	GSO-BASED ENERGY-EFFICIENT CLUSTERING MECHANISM IN MOBILE WIRELESS SENSOR NETWORKS USING VORONOI CELL STRUCTURE	Techno Main Salt Lake, Kolkata-700091, West Bengal, India Maulana Abul Kalam Azad University of Technology, India
Mohammed Lawal Toro	ANALYSIS OF DETECTION AND DIAGNOSIS OF PULMONARY NODULES USING DEEP LEARNING APPLICATIONS IN COMPUTED TOMOGRAPHY IMAGES	Tomsk Polytechnic University, Tomsk, Russia

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.**Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.****Kindly keep your cameras on till the end of the session.**

Session-3 / Hall-5**24.09.2022****Moderator: Isaac JATO****Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425****Ankara Local Time: 15:00 – 17:00**

Author(s)	Title	Affiliation
Sanjeev Kumar Gupta, Dr. R.K.Manhas, Dr. Kehar Singh, Pawan Kumar	ETHNO-VETERINARY MEDICINAL PLANTS USED BY TRIBAL COMMUNITIES IN BHADDU REGION OF KATHUA, JAMMU AND KASHMIR, INDIA	Govt. Degree College Basohli, Jammu and Kashmir, India
V. Gokul, B. S. Sreelekshmi, G. Ambadas, S. Sankararaman	A THERMAL LENS STUDY ON THE HEAT TRANSFER MECHANISM OF CARBON NITRIDE NANOFLUID	University of Kerala, Kerala, India University College, Kerala, India
Habibu Abubakar WANIYO Isaac JATO Abduljabbar ABUBAKAR Hebron ABNER	EVALUATION OF MICROALGAE CULTIVATION FOR THE PRODUCTION OF BIODIESEL	Federal Polytechnic Mubi, Adamawa, Nigeria Abubakar Tafawa Balewa University, Nigeria
Abdelghani Aboukhalaf, Sara Moujabbar, Youssef Lahloua Belkassem El Amraoui, João Miguel Rocha, Rekia Belahsen	PHYTOCHEMICAL SCREENING, NUTRITIONAL VALUE, ANTIOXIDANT AND ANTIMICROBIAL ACTIVITIES AND ACUTE TOXICITY OF SCOLYMUS HISPANICUS	Chouaib Doukkali University, El Jadida, Morocco Ibn Zohr University, Agadir, Morocco University of Porto, Portugal
Isaac JATO, Habibu Abubakar WANIYO, Abduljabbar Abubakar, Hebron ABNER	PRODUCTION OF ZSM-5 ZEOLITE FROM KANKARA CLAY THROUGH IN-SITU METHOD	Federal Polytechnic N'yak Shendam, Plateau, Nigeria Federal Polytechnic Mubi P.M.B 035, Adamawa, Nigeria Abubakar Tafawa Balewa University, Bauchi, Nigeria
Ahmed Zaghoul, Ridouan Benhiti, M'hamed Abali, Amina Soudani, Mohamed Chiban, Mohamed Zerbet, Fouad Sinan	SYNTHESIS AND CHARACTERIZATION OF LAYERED DOUBLE HYDROXIDE CLAY PREPARED BY COPRECIPITATION METHOD	Ibn Zohr University, Morocco
Isaac JATO, Habibu Abubakar WANIYO, Abduljabbar Abubakar, Hebron ABNER	MICROALGAE AS A START UP MATERIAL FOR GASOLINE PRODUCTION	Federal Polytechnic N'yak Shendam, Plateau, Nigeria Federal Polytechnic Mubi P.M.B 035, Adamawa, Nigeria Abubakar Tafawa Balewa University, Bauchi, Nigeria
Saadia El QDHY Ridouan BENHITI Abdelali ABOUSSABEK Prof. Mohamed ZERBET Prof. Fouad SINAN Prof. Mohamed CHIBAN	CATALYTIC PERFORMANCE OF LAYERED DOUBLE HYDROXIDES FOR WASTEWATER TREATMENT	Ibn Zohr University, Agadir, Morocco
Kainat Nousheen, Dr Fakhar Ud Din, Humzah Jamshaid, Maimoona Malik	SYSTEMATIC DEVELOPMENT AND EVALUATION OF METFORMIN-HCL LOADED TRANSETHOSOMAL GEL IN DIABETIC RAT MODEL	Quaid-i-Azam University Islamabad Pakistan

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.**Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.****Kindly keep your cameras on till the end of the session.**

Session 1 / Hall-1**25.09.2022****Moderator: Lect. Dr. Öznur NALÇINKAYA****Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425****Ankara Local Time: 10:00 – 12:00**

Author(s)	Title	Affiliation
İrem ERASA AKÇA Mutlu EGE	REFLECTION OF THE PANDEMIC PROCESS ON MUNICIPALS BUDGETS	Hakkari University, ,Türkiye Ege University, Türkiye
Öznur NALÇINKAYA	EVALUATION OF THE EFFECTS OF STREET AND STREET NAMINATIONS ON CITY IDENTITY AND SOCIAL MEMORY; CASE OF ALTINDAĞ DISTRICT OF ANKARA	Ankara Hacı Bayram Veli University, Ankara, Türkiye
Nazlı Şentürk	PROBLEMS OF FEMALE EMPLOYEES IN THE LOCAL PRESS: THE CASE OF IZMIR	Atatürk University, Erzurum, Türkiye
Abdulsamet GÜNEK	THE POSSIBILITIES AND LIMITS OF GLOBAL COOPERATION IN PUBLIC DIPLOMACY: ANALYSIS OF THE GLOBAL PUBLIC DIPLOMACY NETWORK (GPD NET)	Muş Alparslan University, Muş, Türkiye
Cemal SEZER Assist. Prof. Dr. Ayhan DURMUŞ Esranur BAYRAM	DETERMINATION OF PUBLIC ATTITUDES TO TRADITIONAL AND COMPLEMENTARY MEDICINE	Sakarya University, Sakarya, Türkiye Yozgat Bozok University, Yozgat, Türkiye Kırklareli, Türkiye
Cemal SEZER Assist. Prof. Dr. Ayhan DURMUŞ Elif ERZURUM	EMOTIONAL INTELLIGENCE AND WORK-LIFE BALANCE	Sakarya University, Sakarya, Türkiye Yozgat Bozok University, Yozgat, Türkiye Kocaeli, Türkiye
dos.Ə.İsmayılxanova	THE MAIN DIRECTIONS OF PLANNING	Baku, ADPU
Zulfugarova Shafiga	ACTIVITY AS ONE OF THE MAIN FACTORS IN THE FORMATION OF PERSONALITY IN THE STUDENT GROUP	Baku, ADPU
Melike Topcu	COVID-19 NEWS IN 2020 AND 2021 FROM 3 NEWSPAPERS IN CIRCULATION IN TURKEY	Ankara Yıldırım Beyazıt University, Ankara, Türkiye
Aybike Tuba Özden Tuğçe Üner	A PROJECT PROPOSAL ON BUILDING CUSTOMER LOYALTY WITH PARETO ANALYSIS: PARS APP	Ondokuz Mayıs University, Samsun, Türkiye Bolu Abant İzzet Baysal University, Bolu, Türkiye

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.**Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.****Kindly keep your cameras on till the end of the session.**

Session 1 / Hall-2

25.09.2022

Moderator: Dr. İffet Pala ERCAN

Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425

Ankara Local Time: 10:00 – 12:00

Author(s)	Title	Affiliation
Dr. Ayşe ÖZKAL Sibel KARATOPRAK KAYMAKCI	THE ROLE OF NANOFIBERS IN SMART FOOD PACKAGING	Pamukkale University, Denizli, Türkiye.
Murat DEMİR	EXPLORATION OF THE EFFECT OF ROVING SPACE ON THE SIRO- SPUN YARN PROPERTIES	Dokuz Eylül University, İzmir, Türkiye
Gülşah Ekin KARTAL	INVESTIGATION OF THE USE OF CYCLODEXSTRINS AS AUXILIARY IN DYEING OF COTTON FABRICS	Dokuz Eylül University, İzmir, Türkiye
Dr. Gonca BALCI KILIÇ	THE EFFECT OF SPINNING TECHNOLOGY ON DYEABILITY PROPERTIES OF SINGLE JERSEY KNITTED FABRICS	Dokuz Eylül University, İzmir, Türkiye
Zeynep Mehlika ULUÇAM KIRBAĞ	A DIFFERENT PERSPECTIVE ON FOOTWEAR-FORMED RHYTONS	Selcuk University, Konya, Türkiye
İffet Pala ERCAN	IMPROVEMENT OF DAILY PRODUCT USAGE EXPERIENCE OF RATHOD ARTHRITIS PATIENTS BY INDUSTRIAL DESIGN METHODS	Erciyes University, Kayseri, Türkiye
Dr. Busra OZDENIZCI KOSE Mufit SUER Senol YAYA Prof. Dr. Vedat COSKUN Prof. Dr. H. Ali MANTAR	REDESIGN OF DATA CENTERS FOR ENERGY EFFICIENCY: A COLD AISLE CONTAINMENT IMPLEMENTATION	Gebze Technical University, Kocaeli, Turkey Turcom Technology, Istanbul, Turkey. Atlas University, Turkey.
Oğuzcan GÜZELİPEK Tuğrul SOYUSİNMEZ Uğurcan ÖZCAN	AMOUNT OF SEPARATION AFTER CENTRIFUGAL PROCESS IN CUTTING LIQUID USED IN DIFFERENT OPERATIONS	Totomak Makine ve Yedek Parça Sanayi ve Ticaret A.Ş., İzmir / Türkiye

**All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.**

Session 1 / Hall-3

25.09.2022

Moderator: Dr. Srinivasan Bhuvanewari

Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425

Ankara Local Time: 10:00 – 12:00

Author(s)	Title	Affiliation
Amir Djellouli, Yamina berredjem, Hattab Zhou, khechai mohamed	REMOVAL OF AQUEOUS EFFLUENTS BY LOW COST BIOADSORBENTS	Mohamed-Cherif Messaadia University - Souk Ahras University of soukahras, Algeria. University of Biskra, Algeria Badji Mokhtar-Annaba University
Dr. Srinivasan Bhuvanewari Ms. S. Prasanna Kumari Dr. N. Jayanthi Dr. N.K. Udaya Prakash	STUDIES ON PHYTOCHEMISTRY ANTIOXIDANT ACTIVITY OF DIFFERENT COLOR VARIANTS OF ROSA INDICA	Bharathi Women's College (A), Broadway, Chennai, India Vels Institute of Science, Technology and Advanced Studies, Pallavaram, Chennai, India
Dr. N.K. Udaya Prakash N. Sripriya S. Aishwarya J. Kotteshwari P. Priyatharshini N.C. Saraswathi Dr. Srinivasan Bhuvanewari	A PRELIMINARY INVESTIGATION ON AIRBORNE MYCOFLORA OF VELLORE CORPORATION, TAMILNADU, INDIA	Bharathi Women's College (A), Broadway, Chennai, India Vels Institute of Science, Technology and Advanced Studies, Pallavaram, Chennai, India
Hema Ramesh, S.Anitharaj, P. Selvakumar, K. Parthipana	STRUCTURAL INVESTIGATIONS OF MN(II) DOPED IN RUBIDIUM COBALT SULPHATE HEXAHYDRATE BY SINGLE CRYSTAL EPR SPECTROSCOPY: A CASE OF INTERSTITIAL LOCATION	SIVET College, Gowrivakkam, Tamilnadu, India. Pondicherry University, Kalapet, Pondicherry, India.
SAGHOURI EL IDRISSE Imane, KETTANI Rajae, FERRAHI Moha, ZIRI Rabea, BRHADDA Najiba	IN VITRO SCREENING OF DURUM WHEAT AGAINST WATER STRESS MEDIATED THROUGH POLYETHYLENE GLYCOL-6000	National Institute of Agronomic Research (INRA), Meknes, Morocco University campus, BP 133, Kenitra, Morocco
Declan Sarat, Aedly Gwen Bin Suiab & Suib, Aaron Delarryxandres David, Mohd Syafiz Faizie Binti Abdullah	AUTOMATING APARTMENT LAUNDRY RACK TO PROTECT CLOTHES FROM RAIN	Keningau Vocational College
Subhashish Dey	EXPERIMENTAL STUDY ON CONCRETE BY PARTIAL REPLACEMENT OF CEMENT WITH FLY ASH AND COARSE AGGREGATES WITH PALM KERNEL SHELLS (PKS) AND WITH ADDITION OF HYBRID FIBERS	Gudlavalleru Engineering College, Gudlavalleru, Andhra Pradesh, India
Mahdi Saleh Mohammad AL-KERWI Hussam ARYAN Omar MARDENLI	CONTROVERSIAL EFFECT OF ANTIBIOTICS ADDED TO POULTRY DIETS ON HEALTH AND PRODUCTIVE PERFORMANCE	University of Al-Qadisiyah, Al-Diwaniyah, Iraq University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine, Romania University of Aleppo, Aleppo, Syria

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 1 / Hall-4**25.09.2022****Moderator: Prof. Behrouz Fathi Vajargah****Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425****Ankara Local Time: 10:00 – 12:00**

Author(s)	Title	Affiliation
Prof. Behrouz Fathi Vajargah	EXAMINING UNCERTAINTY PHENOMENA FROM THE PERSPECTIVE OF UNCERTAINTY THEORY AND PROBABILITY THEORY	Department of Statistics, Guilan University, Rasht. Iran
Sania Qureshi, Higinio Ramos	L-STABLE EXPLICIT NONLINEAR METHOD WITH CONSTANT AND VARIABLE STEP-SIZE FORMULATION FOR SOLVING INITIAL VALUE PROBLEMS	Mehran University of Engineering and Technology, Jamshoro, Pakistan Universidad de Salamanca, Salamanca, Spain
Sania Qureshi, Higinio Ramos, Amanullah Soomro, Evren Hincal	TIME-EFFICIENT REFORMULATION OF THE LOBATTO III FAMILY OF ORDER EIGHT	Mehran University of Engineering and Technology, Jamshoro, Pakistan Universidad de Salamanca, Salamanca, Spain
Samia Rani, Abid Hussanan	NANOPARTICLES SHAPE EFFECT ON HEAT TRANSFER FLOW OF Cu–NANOFLUID WITH VISCOUS DISSIPATION	University of Education, Lahore, Pakistan
Yahaya Shagaiya Daniel	UNSTEADINESS ON EMHD NANOFLUID FLOW OVER A VERTICAL SHEET	Kaduna State University, Nigeria

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.**Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.****Kindly keep your cameras on till the end of the session.**

Session 1 / Hall-5**25.09.2022****Moderator: Dr. Nuray ERGİNDİR KÜÇÜKKAYA****Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425****Ankara Local Time: 10:00 – 12:00**

Author(s)	Title	Affiliation
Yrd. Doç. Dr. Selma Korkmaz	EXAMINATION OF DISTANCE EDUCATION PRACTICES OF PRIMARY EDUCATION TEACHERS DURING THE PANDEMIC PERIOD	Yakın Doğu University, Lefkoşa, KKTC
Dr. Nuray ERGİNDİR KÜÇÜKKAYA	EVALUATION OF THE OPINIONS OF MUSIC TEACHERS ABOUT THE INTERDISCIPLINARY INTERACTION OF PAINTING AND MUSIC LESSONS	İstanbul, Türkiye
Dr. Nuray ERGİNDİR KÜÇÜKKAYA	EVALUATION OF THE OPINIONS OF VISUAL ARTS TEACHERS ABOUT THE INTERDISCIPLINARY INTERACTION OF PAINTING AND MUSIC LESSONS	İstanbul, Türkiye
Serkan KAYA İbrahim CAN Mehmet Onur SEVER	COMPARISON OF RUNNING DISTANCES IN THE YO-YO INTERMITTENT RECOVERY (LEVEL 1 AND 2) TEST ACCORDING TO AGE IN YOUNG FOOTBALL PLAYERS	Iğdır University, Iğdır - Türkiye Gümüşhane University, Gümüşhane - Türkiye
Serkan KAYA İbrahim CAN Mehmet Onur SEVER	COMPARISON OF RUNNING DISTANCES IN THE YO-YO INTERMITTENT RECOVERY (LEVEL 1 AND 2) TEST ACCORDING TO PLAYING POSITIONS IN YOUNG FOOTBALL PLAYERS	Iğdır University, Iğdır - Türkiye Gümüşhane University, Gümüşhane - Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Kemal KURAK Prof. Dr. Mahmut AÇAK Arş. Gör. Hakan BÜYÜKÇELEBİ	THE RELATIONSHIP OF RUNNING DISTANCES AND THE RESULT OF THE COMPETITION IN FOOTBALL	Çanakkale Onsekiz Mart University, Battalgazi, Malatya
Prof. Dr. Mahmut AÇAK, Dr. Öğr. Üyesi Kemal KURAK Arş. Gör. Hakan BÜYÜKÇELEBİ	THE RELATIONSHIP BETWEEN THE SPRINT PERFORMANCE OF ATTACKING PLAYERS AND THE RESULT OF THE GAME IN FOOTBALL	Çanakkale Onsekiz Mart University, Battalgazi, Malatya
Müberra Türkmen Prof. Dr. Semra Benzer	EXAMINATION OF LGS SCIENCE QUESTIONS	Gazi University, Ankara, Türkiye

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.**Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.****Kindly keep your cameras on till the end of the session.**

Session 2 / Hall-1**25.09.2022****Moderator: Assoc. Prof. Dr. Sibel Serap CEYLAN****Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425****Ankara Local Time: 12:30 – 14:30**

Author(s)	Title	Affiliation
Jale AKGÖL	THE EFFECT OF OBESITY ON DRUG PHARMACOLOGY AND DOSING	Afyonkarahisar Health Sciences University
Fatma HACET	NEUROPROTECTIVE EFFECTS OF ALLYL ISOTHIOCYNATE AND SULFORAPHANE ON THE IN VITRO ALZHEIMER MODEL CREATED BY THE SK-N-AS CELL LINE	Yakın Doğu University, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
Araş.Gör. Aysel Ahmadova, Dr. Öğr. Üyesi Resul Yılmaz	SOTOS SENDROMLU OLGUDA ANESTEZİ YÖNETİMİ	Necmettin Erbakan University
Leyla ŞAHİN Assist. Prof. Dr. Seval MÜŞÜROĞLU KELOĞLAN Özge Selin ÇEVİK Kenan ÇEVİK	HYPERTHYROIDISM IMPAIRS LEARNING AND MEMORY PERFORMANCE AND ALTERS HIPPOCAMPAL GRIN2B GENE EXPRESSION LEVEL	Mersin University, Mersin, Türkiye Adıyaman University, Adıyaman, Türkiye
Ali SERT Gülcihan Aybike DİLEK KART Mümin POLAT	THE PLACE AND IMPORTANCE OF THE 112 EMERGENCY HEALTH SYSTEM IN PUBLIC SAFETY	Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Burdur
Ali SERT Gülcihan Aybike DİLEK KART Mümin POLAT	EVALUATION OF VIRAL BIOLOGICAL AGENTS BY EPIDEMIC SIZE IN THE RECENT PERIOD	Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Burdur
Assoc. Prof. Dr. Sibel Serap CEYLAN	EVALUATION OF STRESS IN THE NEWBORN	Pamukkale University, Denizli, Türkiye
İbrahim Dadandı	EXAMINING DEPRESSION LEVELS OF UNIVERSITY STUDENTS	Yozgat Bozok University, Yozgat, Türkiye
Emre CIYDEM	RELATIONSHIPS BETWEEN CHILDHOOD TRAUMAS, EMOTION REGULATION SKILLS AND MENTAL PROBLEMS	Bandırma Onyediy Eylül University, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Balıkesir, Türkiye.
Assoc. Prof. Dr. Sibel Serap CEYLAN	THE IMPORTANCE OF BREASTFEEDING SICK AND PREMATURE INFANTS: BABY-FRIENDLY NEONATAL INTENSIVE CARE UNITS	Pamukkale University, Denizli, Türkiye

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.**Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.****Kindly keep your cameras on till the end of the session.**

Session 2 / Hall-2**25.09.2022****Moderator: Assoc. Prof. Dr. Ahmet Salih İkiz****Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425****Ankara Local Time: 12:30 – 14:30**

Author(s)	Title	Affiliation
Barkın ÖZYURT	WITHDRAWAL AND EXPULSION FROM MEMBERSHIP TO THE COUNCIL OF EUROPE AND ITS CONSEQUENCES IN THE LIGHT OF THE EXAMPLE OF RUSSIA	İ.D.Bilkent University, Ankara, Türkiye
Assoc. Prof. Dr. Ahmet Salih İkiz	THE ROLE OF THE PRESIDENCY OF RELIGIOUS AFFAIRS IN THE CONTEXT OF BUREAUCRACY – POLITICAL RELATIONS IN TURKEY	MSKÜ, İİBF, SİBUL, Muğla, Türkiye
Erdal GÜLER	APPROACHES AND POLICIES AGAINST BIOPIRACY: INDIA AND PERU COUNTRY REVIEWS	Bartın University
Mahfuz Edizel Assoc. Prof. Dr. Ayhan Karakaş	HEALTH TOURISM AND INNOVATION IN HEALTH TOURISM	Bartın University, Bartın, Türkiye
Doç. Dr. Salih Batal Ayşe Kapucu Yavuz	A LOOK AT ISTANBUL'S GLOBAL CITY CLAIM FROM THE PERSPECTIVES OF TWO ARTICLES: HOW TO UNDERSTAND ISTANBUL, HOW TO SELL	Yalova University, Yalova, Turkey Marmara University, İstanbul, Turkey
Av. Dr. Selin Başer	CRIMES AGAINST HUMANITY COMPARED WITH THE CRIME OF GENOCIDE	İstanbul, Türkiye
Av. Dr. Selin Başer	WAR CRIMES WITH CURRENT EXAMPLES	İstanbul, Türkiye

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.**Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.****Kindly keep your cameras on till the end of the session.**

Session 2 / Hall-3

25.09.2022

Moderator: Assist. Prof. Dr. K.R.Padma

Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425

Ankara Local Time: 12:30 – 14:30

Author(s)	Title	Affiliation
Iryna SLUCHYK	HISTOLOGICAL CHANGES IN GOLDFISH LIVER DUE TO EXPOSURE TO THE HERBICIDE SENSOR	Pecarpathian National University, Ivano-Frankivsk, Ukraine
Joseph U. Almazan, Asistant Professor	NURSING STUDENTS' ACADEMIC PERFORMANCE AND SUCCESS IN NURSING LICENSURE EXAMINATION: A NARRATIVE LITERATURE REVIEW	Nazarbayev University School of Medicine, Nazarbayev University ,Nursultan,Kazakhstan
Yusma Indah Jayadi, Yudi Adnan, Muh Farhansyah S, Asmaul Husnah, Andi Nurazizah Asmi, Nirwana Putri Awaliah	DESCRIPTION OF BLOOD PRESSURE, BODY MASS INDEX, ABDOMINAL CIRCUMSTANCES IN THE COMMUNITY OF MACCINI BAJI HAMLET , UJUNG BAJI VILLAGE, KEC. SANROBONE, KAB. TAKALAR	Public Health Study Program, Faculty medicine and science Health , Alauddin State Islamic University Makassar
K.R.Padma, K.R.Don	LACTO BACILLUS PLANTARUM IMPROVED BACTERIOCIN PRODUCTION AND EFFICIENCY IN CO-CULTURE WITH MAMMALIICOCUUS SCIURI STRAIN TY-42	Sri Padmavati Mahila VisvaVidyalayam (Women's) University, Tirupati, AP Bharath University, Chennai, Tamil Nadu, India
K.R.Padma, K.R.Don	MAGNESIUM OXIDE NANOPARTICLES FOR METHYLENE BLUE REMOVAL VIA AN ADSORPTION PROCESS: SYNTHESIS AND CHARACTERIZATION OF FUNCTIONALIZED NANOPARTICLES	Sri Padmavati Mahila VisvaVidyalayam (Women's) University, Tirupati, AP Bharath University, Chennai, Tamil Nadu, India
Dr Kamal koohi	SOCIAL FACTORS AFFECTING NUTRITIONAL STYLE	University of Tabriz, Iran
Sidra Bashir, Dr Fakhar Ud Din, Kanwal Shabbir	MACROPHAGE TARGETING WITH NITAZOXANIDE AND QUERCETIN CO-LOADED NANOTRANSFERSOMAL GEL FOR TOPICAL TREATMENT OF CUTANEOUS LEISHMANIASIS	Quaid-i-Azam University, Islamabad, Pakistan
Nino Kitoshvili	THE ROLE OF PSYCHO-SOCIAL SERVICES IN DISPUTE DIVORCE	Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Dina Hijjo	THE INFLUENCE OF THE FAMILY ON THE PURCHASING DECISION	Jamia Mallia Islamia
Miss. Kajal Shaw	SOCIAL MEDIA: THE PILLAR OF WOMAN INCLUSION, REPRESENTATION AND EMPOWERMENT IN INDIA.	Central University of Punjab
Mr. Sadanand Patel	PROTECTION OF CHILDREN FROM SEXUAL ABUSE IN INDIA STUDY WITH SPECIAL REFERENCE TO CHILD PORNOGRAPHY	Central University of Punjab, Bathinda, India
Burak AYAN Dr. Mehmet Alper SALMAN	PREOPERATIVE EVALUATION AND PERIOPERATIVE RISK FACTORS FOR THYROID SURGERY IN A PATIENT WITH HUGE BENIGN GOITER	Ankara Güven Hospital, Ankara, Türkiye

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 2 / Hall-4
25.09.2022

Moderator: Prof. Muhammad Faisal
Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425
Ankara Local Time: 12:30 – 14:30

Author(s)	Title	Affiliation
Muhammad Faisal	PAKISTAN IS A SIGNATORY TO SEVEN MAJOR HUMAN RIGHTS TREATIES HRIMS HELPS WITH REPORTING AND ENFORCEMENT	Director (HRIMS), Ministry of Human Rights Commission, Pakistan. Asian Countries General Coordinator, ASES Congress, Turkey. International Editor in Jurnal Mercumatika, Indonesia. International Editor in TechHub Research Conference, Bucuresti, Romania.
Dr Anna Dąbrowska	MENTAL MODEL-DRIVEN METAPHORS IN THE NICKNAME KOCZKODAN IN POLISH	The Department of Applied Linguistics, Maria-Curie Skłodowska University in Lublin, Poland
Dina Hijjo, Jamia Mallia Islamia	IMPACT OF DEMOGRAPHIC FACTORS ON CONSUMER PURCHASE DECISION - A CASE OF DURABLE PRODUCTS AMONGST MILLENNIALS	Research Scholar, D.C.B.S, JMI.
Hayat Ahamad	EMPOWERMENT OF MUSLIM WOMEN IN INDIA: A STUDY OF SOCIO-ECONOMIC AND POLITICAL DISPARITIES	Banaras Hindu University Varanasi, India
Dewa Safi	CHINA BELT AND ROAD INITIATIVE IN SOUTH EAST ASIA: THE PROSPECTS AND CHALLENGES	Jawaharlal Nehru University
Tahir Qureshi	THE ROLE OF INTERNATIONAL WATER LAW IN MANAGEMENT OF CONFLICT WITHIN INTERNATIONAL RIVER BASINS	Jawaharlal Nehru University
Minhatus SANIYAH Hendri Hermawan ADINUGRAHA	THE POTENTIAL OF THE HALAL INDUSTRY SECTOR IN INDONESIA	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Boris Happy Odalonu	POLITICAL AND SOCIOECONOMIC EFFECTS OF THE SCOURGE OF BANDITRY IN NIGER STATE, NIGERIA	Federal College of Education Eha-Amufu, Enugu State, Nigeria
Bosse Omar NDAHETWA	THE OTTOMAN LEGACY IN NORTH AFRICA: ANALYSIS OF LIBYAN TURKS (KULOGLU TURKS)	Kocaeli University, Turkey

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.
Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.
Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 2 / Hall-5

25.09.2022

Moderator: Assist. Prof. Dr. Mamoni Dhar

Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425

Ankara Local Time: 12:30 – 14:30

Author(s)	Title	Affiliation
Jamiu Mustapha, Prof. Madya, Dr. Nik Mohd Norfadzilah, Bin Nik Mohd Rashid	THE EFFECT OF AUDIT COMMITTEE ATTRIBUTES ON FIRM PERFORMANCE OF NIGERIAN LISTED COMPANIES	Universiti Sultan Zainal Abidin, Terengganu, Malaysia
Akhmad Farun Mufli Nur Malazanetti Febby Febriyani Kharisma	ISLAM AND SOCIAL CULTURAL HISTORY	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Dr. Mohammad Altaf Khan, Amulya Kumar Sahoo	IMPACT ASSESSMENT OF COVID- 19 PANDEMIC ON MARINE ECONOMY OF INDIA: AN EMPIRICAL INVESTIGATION OF FISHERIES SECTOR	Jamia Millia Islamia
Ms. Anwesha Ghosh Mr. Sachin Singh Parihar Ms. Shreya Jalan	HUMAN RIGHTS ISSUES OF CHILD LABOR: A REVIEW OF THE EXISTING LAWS AND POLICIES IN INDIA	Central University of Punjab, Bathinda, India Jamia Millia Islamia Central University, New Delhi, India
Vani Chaudhary	A STUDY OF REGULATION OF INDUSTRIAL DISASTERS IN INDIA	Sharda University, Greater Noida, India
Annadlofah Qurrotu AINI Hendri Hermawan ADINUGRAHA	FACING POTENTIAL GLOBAL CRISIS, GOVERNMENT STRENGTHENS POLICY MIX TO SUPPORT NATIONAL FOOD SECURITY	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Dr. Faisal Zulhumadi Ts. Dr. Airin Niza Za'ba Assoc. Prof. Dr. Herman Shah Anuar Dr. Fariza Ahmad Mahyadin Ahmad Azizi Bin Mohd Kasri	GIG ECONOMY POTENTIAL IN PLANTATIONS: AN EXPLORATORY STUDY IN NORTHERN MALAYSIA	Universiti Utara Malaysia
Mamoni Dhar	A REVISIT NEUTROSOPHIC COMPLEX NUMBER	Assistant Professor, Science College, Kokrajhar, Assam, India

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.

Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.

Kindly keep your cameras on till the end of the session.

Session 2 / Hall-6**25.09.2022****Moderator: Assoc. Prof. Michail Michailov****Meeting ID: 858 8405 1641 / Passcode: 232425****Ankara Local Time: 12:30 – 14:30**

Author(s)	Title	Affiliation
Arunkumar R Vignesh K	CLIMATE SMART AGRICULTURE AND FOOD SECURITY IN INDIA	Tamil Nadu Agricultural University, India Annamalai University, India.
Assoc. Prof. Michail Michailov	ABOUT THE ENVIRONMENTAL PROTECTION ACTIVITIES MEANING	South-West University, Blagoevgrad, Bulgaria
Ly Dai Hung	GLOBAL TRADE CYCLE AND FINANCIAL CYCLE IN VIETNAM ECONOMY	Vietnam Institute of Economics, Hanoi
Ms. Priyanka Joshi Mr. Parth Govrani	THE IMPACT OF UKRAINE AND RUSSIA WAR ON FOREIGN TRADE DISRUPTION	Marwadi University, Rajkot, Gujarat.
Swati Vishan, Sagun Vishan, Devam Siroya	THE ROLE OF THE SPECIAL PURPOSE VEHICLE IN INFRASTRUCTURE PROJECTS IN INDIA	Marwadi University, Rajkot, Pursuing MBA from Dr. Rammanohar Lohia Avadh University
Oladejo, Muhideen Adewale Giwa, Yussuf Olaoye Adetona, Sekinat Ajoke	AWAKENING GRADUATES POTENTIAL IN NIGERIA THROUGH ENTREPRENEURSHIP PROGRAMMES OF THE NATIONAL YOUTH SERVICE CORPS (NYSC)	Department of Educational Management Lagos State University of Education, Oto/Ijanikin
Muhammad Azza ILFANA Hendri Hermawan ADINUGRAHA	INDONESIA MATTERS TO MITSUBISHI UFJ FINANCIAL GROUP'S GLOBAL NETWORK	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Naeli SILFANA Hendri Hermawan ADINUGRAHA	INDONESIA NEEDS A BIG SHARIA BANK WITH COMPREHENSIVE CAPABILITIES	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Khusnul KHOTIMAH Hendri Hermawan ADINUGRAHA	POVERTY REDUCTION IN INDONESIA AS A SOURCE OF STATE REVENUE	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia
Revita Donna APRILIA Hendri Hermawan ADINUGRAHA	PRODUCTION IN ISLAMIC ECONOMIC PERSPECTIVE	UIN KH. Abdurrahman Wahid Pekalongan, Indonesia

All participants must join the conference 15 minutes before the session time.**Every presentation should last not longer than 10-12 minutes.****Kindly keep your cameras on till the end of the session.**

CONTENT

CONFERENCE ID	I	
PHOTO GALLERY	II	
PROGRAM	III	
CONTENT	IV	
Author	Title	No
Dewa Safi	CHINA BELT AND ROAD INITIATIVE IN SOUTH EAST ASIA: THE PROSPECTS AND CHALLENGES	1
Ayətəxan Ziyad (İsgəndərov)	MODERNIZATION OF THE TURKISH EDUCATION SYSTEM MAIN INSTRUCTIONS	14
Güzel Nur YILDIZ Bahar ÇİFTÇİ	IS THE HELPER SKIN TAP TECHNIQUE MORE EFFECTIVE FOR PAIN IN ADULTS IN INTRAMUSCULAR INJECTION?: A SYSTEMATIC EXAMINATION	29
Busra OZDENIZCI KOSE Mufit SUER Senol YAYA Vedat COSKUN H. Ali MANTAR	REDESIGN OF DATA CENTERS FOR ENERGY EFFICIENCY: A COLD AISLE CONTAINMENT IMPLEMENTATION	38
Zeynep Mehlika ULUÇAM KIRBAĞ	A DIFFERENT PERSPECTIVE ON FOOTWEAR-FORMED RHYTONS	47
Gülçin AVŞAR Güzel Nur YILDIZ	THE EFFICIENCY OF SOLUTION USE IN ORAL CARE: A SYSTEMATIC REVIEW OF NURSING GRADUATE THESIS	53
Sevda ABBASOVA	MÜASİR MƏKTƏBDƏ TƏDRİS STRATEGİYALARININ SƏMƏRƏLİYİNİN ARTIRILMASININ NƏZƏRİ ƏSASLARI	63
Serra ALTINTAŞ Nazlı Gülriz ÇERİ Gizem SAKALLI Melike EMİRALİ	REVIEW ABOUT THE ARTICULATIO CUBITI AND THE CARRY ANGLE	67
İrem ERASA AKÇA Mutlu EGE	REFLECTION OF THE PANDEMIC PROCESS ON MUNICIPALS BUDGETS	75
Halil İLKİMEN Cengiz YENİKAYA Aysel GÜLBANDILAR	INVESTIGATION OF ANTIMICROBIAL AND ANTIFUNGAL ACTIVITIES OF METAL COMPLEXES OF 2-METOXY-5 SULFAMOYL BENZOIC ACID	97
Halil İLKİMEN Cengiz YENİKAYA Aysel GÜLBANDILAR	SYNTHESIS, CHARACTERIZATION, INVESTIGATION OF ANTIMICROBIAL PROPERTIES OF PROTON TRANSFER SALT AND Cu(II) COMPLEX OF 2-METOXY-5 SULFAMOIL BENZOIC ACID AND 2,3-DIAMINOPYRIDINE DERIVATIVES	105

Büşra Canbaz Didem AYHAN Hilal SEKİ ÖZ	DETERMINING THE MENTAL HEALTH LITERACY LEVEL OF HEALTHCARE PROFESSIONALS	120
Sadiye Kübra BAŞKAYA Muhammed Enes BALKAN Mustafa ÇEŞME	YEŞİL CEVİZ KABUKLARINDAN KARBON KUANTUM NOKTA: SENTEZİ, KARAKTERİZASYONU ve BALIK SPERM DNA ile ETKİLEŞİMLERİNİN İNCELENMESİ	127
Erdal GÜLER	APPROACHES AND POLICIES AGAINST BIOPIRACY: INDIA AND PERU COUNTRY REVIEWS	137
Işıl ARPACI	MACHIAVELLI, MACHIAVELLISM AND FOUCHE	153
Oğuz Bilge GÜNGÖRDÜ	ONE WORLD STATE PROJECTS IN THE LIGHT OF CARL SCHMITT'S VIEWS	167
Gülezer GÜNEY YILMAZ	DETERMINATION OF DAILY OCCUPATIONAL PATTERNS OF ADOLESCENTS	183
Gülşah Ekin KARTAL	INVESTIGATION OF THE USE OF CYCLODEXSTRINS AS AUXILIARY IN DYEING OF COTTON FABRICS	192
Nazan KAYTEZ Esra Zeynep ARSLAN	AN INVESTIGATION OF THE CARTOON FILM NAMED MY BROTHER OZI IN TERMS OF VALUES	198
Emre ÇİYDEM	THE RELATIONSHIP BETWEEN CHILDHOOD TRAUMAS EMOTION REGULATION SKILLS AND MENTAL PROBLEMS	209
Gülezer GÜNEY YILMAZ	EXAMINATION OF OCCUPATIONAL PERFORMANCE AND PARTICIPATION LEVELS OF INDIVIDUALS WITH OSTEOARTHRITIS	217
Phạm Thu Hằng	FACTORS INFLUENCING STUDENT ATTITUDES TOWARDS E-LEARNING	226
Murat DEMİR	EXPLORATION OF THE EFFECT OF ROVING SPACE ON THE SIRO-SPUN YARN PROPERTIES	235
Azzah Wildatun NISA Hendri Hermawan ADİNUGRAHA	WORLD OIL PRICES DOWN US INFLATION EXCEEDS EXPECTATIONS	241
Ni'mah MU'ALIYAH Hendri Hermawan ADİNUGRAHA	INCREASE IN LAND AND BUILDING TAX RATES	247
Annadlofah Qurrotu AINI Hendri Hermawan ADİNUGRAHA	FACING POTENTIAL GLOBAL CRISIS, GOVERNMENT STRENGTHENS POLICY MIX TO SUPPORT NATIONAL FOOD SECURITY	252
Ly Dai Hung	GLOBAL TRADE CYCLE AND FINANCIAL CYCLE IN VIETNAM ECONOMY	259
Mustafa Sarper ALAP	OTTOMAN TURKISH BOOKS WITH DEVELOPING TECHNOLOGY	267

Hikmet Sabri ARMAĞAN Aysel ELİK Derya KOÇAK YANIK Fahrettin GÖĞÜŞ	GREEN AND INNOVATIVE EXTRACTION OF BIOACTIVE COMPOUNDS FROM CITRUS FRUIT WASTES	273
Esra ERTUĞRUL TOMSUK	COLLECTIVISM AS AN ARTISTIC METHOD IN CONTEMPORARY ART	282
Ayətəxan Ziyad (İsgəndərov)	THE PLACE OF HACETTAPA UNIVERSITY IN THE EVALUATION OF TURKISH AND WORLD UNIVERSITIES	297
Halil GÖR	DESIGN OF A PERMANENT MAGNET SYNCHRONOUS GENERATOR WITH LOW COGGING TORQUE FOR WIND TURBINES	305
Levent YAZICI	DETERMINATION OF HYBRID VIGOR IN POPPY (Papaver somniferum L.)	313
Anwasha Ghosh Sachin Singh Parihar Shreya Jalan	HUMAN RIGHTS ISSUES OF CHILD LABOR: A REVIEW OF THE EXISTING LAWS AND POLICIES IN INDIA	322
Melek YAPICI İlknur MERİÇ TURGUT Önder YILDIRIM Akasya TOPÇU	IMPACTS OF SYNTHETIC PROGESTINS ON AQUATIC ECOSYSTEM	343
Kuttusi ZORLU Orhan DENGİZ İnci DEMİRAĞ TURAN Volkan DEDE	COMPARASION OF BIOLOGICAL PROPERTIES OF SOILS FORMED IN THE PERIGLACIAL LANDFORMS OF ÇADIR AND GÖZE MOUNTAINS (NE ANATOLIA)	353
Yusma Indah Jayadi Yudi Adnan Muh Farhansyah S Asmaul Husnah Andi Nurazizah Asmi Nirwana Putri Awaliah	DESCRIPTION OF BLOOD PRESSURE, BODY MASS INDEX, ABDOMINAL CIRCUMSTANCES IN THE COMMUNITY OF MACCINI BAJI HAMLET, UJUNG BAJI VILLAGE, TAKALAR	363
Şule GECE	THE CONCEPT OF PERSPECTIVE AND THE WOMAN ALIGNED BY PERSPECTIVE IN JEAN PAUL SARTRE'S WORKS	374
Ali SERT Gülcihan Aybike DİLEK KART Mümin POLAT	THE PLACE AND IMPORTANCE OF 112 EMERGENCY HEALTH SYSTEM IN PUBLIC SAFETY	381
Sibel KARATOPRAK KAYMAKCI Ayşe ÖZKAL	AKILLI GIDA PAKETLEMEDE NANOLİFLERİN ROLÜ	388

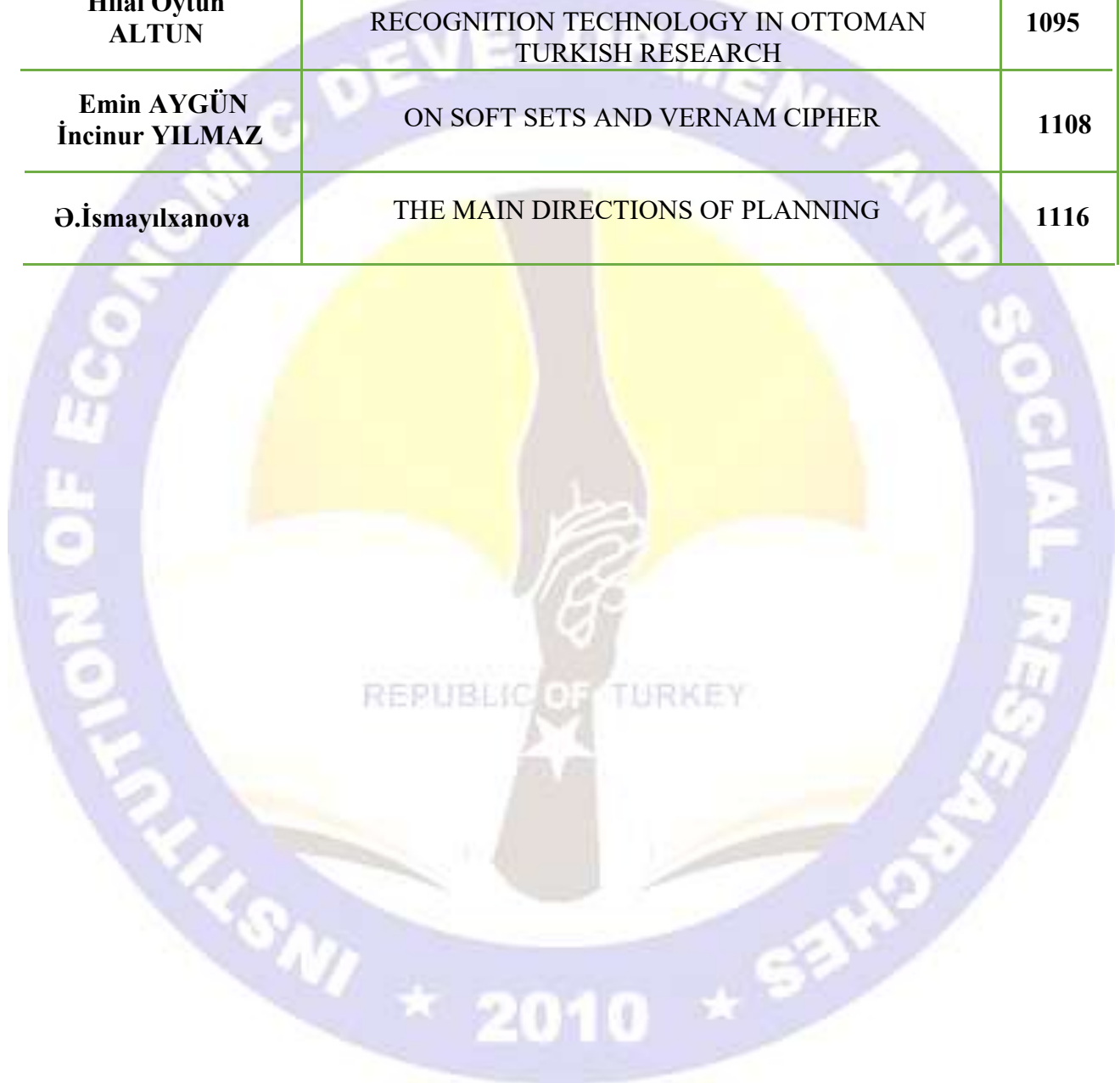
Fatih ATALAR Sarper KARA	EXPERIMENTAL INVESTIGATION OF SURFACE TRACKING FORMATION AND BREAKDOWN BEHAVIOR OF SOLID PRESSBOARD INSULATION IN TRANSFORMERS	397
Müberra TÜRKMEN Semra BENZER	EXAMINATION OF LGS SCIENCE QUESTIONS	413
Mehmet Burak ATEŞ Aysegül BULUT	KAPOSIFORM HEMANGIOENDOTHELIOMA IN A CAT	421
Fatma İNCE SANCAKLI	THE IMAGE OF BYZANTIUM IN THE WESTERN WORLD DURING THE CRUSADES (1095-1204)	428
Mert Karaman Ali Bayram	MANYETİK OLMAYAN DÖVME MALZEMELERİN SIVI PENETRANT YÖNTEMİYLE ÇATLAK KONTROLÜNÜN KAMERA YARDIMIYLA OTOMOTİK OLARAK GERÇEKLEŞTİRİLMESİ	441
Murat Akdağ Hayri Yıldız	VIBRATION CONTROL WITH VELOCITY PROFILE IN LINEAR MOVING FLEXIBLE STRUCTURES	455
Mücahit MUSLU	A FUNCTIONAL FOOD DISCARDED: BANANA PEEL	462
NAZLI ŞENTÜRK	PROBLEMS OF FEMALE EMPLOYEES IN THE LOCAL PRESS: THE CASE OF IZMIR	476
Jale AKGÖL	OBEZİTENİN İLAÇ FARMAKOLOJİSİ VE DOZLAMAYA ETKİSİ	484
Serkan KAYA İbrahim CAN Mehmet Onur SEVER	COMPARISON OF RUNNING DISTANCES IN THE YO-YO INTERMITTENT RECOVERY (LEVEL 1 and 2) TEST ACCORDING TO PLAYING POSITIONS IN YOUNG FOOTBALL PLAYERS	491
Latif ÖZBAY Bünyamin HAN	ULUSLARARASI ÖĞRENCİLERİN YÜKSEKÖĞRETİM İÇİN TÜRKİYE'Yİ TERCİH SEBEPLERİ	507
Isaac JATO Habibu Abubakar WANIYO Abduljabbar Abubakar Hebron ABNER	PRODUCTION OF ZSM-5 ZEOLITE FROM KANKARA CLAY THROUGH IN-SITU METHOD	519
Isaac JATO Habibu Abubakar WANIYO Abduljabbar Abubakar Hebron ABNER	MICROALGAE AS A START UP MATERIAL FOR GASOLINE PRODUCTION	535
Begüm FENERLİ Figen BEYHAN	AN APPROACH TO INQUIRY FIRE SAFETY IN INDUSTRIAL BUILDINGS IN AN ARCHITECTURAL CONTEXT	549
Memet ŞAHİN Abdullah KARGIN Ahmet OMAR	PYTHAGOREAN NEUTROSOPHIC QUADRUPLE NUMBERS AND SET VALUED PYTHAGOREAN NEUTROSOPHIC QUADRUPLE NUMBERS	566

BORIS HAPPY ODALONU	POLITICAL AND SOCIOECONOMIC EFFECTS OF THE SCOURGE OF BANDITRY IN NIGER STATE, NIGERIA	576
Qonita ARIFATUN NADA Hendri Hermawan ADINUGRAHA	ISLAMIC BINA BERSAMA COOPERATIVE HAS NOT REPORTED TAXES SINCE 2018	601
Memet ŞAHİN Abdullah KARGIN Kübra DOĞAN	NEUTROSOPHIC QUINTUPLE NUMBERS AND SET VALUED NEUTROSOPHIC QUINTUPLE NUMBERS	605
Ayhan KARAKAŞ Mahfuz EDİZEL	HEALTH TOURISM AND INNOVATION IN HEALTH TOURISM	615
Aysel Ahmadova	SOTOS SENDROMLU OLGUDA ANESTEZİ YÖNETİMİ	648
Hasan OSMANOĞLU Meliha UZUN	EXAMINATION OF THE SPORT INJURY ANXIETY LEVELS OF THE CANDIDATES WHO TOOK THE ŞIRNAK SPORTS HIGH SCHOOL EXAM	653
Meliha UZUN Hasan OSMANOĞLU	ATTITUDES OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS IN THE Z GENERATION GROUP TOWARDS PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS	668
Éva Réka Keresztes Ildikó Kovács Annamária Horváth Ali Al-Barasneh	SUPPLY CHAIN ENHANCEMENT WITH BLOCKCHAIN	679
Mahmut AÇAK Kemal KURAK Hakan BÜYÜKÇELEBİ	THE RELATIONSHIP BETWEEN THE SPRINT PERFORMANCE OF ATTACKING PLAYERS AND THE RESULT OF THE GAME IN FOOTBALL	689
Kemal KURAK Mahmut AÇAK Hakan BÜYÜKÇELEBİ	THE RELATIONSHIP OF RUNNING DISTANCES AND THE RESULT OF THE COMPETITION IN FOOTBALL	695
Yusuf KAVUN Medeni BAŞI	A STUDY on the RADIATION PERMEABILITY PROPERTIES of HORNBEAM TREES	700
Merve KAPLAN Bülent DEMİRAĞ Sinan ÇAVUŞOĞLU	EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN SERVANT LEADERSHIP, ORGANIZATIONAL IDENTIFICATION AND TURNOVER INTENTION: A RESEARCH FOR HOSPITAL EMPLOYEES	706
Nilgün Sevinç Ayşe Derya ESKİMEN	REVIEWING THE WORK OF NAZLI ERAY “ARZU SAPAĞINDA İNECEK VAR” AN INTERTEXTUAL EVALUATION	717
Merve GÜZEL AK Ayşe Derya ESKİMEN	EXAMINATION OF AYDIN BALCI'S RELATED TALE BOOK ACCORDING TO PROPP'S STRUCTURAL NARRATOR ANALYSIS METHOD	725
Öznur NALÇINKAYA	CADDE, SOKAK VE MAHALLE ADLARININ ŞEHRİN KİMLİĞİ VE TOPLUMSAL BELLEK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ; ANKARA: ALTINDAĞ İLÇESİ ÖRNEĞİ	735

Cemal SEZER Ayhan DURMUŞ Esranur BAYRAM	DETERMINATION OF PUBLIC ATTITUDES TO TRADITIONAL AND COMPLEMENTARY MEDICINE	757
Cemal SEZER Ayhan DURMUŞ Elif ERZURUM	EVALUATION OF THE PUBLIC'S PERCEPTION OF THE CITY HOSPITAL	768
Medeni BAŞI Yusuf KAVUN	DETERMINATION of RADIATION ABSORPTION of CYPRESS TREES for DIFFERENT THICKNESSES	778
Sibel Serap CEYLAN	THE IMPORTANCE OF BREASTFEEDING SICK AND PREMATURE INFANTS: BABY-FRIENDLY NEONATAL INTENSIVE CARE UNITS	784
Sibel ATEŞOĞLU KARABAŞ Ayşe Eda ERGÖREN	WHAT DO PROSPECTIVE DOCTORS THINK ABOUT DONATING THEIR ORGANS?	792
Gonca BALCI KILIÇ	THE EFFECT OF SPINNING TECHNOLOGY ON DYEABILITY PROPERTIES OF SINGLE JERSEY KNITTED FABRICS	800
ÖZLEM KARADAĞ ALBAYRAK Samet TOPAL	DETERMINANTS OF MARITIME TRANSPORT FOR TURKEY	806
Burak AYAN Mehmet Alper SALMAN	PREOPERATIVE EVALUATION AND PERIOPERATIVE RISK FACTORS FOR THYROID SURGERY IN A PATIENT WITH HUGE BENIGN GOITER	813
Gülbahar ÇALIŞKAN Ayça SAYAN Ecdar ÖZENÇ	COMPARISON OF THE EFFECTS OF HYPERBARIC BUPIVACAINE APPLIED INTRATHECALLY AND COMBINATION OF FENTANIL ADDED TO HYPERBARIC BUPIVACAINE IN CESAREAN SECTION	826
Harun KÜÇÜKBALLI Tülay Kars FERTELLİ	PAIN ASSESSMENT IN INTENSIVE CARE	836
Sibel Serap CEYLAN	EVALUATION OF STRESS IN THE NEWBORN	848
Ömer Faruk ERDOĞAN	AL-ĞAZZĀLĪ'S VIEWS ON COSMOLOGY IN HIS MĪŞKĀT AL-ANWĀR	856
Ömer Faruk ERDOĞAN	THE CATEGORIES OF THE UNIVERSE AND THE LOCATION OF CELESTIAL BEINGS IN THE NEO-PLATONIC PHILOSOPHY	865
Aybike Tuba ÖZDEN Tuğçe ÜNER	PROJECT PROPOSAL ON BUILDING CUSTOMER LOYALTY WITH PARETO ANALYSIS: PARS APP	871
Mutlu ÇEVİK	KORUK SUYU ÖRNEKLERİNİN OHMİK ISITILMASI: ELEKTRİKSEL İLETKENLİK DEĞERLERİ VE PERFORMANS ÖZELLİKLERİ	888
Furkan CANPOLAT Seval YILMAZ	USE OF COLUMNS AS A DESIGN ELEMENT IN ARCHITECTURE	898

Gül ÖZKAN KIZILIRMAK Senanur ÇAKACI	KUADRATİK MERSENNE-JACOBSTHAL VE KUADRATİK MERSENNE-PELL SAYILARI	911
Seval YILMAZ Furkan CANPOLAT	ANALYSIS OF THE PERCEPTION OF TRANSPARENCY ON STRUCTURES IN THE CONTEXT OF MIES VAN DER ROHE STUDIES	917
Mevlüt Can KOÇAK Olgun KÜÇÜK	PRESENTATION OF SUICIDE BEHAVIOR IN TELEVISION SERIES	928
Mercy U. Uwaezuoke Gerald U. Nwabuisi	THE CONCEPT OF SLAVERY IN PAUL'S LETTER TO PHILEMON AND THE IMPLICATIONS TO HUMAN TRAFFICKING IN NIGERIA	946
Ayşe ŞAHİN	THE EFFECTS OF MUSIC ON CHILD AND ELDERLY HEALTH	956
Moses Adeolu AGOI Oluwakemi Racheal OSHINOWO	THE EFFICACY OF CYBER SECURITY AND THE IMPLICIT IMPLICATION ON EDUCATIONAL MANAGEMENT	963
Bosse Omar NDAHETWA	THE OTTOMAN LEGACY IN NORTH AFRICA: ANALYSIS OF LIBYAN TURKS (KULOGLU TURKS)	969
Yahaya Shagaiya Daniel	UNSTEADINESS ON EMHD NANOFLOWID FLOW OVER A VERTICAL SHEET	975
N.K. Udaya Prakash N. Sripriya S. Aishwarya J. Kotteshwari P. Priyatharshini N.C. Saraswathi S. Bhuvaneswari	A PRELIMINARY INVESTIGATION ON THE AIRBORNE MYCOFLORA OF VELLORE CORPORATION, TAMILNADU, INDIA	986
Ali SERT Gülcihan Aybike DİLEK KART Mümin POLAT	THE EVALUATION OF VIRAL BIOLOGICAL AGENTS WITH THE DIMENSION OF THE EPIDEMIC AT THE RECENT PERIOD	994
Ebrahim Salimikouchi	WHY SHOULD FUTURE DEMOCRACIES BE ECOLOGICAL?	1002
Kajal Shaw M.A in Journalism Mass Communication Qualified UGC-JRF	SOCIAL MEDIA: THE PILLAR OF WOMAN INCLUSION, REPRESENTATION AND EMPOWERMENT IN INDIA.	1005
Serkan KAYA İbrahim CAN Mehmet Onur SEVER	COMPARISON OF RUNNING DISTANCES IN THE YO- YO INTERMITTENT RECOVERY (LEVEL 1 and 2) TEST ACCORDING TO AGE IN YOUNG FOOTBALL PLAYERS	1012
Ananda Majumdar	YOUTH AND ADULTHOOD CRIME AND VULNERABILITY IN ALBERTA	1026
İffet PALA ERCAN	IMPROVEMENT OF DAILY PRODUCT USAGE EXPERIENCE OF RATHOD ARTHRITIS PATIENTS BY INDUSTRIAL DESIGN METHODS	1033

Salih BATAL Ayşe KAPUCU YAVUZ	A LOOK AT ISTANBUL'S GLOBAL CITY CLAIM FROM THE PERSPECTIVES OF TWO ARTICLES: HOW TO UNDERSTAND ISTANBUL? HOW TO SELL?	1044
Aytekin Zeynalova	İNFORMASIYA SİYASƏTİNİN MODERNLƏŞMƏSİ ANLAYIŞI	1062
Erman YÜKSELTÜRK Fatih İLHAN Serhat ALTIOK	EXAMINATION OF POSTGRADUATE THESES ON MIND AND INTELLIGENCE GAMES	1068
Erman YÜKSELTÜRK Fatih İLHAN	INVESTIGATION OF PRE-SERVICE TEACHERS' ATTITUDES TOWARDS MIND AND INTELLIGENCE GAMES	1088
Hilal Oytun ALTUN	THE USE OF OPTICAL CHARACTER RECOGNITION TECHNOLOGY IN OTTOMAN TURKISH RESEARCH	1095
Emin AYGÜN İncinur YILMAZ	ON SOFT SETS AND VERNAM CIPHER	1108
Ə.İsmayılxanova	THE MAIN DIRECTIONS OF PLANNING	1116

SAĞLIK TURİZMİ VE SAĞLIK TURİZMİNDE İNOVASYON
HEALTH TOURISM AND INNOVATION IN HEALTH TOURISM

Doç. Dr. Ayhan KARAKAŞ

Bartın Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü

Bartın, Türkiye

ORCID NO: 0000-0001-9285-0552

Mahfuz EDİZEL

Bartın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı,

Bartın, Türkiye

ORCID NO: 0000-0003-4844-7445

ÖZET

Günümüz küresel yaşantısında sağlık turizmi kavramının önem taşıdığı gözlemlenmektedir. Bu kapsamda sağlık turizminin, sağlık turisti alan ülkelere çeşitli faydalar sağladığı gözlemlenmektedir. Bu doğrultuda ülkeler ve/veya ülkelerdeki kuruluşlarının sağlık turisti alabilmek için sürekli olarak yenilikler ve teknolojik gelişmeler paralelinde düzenlemeler yaptıkları gözlemlenmektedir. Yapılan bu işlemlerin ise sağlık inovasyonu kavramını doğurduğu gözlemlenmektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın konusunu açıklanan kavramlar olan sağlık turizmi ve inovasyonu oluşturmaktadır. Kavramlar paralelinde bu çalışma, sağlık turizmi kavramının değerlendirilmesi ve sağlık hizmetlerinde inovasyon olgusunun sağlık turizmi çerçevesinde açıklanmasını amaçlamaktadır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman analizi kullanılmıştır. İlgili alanyazın çalışmalarında yer alan bilgiler derleme tarzında verilmiştir. Araştırma kapsamında ortaya çıkan genel sonuç; günümüzde sağlık turizmi kavramının oldukça önemli olduğu ve ilgililerin sağlık turizmini geliştirebilmek adına sağlıkta inovasyona yöneldikleri gözlemlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Sağlık, İnovasyon, Sağlıkta İnovasyon, Sağlık Turizmi

ABSTRACT

It is observed that the concept of health tourism is important in today's global life. In this context, it is observed that health tourism provides various benefits to the countries that receive health tourists. In this direction, it is observed that countries and/or their organizations in the countries constantly make arrangements in line with innovations and technological developments in order to receive health tourists. It is observed that these processes give birth to the concept of health innovation. In this context, the subject of this research is health tourism and innovation, which are the concepts explained. In parallel with the concepts, this study aims to evaluate the concept of health tourism and to explain the phenomenon of innovation in health services within the framework of health tourism. Document analysis was used as a data collection method in the research. The information in the related literature studies is given in the form of compilation. The general result of the research; It has been observed that the concept of health tourism is very important today and those concerned are turning to innovation in health in order to develop health tourism.

Keywords: Health, Innovation, Innovation in Health, Health Tourism

GİRİŞ

Sağlık hizmetlerine yönelik artan talep, artan gelirler ve eğitim sağlayan ekonomik kalkınmayla bağlantılı küresel bir olgudur. Demografik değişim, özellikle nüfusun yaşlanması ve yaşlıların daha fazla tıbbi hizmete yönelik gereksinimleri, epidemiyolojik değişimle, yani kronik hastalıkların görülme sıklığının artmasıyla birleştiğinde, daha fazla ve daha iyi sağlık hizmetlerine yönelik talebi de artırmaktadır. Bekleme süreleri veya evde sağlık hizmetlerinin artan maliyeti, gelişmekte olan ülkelerde daha ucuz alternatiflerin mevcudiyeti ile birleştiğinde, yeni sağlık hizmeti tüketicilerini veya sağlık turistlerini yurtdışında tedavi aramaya yöneltmiştir (Aydın, 2012; Özseri & Karatana, 2013). Küresel kapsamda sağlık turizmi olgusunun günümüzde bu denli büyümesi, açıklanan durumu gözler önüne sermektedir. Ayrıca sağlık hizmetlerinin küreselleşmesi, önemli bir şekilde sınır ötesi hasta akışları yoluyla sağlık ürünleri ve hizmetlerinde uluslararası ticaretin artmasıyla karşımıza çıkmaktadır (Aydın, 2012; Edinsel & Adıgüzel, 2014).

Yukarıda açıklanan kapsamda sağlık turizmi turistlerin belirli tedavileri almak veya zihinsel, fiziksel veya ruhsal iyiliklerini geliştirmek amacıyla seyahat etmelerini öngören bir genel turizm dalı, olarak karşımıza çıkmaktadır (Tütüncü vd., 2011). Sağlık seyahatleri, farklı tedavi amaçlarını ve türlerini içerebilmektedir (Aydın, 2012). Günümüzde ülkeler ve ekonomiler için büyük bir faktör olan sağlık turizminin önemli bir faktör olduğu gözlemlenmektedir (Kantar & Işık, 2014). Sağlık turizminin devamlılığın sağlanmasında günümüz küresel dünyasındaki mevcut gelişmelerin takip edilmesi, çağa ayak uydurulması ve teknolojik gelişmelerin takip edilerek hastalara sunulması, özellikle uluslararası sağlık hizmeti veren kuruluşlar tarafından önem taşımaktadır (Tontus, 2018). Bu bağlamda yurtdışından sağlık turisti çekmek, itibarını artırmak ve tanıtımını yapmak vb. gibi amaçlar doğrultusunda sağlık hizmeti sunucularının

farklı, değişik veya yeni fikirleri uygulamasının gerekliliği ortadadır. Açıklanan bu bağlamda bu araştırmanın konusunu sağlık turizmi ve inovasyonu oluşturmaktadır.

Yukarıda verilen kısa bilgilerin ardından bu çalışmanın birinci bölümünde sağlık turizmi kavramı, önemi, türleri, dünyadaki sağlık turizmi ve ülkemizdeki sağlık turizmi ilgili alanyazın çalışmaları paralelinde açıklanacaktır. Araştırmanın ikinci bölümünde ise yine bu araştırmanın önemli bir diğer değişkeni olan inovasyon kavramı sağlık olgusu perspektifinde değerlendirilerek açıklanacak ve sağlık turizmi ve inovasyonu arasındaki ilişkinin açıklanması sağlanacaktır.

SAĞLIK TURİZMİ KAVRAMI

Günümüz küresel dünyasında, ülkelerin artan işbirliği, ülkeler arası seyahat özgürlüğü ve sağlık hizmetlerinin finansmanındaki mevcut bireysel ve bütçesel zorluklar vb. gibi faktörlerin dünya genelinde sağlık hizmetlerinin kalitesinin ve öneminin artmasına sebep olduğu gözlemlenmektedir (Aydın, 2012). Artan bu önem ve kalite ise bu araştırmanın ana değişkeni olan ‘‘sağlık turizmi’’ kavramını karşımıza çıkarmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın bu bölümünde sağlık turizmi kavramı ilgili alanyazın çalışmaları paralelinde değerlendirilip incelenecektir.

Sağlık turizmi kavramı paralelinde ilgili çalışmalarda yer alan tanımlar değerlendirildiğinde; kavrama ilişkin olarak farklı araştırmacıların farklı tanımlar yapmış oldukları gözlemlenmektedir (Aydın, 2012; Özşarı & Karatana, 2013; İçöz, 2009; Aslanova, 2013; Özkurt, 2007; Edinsel & Adıgüzel, 2014; Kantar & Işık, 2014). Belirten çeşitliliğin kavramın önemini ortaya koyduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda temel manada sağlık turizminin, koruyucu, tedavi edici, rehabilite edici ve sağlığı geliştirici hizmetler almak amacıyla kendi ülkesinden başka bir ülkeyi sağlık amacıyla ziyaret eden bireyleri kapsadığı gözlemlenmektedir (Aslanova, 2013). Bir diğer araştırmada kavram; insanlar bir yerden başka bir yere, uluslararası sınırın ötesine, bir tür tıbbi tedavi almak için seyahat ettiklerinde ortaya çıkan durumuna sağlık turizmi denir, şeklinde ifade edilmiştir (Tontus, 2018). Bu bağlamda kavrama ilişkin farklı araştırmalardan derlenen tanımlar Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Sağlık Turizmi Kavramına İlişkin Tanımlar

Yazar	Tanım
OECD (2021)	Tüketiciler, tüm tıbbi hizmetleri (en yaygın olarak diş bakımı, kozmetik cerrahi, elektif cerrahi ve doğurganlık tedavisini içerir) kapsayabilecek bir tür tıbbi tedavi almak için uluslararası sınırları aşmayı seçtiğinde ortaya sağlık turizmi kavramı çıkmaktadır.
Garcia-Altes (2005)	Sağlık turistleri, ikamet ettikleri ülkede bakım arayan gurbetçiler, en yakın komşu bölgelere seyahat eden hastalar hariç olmak üzere, seyahat etmedeki birincil ve açık amacı yabancı ülkede tıbbi tedavi almak olan bir kişi olduğunda, mevcut bakım sağlık turizmi olarak adlandırılmaktadır.
Izadi vd. (2012)	Sağlık turizmi gerçekleştiren sağlık turisti, tıbbi bir durumun cerrahi veya vücutsal tedavi için kendi ülkesinin dışına seyahat eden kişidir
Hall (1992)	Hastanelerde ve kliniklerde şifa terapileri için ulusal veya uluslararası seyahat eden hastaları ifade eder.

Kaynak: İlgili alanyazın çalışmalarında yer alan tanımlar araştırmacı tarafından derlenmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde; sağlık turizminin en genel manada, tıbbi tedavi veya yardım almak için başka ülkelere seyahat eden hastalardan oluşan bir turizm şekli olarak ifade edildiği gözlemlenmektedir. Bu bağlamda sağlık turizmi ulaşım, konaklama ve ağırlama gibi turizm terminolojisine ait hizmetleri içermektedir. Aynı zamanda sağlık turizminin; sağlığı geliştirmek amaçlı tıbbi kontrol, kaplıca turizmi, estetik turizmi vb. gibi bileşenlerden meydana geldiği gözlemlenmektedir. Açıklanan kapsamda kendi ülkesi dışında herhangi bir ülkeye sağlık hizmeti almak için giden kişinin ise ‘‘medikal turist’’ ve ‘‘sağlık turisti’’ olarak adlandırıldığı gözlemlenmektedir (Hall, 1992; Izadi vd., 2012).

Sağlık turizmi kavramı, Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün bünyesinde yer alan Uluslararası Resmi Seyahat Örgütleri Birliği'nin (1973) ‘‘kırsal alanlarda, özellikle kaplıca alanları ve benzersiz doğal kaynaklara sahip sağlık tesislerinin sağlanması’’ olarak tanımladığı tanımdan ileri geldiği gözlemlenmektedir (akt; Garcia-Altes, 2015). Sağlık turizmi; hastalık önleme, yaralanma, immünoloji, bulaşıcı hastalıklar ve aşılama ile ilgili bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Tontus, 2012). Sağlık muayeneleri ve plastik cerrahi gibi tıbbi seyahatler tıbbi tedavi, rehabilitasyon ve kişisel bakımı içermektedir (Aslanova, 2013). Sağlıklı yaşam turizminde turistlerin, hastalıkların önlenmesi ve tedavisi için orman tatil köyleri gibi bol doğal kaynaklara sahip kırsal alanlara seyahat ettikleri açıklanmaktadır (Izadi vd., 2012). Bu seyahatlerin hem sektörün hem de ziyaret edilen ülkelerdeki kuruluşların

gelişimini sağlamakta olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca sağlık turizminin, sağlık turistlerinin sağlığını iyileştirmek ve geliştirmek amacıyla yapılan faaliyetleri de kapsadığı gözlemlenmektedir (Özkurt, 2007).

Yukarıda açıklanan kapsamda sağlık turizmi, bireylerin sağlık hizmeti alabilmek için kendi ülkesinden başka bir ülkeye seyahat etmesini içeren turizm çeşidi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda sağlık turizminin geçmişi araştırmanın bir sonraki bölümünde verilecektir.

Sağlık Turizminin Tarihi

Sağlık turizminin tarihi incelendiğinde; bireylerin sağlık ve zindelik bakımları için seyahat etmelerinin uzun bir geçmişe dayandığı gözlemlenmektedir (Aslanova, 2013). Bu bağlamda Wong & Hazley (2020) araştırmasında kaplıcalara ve hamamlara akın eden eski Yunanlılar ve Mısırlılardan, tüberküloz gibi hastalıkları tedavi etmek umuduyla kaplıcalara gelen 18. ve 19. yüzyıl Avrupalı ve Amerikalılara kadar insanlar yüzyıllardır sağlık adına seyahat ettiklerini açıklamaktadır.

Yukarıda açıklanan kapsamda Avrupa'da sağlık turizminin tarihi Kiss (2015) araştırmasında şu şekilde ifade edilmiştir: Esas olarak çok sayıda termal-mineral kaynak olması, deniz kıyısına yakın yerlerin çoğunlukta olması sebepleriyle geçmişte Avrupa'da sağlık turizmi daha çok kaplıcalar ve deniz suyu tedavileri kapsamaktaydı, şeklinde ifade edilmiştir.

Sağlık turizmi, kavram olarak 1930'lu yıllarda ortaya çıkmıştır (Aslanova, 2013). Bu bağlamda kavramın yurtdışında kaliteli sağlık hizmeti almak isteyen varlıklı ABD ve Avrupa ülkeleri arasında popüler hale geldiği gözlemlenmektedir. Günümüze daha da yaklaştığımızda; 1983'ten beri formda ve sağlıklı kalmak isteyen bireylerin büyük önceliği olarak belirtilen sağlık turizminin günümüzde artarak devam ettiği ve küresel kapsama yayıldığı gözlemlenmektedir (Kiss, 2015; Aslanova, 2013; Wong & Hazley, 2020).

Yukarıda açıklanan doğrultuda günümüz küresel dünyasında hızla yaygınlaşan bir terim olarak karşımıza çıkan sağlık turizminin bünyesinde çeşitli öğeleri bulundurduğu gözlemlenmektedir. Bu bağlamda sağlık turizminin kapsamı araştırmanın bir sonraki bölümünde açıklanacaktır.

Sağlık Turizmi Kapsamı

Sağlık turizmi kavramı kapsamında ilgili alanyazın çalışmaları değerlendirildiğinde; çalışmalarda sağlık turizminin çeşitli türlerinin olduğu ve bu türlerin farklı amaçlara hizmet ettiği gözlemlenmiştir (Edinsel & Adıgüzel, 2014; Kantar & Işık, 2014; Tontus, 2018; İçöz, 2009). Bu bağlamda; termal sağlık turizmi, medikal turizm, yaş turizmi, estetik turizm, engeli turizmi vb. gibi türleri bulunan sağlık turizminin bahsedilen çeşitleri araştırmanın bu bölümünde açıklanacaktır.

Medikal Turizm: Medikal turizm aynı zamanda medikal seyahat sağlık turizmi olarak da bilinir. Medikal turizm, öncelikle sağlık hizmeti almak amacıyla yapılan seyahat olarak

tanımlanmaktadır. Medikal turistler, yeni veya deneysel tedaviler de dahil olmak üzere çeşitli prosedürler için seyahat edebilir. Medikal turistler, gelişmekte olan veya gelişmiş ülkelere de seyahat edebilirler (İçöz, 2009). Medikal turizmin içeriğinde ileri tedaviler (Kalp Damar Cerrahisi, Radyoterapi vb.) nakil, kısırlık tedavileri (tüp bebek uygulamaları), Plastik Cerrahi, Göz, Diş, Diyaliz tedavileri vb. gibi tedavi yöntemlerinin yer aldığı gözlemlenmektedir. Bir diğer araştırmada medikal turizm, kardiyoloji jinekoloji nöroloji oftalmoloji onkoloji ortopedik transplantlar koruyucu tıp suni tohumlama yaşlanmayı önleyici tıp ve plastik rekonstrüktif tıp dahil olmak üzere farklı alanlarda tıbbi tedaviler için hastanelere ve kliniklere seyahat etmeyi içerir, şeklinde ifade edildiği gözlemlenmektedir (Özkan, 2019).

Termal Sağlık Turizmi: Termomineral su banyosu, nefes alma, içme, çamur banyoları gibi terapilerin yanı sıra fizik tedavi, iklim kürü, egzersiz, rehabilitasyon, diyet, psikoterapi gibi tedavilerin tedavi türleri ile birleştirilmesinin yanı sıra termal sularda rekreasyon ile turizm formu oluşturulmaktadır. Türkiye jeotermal kaynaklar açısından dünya çapında bir potansiyele sahip bir ülke olarak açıklanmaktadır. Bu bağlamda termal sağlık turizmi: Kaplıca tedavileri ve fizyoterapi, talosoterapiler, hidroterapi ve egzersizler, balneoterapi, peloidoterapi ve klimaterapi vb. gibi alt tedavi boyutlarını içeren sağlık turizmi türü olarak karşımıza çıkmaktadır (Aydın, 2012; Çelik, 2009).

Yaş Turizmi: Yaş turizmi temelde yaşlı bireyler için çevre gezileri, uğraşı terapileri, yaşlı bakım hizmetleri (huzurevi veya rehabilitasyon hizmetleri), klinik otellerinde rehabilitasyon hizmetleri vb. gibi tedavi ve hizmetleri içeren ve yaşlı bireylerin yaşam kalitesini artırmayı hedefleyen sağlık turizmi çeşidi olarak karşımıza çıkmaktadır (Aydın, 2012; Yardan vd., 2014).

Engelli Turizmi: Engelli bireylere yönelik olarak özel bakım ve gezi turları düzenlemesi gibi içeriğe sahip olan engelli turizminin, günümüzde yavaş yavaş yaygınlaştığı gözlemlenmektedir (Bozca vd., 2017).

Estetik Turizm: Estetik turizm, estetik cerrahi ve tedavileri içermektedir (Özkan, 2019). Zaninovic, & Matzarakis (2009) araştırmasında estetik/plastik turizmde en önemli ülkeleri Amerika Birleşik Devletleri ve Brezilya olarak açıklanmıştır. Diğer destinasyonlar Arjantin Avusturya Belçika Bolıvyaya Kosta Rika Küba Fransa Almanya Yunanistan Macaristan İtalya Polonya Güney Afrika İspanya Tunus Türkiye Birleşik Arap Emirlikleri ve Venezuela olarak karşımıza çıkmaktadır.

İlgili alanda yapılan çalışmalar çerçevesinde bazı araştırmacıların ise sağlık turizminin türlerini: (1) Uluslararası Sağlık Turizmi ve (2) Yurtiçi Sağlık Turizmi olarak sınıfladığı gözlemlenmektedir. Bu kapsamda:

Uluslararası sağlık turizmi, bir ülkede yaşayan insanlar tıbbi hizmet, diş ve cerrahi bakım almak için başka bir ülkeye seyahat etmesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Bu bireyler aynı zamanda gidecekleri ülkede kendi ülkelerine oranla daha iyi veya fazla bakım alıyorsa ve sağlık hizmetlerinin karşılanabilirlik durumu sebebiyle ziyaret ediyorsa uluslararası sağlık

turizminin ortaya çıktığı açıklanmaktadır (Altın vd., 2012) Uluslararası sağlık turizmi Carrera & Bridges (2006) araştırmasında gelen sağlık turizmi ve giden sağlık turizmi olarak iki alt kategoriye ayrılmıştır. Bu bağlamda gelen sağlık turizminin, belirli bir ülkeye giren dış kaynaklı turistleri ifade ettiği; giden sağlık turizminin ise, geldikleri ülkeden başka bir ülkeye seyahat eden turistleri ifade ettiği açıklanmaktadır.

Yurtiçi sağlık turizmi ise, bir ülkede yaşayan kişilerin tıbbi bakım, diş ve cerrahi bakım almak için başka bir ile, ilçeye seyahat ederken ortaya çıkan sağlık turizmi türü olarak ifade edilmektedir (Altın vd., 2012).

Sağlık Turizminin Önemi ve Faydaları

Sağlık turizmi günümüzde seyahat ve turizm endüstrilerinde önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda her sene birçok insanın tedavi için seyahat ettiği gözlemlenmektedir (Özsarı & Karatana, 2013). Belirtilen doğrultuda ülke ekonomileri için de büyük faydalar sağlayan sağlık turizminin yararları aşağıda sıralanmıştır (Amouzagar vd., 2016):

- Ülkelerin ekonomik kalkınmaları için önemli bir faktör,
- Daha fazla sağlık iş gücü istihdamı yaratmaktadır,
- Daha fazla sağlık tesisi oluşturulmasına sebep olur,
- Daha iyi küresel sağlık standartlarına ulaşılması,
- Sosyal, siyasal ve ekonomik faydalar, şeklinde ifade edilmektedir.

Bireylerin yurtdışında tıbbi bakım tercih etmeleri altında da yukarıda bahsedilen faydaların yattığı araştırmalar sonucunda ortaya koyulan bir diğer bilgi olarak açıklanmaktadır. Bu bağlamda bireylerin yurtdışında tıbbi bakımı tercih etme nedenleri aşağıda sıralanmaktadır (Omay & Cengiz, 2013):

- Bireyin kendi ülkesinde aldığı tıbbi tedavi ile ilgili yaşadığı hayal kırıklığı,
- Ülkelerdeki sağlık hizmetlerinin maliyetlerinin fazla olması ve zaman sıkıntısının yaşanması,
- Ülkelerdeki sağlık hizmeti ödemelerinin fazla oluşu ve yetersiz sigorta ile gelir,
- Gelişmekte olan ülkelerde yüksek tıbbi bakımın yüksek olması,
- Bekleme sıralarının olmaması,
- Yurtdışında tıbbi hizmet almanın artan popülaritesi,
- En son teknolojiye erişim isteği vb. şeklinde ifade edildiği gözlemlenmektedir.

Sağlık turizmi, adından da anlaşılacağı üzere sağlık ve turizm sektörünün bir pazar birleşimi olarak ifade edilmektedir (Şengül & Bulut, 2019). Bu bağlamda sağlık turizmi, yurt içinde olduğu kadar yurt dışında da her geçen gün büyümekte olan bir sektör olarak karşımıza çıkmaktadır (Özer & Songur, 2012). Açıklanan bu kapsamda bireylerin tıbbi tedavi alabilmek

amacıyla başka ülkelere seyahat ettiği gözlemlenmektedir. Bu seyahat sonucunda bazı sorunlar ve zorlukların çıktığı Laws (2015) araştırmasında bulgulanmıştır. Bu bağlamda bireyler başka ülkelere gittiğinde; teknolojik engeller, dil engelleri, kültür farklılığı vb. gibi birçok sorunla karşılaşmaktadır. Açıklanan doğrultuda sağlık turizmin ev sahibi ülke için de çeşitli sorunlar yarattığı gözlemlenmektedir. Sağlık turizminin çeşitli sorunları ve zorlukları aşağıda sıralanmıştır (Laws, 2015; Şengül & Bulur, 2019; Özer & Songur, 2012; Omay & Cengiz, 2013):

Takip Sorunları: Medikal turizmde takip bakımlarının çok zor olduğu ifade edilmektedir. Bu kapsamda herhangi bir hastanın kendi ülkesine gittikten sonra enfeksiyon kapma durumu veya başka sorunlar yaşama durumu paralelinde ortaya çıkacak sorunlar için sağlık turizminde köklü bir takip sisteminin olmadığı ve bu kapsamda da ortaya sorun çıktığı gözlemlenmektedir (Laws, 2015).

Dil Engeli ve Kültür: Dil engeli ve kültür farklılıklarının sağlık turizmi alanında en büyük sorunlardan birisi olduğu ilgili çoğu araştırmada yer alan açıklama olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda hasta-hekim ilişkisinin anlaşılabilmesi, turistlerin yerel halkla anlaşabilmesi vb. gibi sorunların ortaya çıkması sağlık turizmini olumsuz yönde etkileyen bir durum olarak açıklanmaktadır (Omay & Cengiz, 2013)

Altyapı Eksikliği: Sağlık turizmi kapsamında turist alan ülkelerin çoğunun gelişmekte olan ülkeler olduğundan araştırmanın önceki bölümlerinde bahsedilmiştir. Bu bağlamda gelişmekte olan ülkelerde farklı sektörlerde farklı sorunların olduğu da açıktır. Açıklanan doğrultuda gelişmekte olan ülkelerin hastanelerinde uygun su ve güç kaynağının bulunabilmesi, kalitesiz ürün veya gıda, kötü hijyen vb. gibi farklı sorunlarla karşılaşmakta ve bu durumda sağlık turizminde altyapı eksikliğini doğurmaktadır, şeklinde ifade edilmektedir (Laws, 2015; Şengül & Bulut, 2019).

Profesyonellik Eksikliği: Yukarıda açıklanan doğrultuda; gelişmekte olan ülkelerin çoğunda sağlık personeli profesyonellikten ve davranışsal yönden yoksun olduğu ilgili bazı açıklamalarda belirtilmektedir. Açıklanan bu durumda sağlık sektöründe profesyonellikten uzak bir hizmetin sunulmasına yol açmakta ve bu durumda sağlık turizmini olumsuz etkilemektedir, şeklinde ifade edilmektedir (Omay & Cengiz, 2013; Laws, 2015).

Tanıtım Zorlukları: Gelişmekte olan ülkelerin bir diğer sorunu ise sağlık turizmini tanıtmada yaşadıkları zorluklar olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda bahsedilen ülkelerdeki hastanelerin çoğunun kalite akreditasyonu ve düzenlenmesinin bulunmadığı gözlemlenmektedir. Bu kapsamda müşteriler sunulan hizmetlere güven konusunda problemler yaşamakta ve hizmetlerin tanıtımı yapılamamaktadır, şeklinde ifade edilmektedir (Özer & Songur, 2012).

Sağlık turizminin öneminden, faydalarından ve çeşitli sorunlarından bahsedilen bu bölümden hareketle, genel manada sağlık turizminin ülkelerin ekonomisi ve standartlarının yükseltilmesi açısından önem taşıdığı gözlemlenmektedir. Bu kapsamda araştırmanın bir sonraki

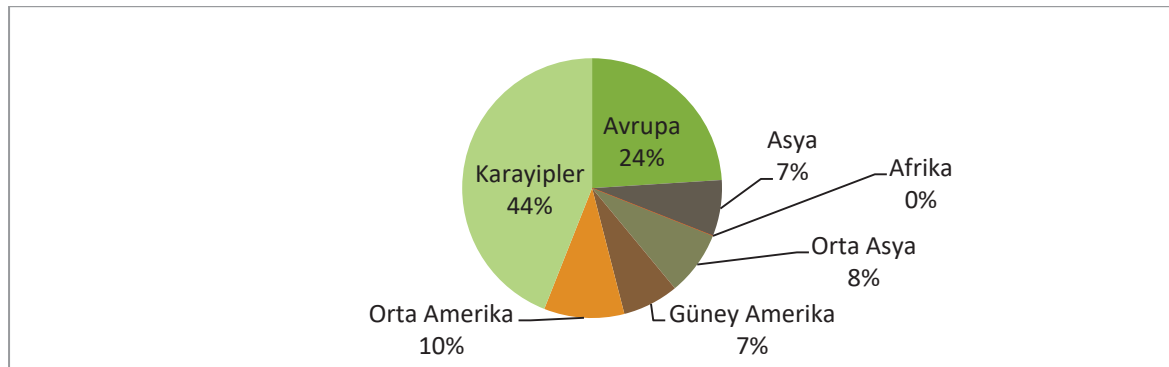
bölümünde küresel kapsamda dünyada sağlık turizmi kavramı çeşitli ülkeler perspektifinde değerlendirilecektir.

Dünyada Sağlık Turizmi

Sağlık turizmi kavramı günümüzde küresel olarak ülkeler bazında ekonomik getirileri sebebiyle oldukça önemli olarak nitelendirilmektedir (Hall, 1992). Bu bağlamda her yıl milyonlarca bireyin, sağlık altyapısı olmayan veya belirli bir tıbbi bakım alanında daha az gelişmiş ülkelere yüksek düzeyde uzmanlaşmış tıbbi bakım sağlayan ülkelere seyahat ettiği gözlemlenmektedir (Aydın 2012). Bu doğrultuda son 10 yılda oldukça önemli bir yükseliş yakalayan sektörün ülkeler bazında değerlendirilmesi ve incelenmesi çalışmanın bu bölümünde yapılacaktır.

ABD'de artan sağlık maliyetleri ve güzel bir seyahat deneyimiyle desteklenen kaliteli ve uygun fiyatlı sağlık hizmeti sunan sağlık turizmi destinasyonlarının yükselişiyle, Amerikalıların yurtdışındaki sağlık hizmeti sağlayıcılarına yöneldiği gözlemlenmektedir (Sandberg, 2017). Belirtilen doğrultuda ilgili literatür çalışmaları değerlendirildiğinde Chambers (2015) tarafından yayımlanan çalışmada; ABD'den giden tıbbi turistlerin dünya toplamının yaklaşık %10'unu oluşturduğu açıklanmıştır. ABD hükümetinin yaptığı bir anketten elde edilen veriler, 150.000 ile 320.000 ABD'li yolcunun her yıl yurt dışına seyahat etme nedeni olarak sağlık hizmeti verdiğini veya tüm giden ABD hava yolcularının %0,2 ile %0,6'sını oluşturduğunu göstermektedir, şeklinde ifade edilmektedir. Bu bağlamda Amerikalı hastaların gitmiş oldukları kıtaların verileri aynı araştırmada şu şekilde paylaşılmıştır (bkz. Şekil 1.)

Şekil 1: ABD'li Sağlık Turistlerinin Gittikleri Kıtalar ve Oranları

Kaynak: Chambers, A. (2015). Trends in US health travel services trade. United States International Trade Commission, août., ss: 2.

Sağlık turizmi açısından değerlendirilecek bir diğer ülke ise Kanada'dır. Kanada'nın, kaliteli ve uzmanlaşmış tıbbi tedaviler ile birinci sınıf sağlık tesisleri sunma konusundaki itibarında üst sıralarda yer almakta olduğu gözlemlenmektedir. Ancak bu durum, ülkedeki büyük tıbbi hizmetler için uzun bekleme listeleri yaratmış ve bu da ülkedeki tıbbi turizmde bir azalmaya yol açmıştır, şeklinde ifade edilmektedir. Ayrıca ülkenin ABD'ye olan yakınlığıyla, evde uzun bekleme sürelerini azaltmak isteyen kişilerce ve yüksek sağlık maliyetlerini vermek

istemeyen kişilerce tercih edildiği gözlemlenmektedir (Salehi-Esfahani vd., 2021). Bu bağlamda Fraser Enstitüsü'nün (FE) 2017 yılında yaptığı bir araştırma, 2016 yılının Kanadalıların tıbbi bakım için ülkeyi terk etmelerinde keskin bir artışa işaret ettiğini göstermektedir (bkz. Tablo 2.). 2015 yılında yaklaşık 46.000 Kanadalı medikal turist iken 2016 yılında bu sayı yaklaşık 64.000'e yükselmiştir. Düşünce kuruluşunun çalışması 2014'te başladığından beri, Kanadalı medikal turist sayısı istikrarlı bir şekilde artmaktadır. Bu artış, yalnızca yurtdışına seyahat eden Kanadalılarla ilgili değil, aynı zamanda hedef ülkeler ve Kanada sağlık sistemi üzerindeki potansiyel etkileri de çevreleyen etik soruları gündeme getirmiştir, şeklinde ifade edilmektedir (FE, 2022a).

Tablo 2: Kanada Dışında Tedavi Gören Tahmini Hasta Sayısı, 2016

Bölüm	Kişi Sayısı
Estetik cerrahi	751
Jinekoloji	2,371
Oftalmoloji	3,990
Kulak burun boğaz	2,103
Genel Cerrahi	9,454
Ortopedik cerrahi	2,861
Beyin cerrahisi	1,018
Diğer	13,112
Toplam	63,459

Kaynak: FE, 2022a: Online Erişim: <https://www.fraserinstitute.org/sites/default/files/leaving-canada-for-medical-care-2017.pdf>, Erişim Tarihi ve Saati: 16.05.2022, 16:54. ss: 3

Sağlık turizmi perspektifinde önemli bir diğer ülke Singapur olarak açıklanmaktadır. Bu bağlamda Singapur'un sağlık turizmi endeksinde ikinci sırada yer aldığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda ülkedeki sağlık tesisleri ve hizmetlerinin kalitesi sıralamasında en üst sırada yer aldığı açıklanmaktadır. Açıklanan doğrultuda 2019 yılı itibariyle 500.000'den fazla yabancı turist, uygun fiyatlı ve kaliteli sağlık hizmetleri için Singapur'u ziyaret ettiği gözlemlenmektedir. Singapur kısa süre önce, uluslararası hastalar ve Singapurlu sağlık hizmeti sağlayıcıları arasında aracılık yapmak için tıbbi seyahat acenteleri olarak hareket eden Uluslararası Hasta Servis Merkezleri (IPSC'ler) kurmuştur, şeklinde ifade edilmektedir (Cheah & Abdul-Rahim, 2018).

Japonya, her ölçüye göre dünyanın en gelişmiş sağlık sistemlerinden biri olarak nitelendirilmektedir. Teknoloji ve tıptaki son gelişmelere öncülük eden Japonya, çoğu Çin anakarısından gelen vatandaşlara ve yabancı turistlere birinci sınıf sağlık hizmetleri sunmaya devam etmektedir. Ülkenin Dışişleri Bakanlığı'na göre, uluslararası hastalara verilen tıbbi vize sayısı 2011'de 70'ten 2018'de 1.650'ye yükselmiş ve tıbbi ziyaretçiler ülkenin en iyi kanser tedavi merkezlerine ve kozmetik cerrahi uzmanlığına çekilmiştir. Düşük bakım maliyeti aynı

zamanda Japonya'ya gelen tıbbi seyahatin önemli bir itici gücü olarak nitelendirilmektedir (Han vd., 2018).

İspanya, her yıl on milyonlarca turist çeken bir turist profili ile dünyanın en çok ziyaret edilen turistik yerlerinden biri olarak bilinmektedir. Bu bağlamda ülke, yabancı hastalara güzel bir seyahat deneyimi ile birlikte kaliteli sağlık hizmetleri sunduğundan, Avrupa'nın tercih edilen medikal turizm merkezlerinden biri olarak açıklanmaktadır. Bu kapsamda İspanya'nın, Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Britanya Adaları'ndan, çoğu ileri ortopedik, kozmetik ve dişçilik prosedürleri için ülkeyi ziyaret eden artan sayıda uluslararası turisti kendine çektiği gözlemlenmektedir (Perera-Gil vd., 2017).

İngiltere ise, Londra Ortopedi Kliniği, Birmingham Çocuk Hastanesi ve en kaliteli sağlık hizmetleriyle tanınan Cambridge Kompleksi Ortopedik Travma Merkezi gibi ünlü tıbbi kurumlara ev sahipliği yapmaktadır. Ülke aynı zamanda, çoğu İngiltere'nin zengin kültürel mirasına ilgi duyan, her yıl 31 milyondan fazla uluslararası turisti ağırlayan, tercih edilen bir sağlık turizm merkezi olarak açıklanmaktadır (Saygılı vd., 2021).

Dubai, ultra modern mimarisi, yüksek binaları ve lüks alışverişiyle tanınmaktadır. 9,4 milyonu aşan nüfusuyla Dubai, her yıl 10 milyondan fazla turisti ülkesine almaktadır. Ayrıca Medikal Turizm Endeksi, Dubai'yi çeşitli uzmanlık alanlarında birinci sınıf hastaneler ve uluslararası doktorlara sahip olması nedeniyle Arap bölgesindeki en iyi tıbbi destinasyon olarak seçmiştir. Dubai, başta Asya olmak üzere komşu Arap ve Körfez ülkelerinden medikal turistleri ve Avrupa ve Afrika ülkelerinden bazı seyahatçileri ağırlamakta olduğu gözlemlenmektedir (Hosseini, & Mirzaei, 2021).

Yukarıda açıklanan kapsamda küresel kapsamda bazı ülkelerin sağlık turizmi değerlendirmeleri yapılmış ve çeşitli veriler paylaşılmıştır. Bu bağlamda küresel kapsamda Türkiye'nin de önemli bir sağlık turizm merkezi olduğu gözlemlenmektedir. Açıklanan doğrultuda araştırmanın bir sonraki bölümünde Türkiye'deki sağlık turizmi değerlendirilecektir.

Türkiye'de Sağlık Turizmi

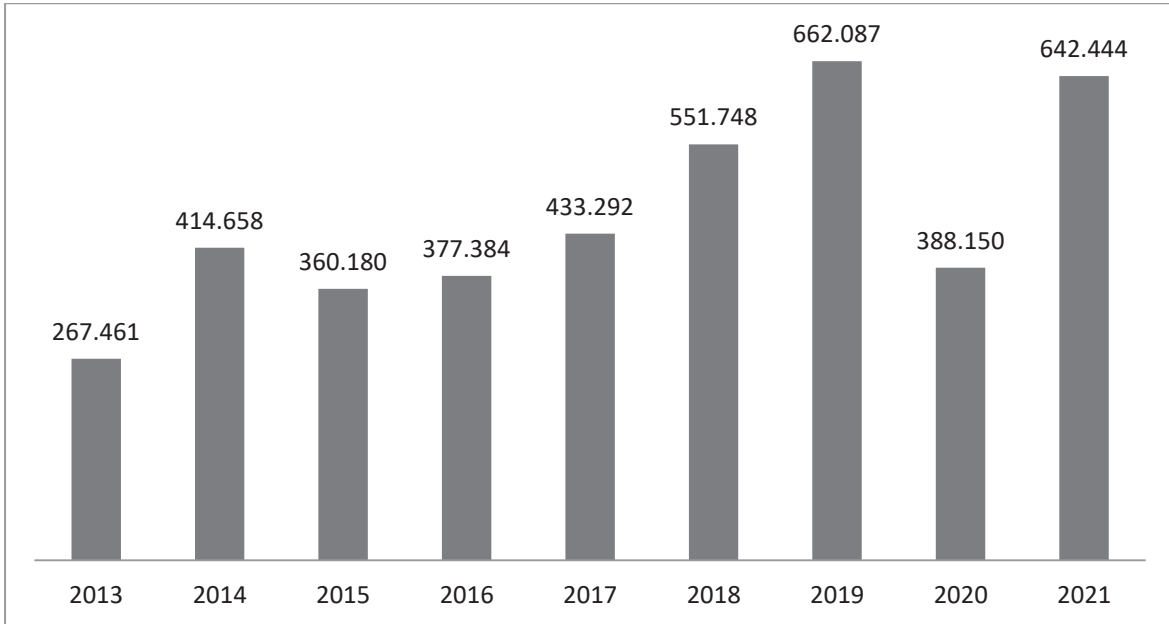
Sağlık turizminin kapsamında, tanımından öneminden ve faydalarından bahsedilen önceki bölümlerden hareketle, sağlık turizmi kısaca; bir ülkeye hem koruyucu, hem tedavi edici, hem de sağlığı geliştirici hizmetler almak için yapılan bireysel ziyaret olarak ifade edilebilir (İçöz, 2009). Bu bağlamda sağlık turizmi, hareketlilik potansiyelini uluslararası sağlık amaçları için kullanarak sağlık kurumlarının büyümesini sağlayan bir sektördür (Arı, 2022). Sağlık turizmi dünyada ve Türkiye'de son yıllarda hızla yükselen bir trend ve çok önemli bir alternatif turizm türü olarak nitelendirilmektedir (Tengilimoğlu, 2021). Açıklanan doğrultuda araştırmanın bu bölümünde Türkiye'deki sağlık turizmi değerlendirilecektir.

İlgili araştırmalar değerlendirildiğinde; günümüzde insanların sağlık sorunlarının uygun çözümü için sadece kendi ülkelerindeki sağlık olanaklarını ve giderlerini değil, diğer ülkelerdeki en iyi tedavi ve fiyat olanaklarını da karşılaştırarak hareket etmekte oldukları

gözlemlenmektedir (Özkurt, 2007; Kadıoğlu & Sümen, 2021; Arı, 2022; İçöz, 2009). Bu bağlamda Türkiye sağlık turizminde kalite açısından değerlendirildiğinde dünyanın önde gelen ülkeleri arasında 6. sırada yer almaktadır. Bu nedenle dünyanın her yerinden milyonlarca hasta tedavileri için ülkemizi tercih etmektedir, şeklinde açıklanmaktadır (Tengilimoğlu, 2021). Aynı şekilde günümüzde sağlık turizmi için en popüler 17 ülkeden biri olarak karşımıza çıkan Türkiye’de, 2019 yılında sağlık turizmi ve turistiğin sağlığı kapsamında 662.087 hasta sağlık hizmeti aldığı gözlemlenmektedir. Sağlık ve tıbbi nedenlerle gelen yabancı ziyaretçi ve yurt dışında ikamet eden vatandaş ziyaretçilerden elde edilen turizm geliri 2019 yılında 1 milyar 65 milyon 105 bin ABD Doları tutarında gerçekleştiği gözlemlenmektedir (SB, 2022a).

2020 yılında yaşanan küresel salgın sebebiyle sağlık turisti sayısında gözle görülür bir azalma meydana gelmiştir. 388 bin 150 hasta, sağlık hizmeti almak için Türkiye’yi tercih etmiştir. Sağlık turizmi ve tıbbi nedenlerle gelen yabancı ziyaretçi ve yurt dışında ikamet eden vatandaş ziyaretçilerden elde edilen turizm geliri, 2020 yılında 548 milyon 882 bin dolara gerilemiştir. 2021 yılında 642.444 kişi sağlık hizmeti almış ve buradan elde edilen gelir 1.048.549.000 ABD doları tutarında gerçekleşmiştir. 2022 yılının ilk çeyreğinde ise 284.577 kişi sağlık hizmeti almak için ülkemize gelmiş ve buradan elde edilen gelir 332.212.000 ABD doları tutarında gerçekleşmiştir, şeklinde ifade edilmektedir (SB, 2022a).

Şekil 2: Türkiye’ye Gelen Sağlık Turisti Sayıları

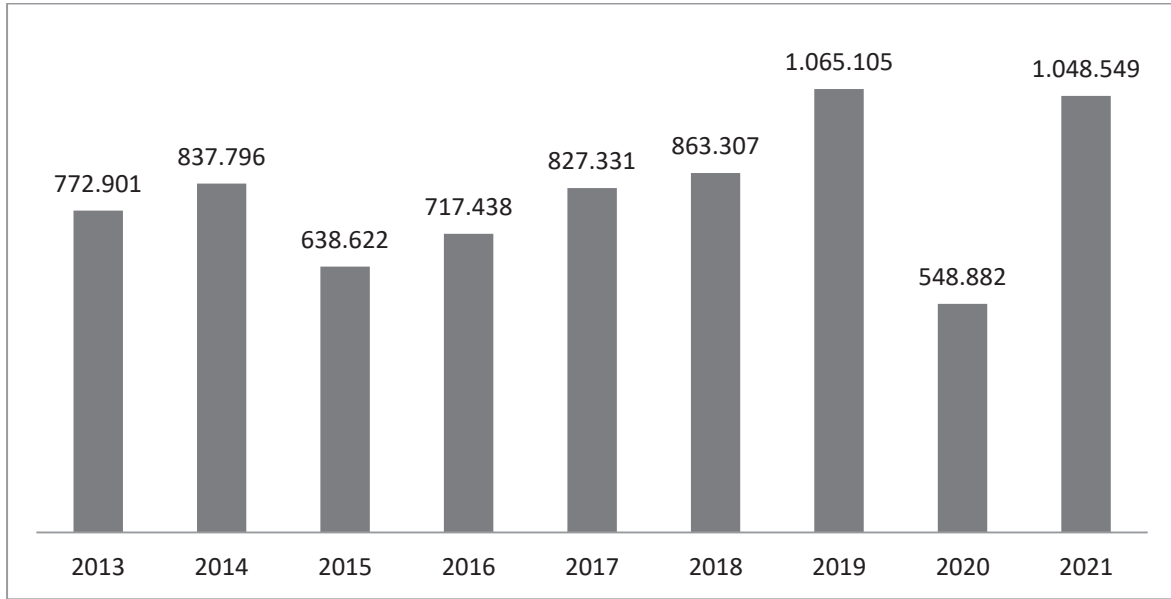

Kaynak:SB,2022a:OnlineErişim:<https://www.ushas.com.tr/saglikturizmiverileri/#:~:text=388%20bin%20150%20hasta%2C%20sa%C4%9F%C4%B1k,milyon%20882%20bin%20dolara%20gerilemi%C5%9Ftir.> , Erişim Tarihi ve Saati: 17.05.2022, 14:01.

Şekil 2 değerlendirildiğinde; ülkemize gelen en çok sağlık turisti sayısının 2019 yılında olduğu gözlemlenmektedir. Covid-19 sebebiyle tüm sektörler olduğu gibi sağlık turizmi sektörünün de etkilendiği gelen turist sayısındaki ani düşüşten anlaşılmaktadır. Bu duruma

karşın pandeminin etkisinin tamamen bitmediği günümüzde bile ülkemize gelen sağlık turisti sayısının pik seviyesine ulaşmaya yakın olduğu gözlemlenmektedir.

Şekil 3: Sağlık Turizmi Gelirleri (BİN \$)

Kaynak:SB,2022a:OnlineErişim:<https://www.ushas.com.tr/saglikturizmiverileri/#:~:text=388%20bin%20150%20hasta%2C%20sa%C4%9Fl%C4%B1k,milyon%20882%20bin%20dolara%20gerilemi%C5%9Ftir.> , Erişim Tarihi ve Saati: 17.05.2022, 14:32.

Şekil 3 değerlendirildiğinde; ülkemize gelen turist sayısı paralelinde dolar girdisi olduğu gözlemlenmektedir. Bu doğrultuda en çok sağlık turistinin geldiği 2019 yılında sağlık turizmi gelirlerinin de tavan yaptığı gözlemlenmektedir. Ayrıca şekil 3’de de görüleceği üzere sağlık turizminin ülke ekonomisine büyük katkılarının olduğu gözlemlenmektedir.

Türkiye coğrafi konumu nedeniyle sağlık turistlerini çeken bir ülke niteliğindedir. Bu bağlamda Türkiye'nin doğu ile batı arasındaki geçiş kapısı olması yani konumu, sağlık turistlerinin herhangi bir kıtadan kolayca erişim sağlayabileceği bir ülke konumuna getirmektedir. Ayrıca Türkiye'deki İstanbul Havalimanı'nın, aynı zamanda dünyanın en büyük havalimanlarından biri olarak kabul edildiği gözlemlenmektedir. Açıklanan doğrultuda ulaşım kolaylığı faktörünün de etkisiyle sağlık turistlerinin artacağı öngörülmektedir (Bulut, 2021; Arı 2022).

Türkiye'nin sağlık turizmi açısından gelişmesinde bir diğer önemli faktörün ise ameliyatlara diğer çoğu ülkeye göre ucuz yapılmasıdır. Bu bağlamda genel olarak, Türkiye'deki ameliyatlara yüzde 90'a kadar daha ucuz olabilmekte ve yurt dışına gidenlerin yüzde 67'si özel hastane tedavileri için bundan yararlanmaktadır. Ayrıca Türkiye'deki kozmetik cerrahinin de Avrupa'nın çoğundan yüzde 70 daha ucuz olduğu açıklanmaktadır (Tengilimoğlu, 2021).

Bazı ülkeler belirli tedavi türleri için popüler olsa da, Türkiye’de bu durumun çeşitlilik arz ettiği açıklanmaktadır. Bu bağlamda dünyanın her yerinden insanlar saç ekimi, kanser tedavileri, diş tedavileri, düşük maliyetli tüp bebek ve daha fazlası gibi çeşitli nedenlerle

Türkiye'ye seyahat etmektedirler (Kadioğlu & Sümen, 2021). Açıklanan doğrultuda SB (2022a)'ya göre uluslararası hastaların en çok tercih ettiği klinik branşlar sırasıyla; Kadın hastalıkları, iç hastalıkları, göz hastalıkları, tıbbi biyokimya, genel cerrahi, diş hekimliği, ortopedi ve travmatoloji, enfeksiyon hastalıkları ve kulak-burun-boğaz, şeklindedir.

Yukarıda açıklanan kapsamda araştırmanın ilk bölümünde sağlık turizmi kavramı, önemi, faydaları, küresel bağlamda ve ülkemiz perspektifinde kavramın değerlendirmesinin yapılmış olduğu gözlemlenmektedir. Bu bağlamda araştırmanın bir sonraki bölümünde yine bu araştırmanın bir diğer değişkeni olan inovasyon kavramı sağlık olgusu perspektifinde açıklanacaktır.

İNOVASYON KAVRAMI

Bu çalışmanın bir diğer değişkeni olan inovasyon kavramı paralelinde ilgili çalışmalar değerlendirildiğinde; kavramın farklı araştırmalarda farklı sektörler paralelinde kullanıldığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı kapsamında inovasyon kavramı sağlıkla ilişkilendirilerek açıklanacaktır.

Yukarıda açıklanan kapsamda “İnovasyon” kelimesinin, yenilemek anlamına gelen Latince innovare fiilinden türetilmiş olduğu gözlemlenmektedir. Özünde kelime, anlamını günümüze kadar korumuştur. İnovasyon, örneğın bir süreç, ürün veya hizmet gibi bir şeyi iyileştirmek veya değiştirmek anlamına gelmektedir (Herzlinger, 2006). Bir diğer araştırmada inovasyon, bir alanın, bir ürünün veya hizmetin yeni süreçler uygulayarak, yeni teknikleri tanıtarak veya yeni değer yaratmak için başarılı fikirler oluşturarak yenilendiği ve güncellendiği bir süreç olarak ifade edilmiştir (Terzi, 2019).

Sağlık Hizmetlerinde İnovasyon

Sağlık hizmeti inovasyonu, Halpaap vd (2019)'a göre bazen komplike bir yapıda bazen ise basit bir yapıda karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda sağlık sonuçlarında ve hasta deneyimlerinde iyileştirmelere yol açan basit veya karmaşık herhangi bir gelişme, sağlık hizmeti yenilikleri (sağlık hizmeti inovasyonu) olarak açıklanmaktadır.

Günümüzde sağlık sektörünün, sıkı düzenlemeler, mahremiyet endişeleri ve hızla artan maliyetler vb. gibi birçok büyük zorlukla karşı karşıya kaldığı gözlemlenmektedir. Açıklanan doğrultuda birçok sağlık uzmanı veya ilgili bireyin, daha akıllı sağlık hizmeti sunum türleri geliştirmek için yeni teknolojilere ve bilişime yöneldiği gözlemlenmektedir (Kurt, 2018). Bu bağlamda bu yeniliklerin önemli olduğu bazı araştırmacılarca açıklanmaktadır. Sağlık sektöründe yenilikler önemlidir çünkü insan ağları ve teknoloji birbirine daha bağlı hale geldikçe, sağlık kuruluşları daha büyük ölçeklerde sağlık sorunlarını çözmek için daha iyi araçlara ihtiyaç duyacaktır, şeklinde ifade edilmektedir (Toprak, 2019). Günümüzde özellikle COVID-19 salgını, sağlık sistemleri, hükümetler ve diğer kuruluşlar arasında daha iyi veri sistemlerine ve bilgi alışverişine güçlü bir ihtiyaç olduğunu göstermiştir Pandemi sırasında telesağlık hizmetlerine hızlı geçiş, sağlık hizmetleri gibi sıkı bir şekilde düzenlenen bir

endüstrinin bile hızla yenilik yapabileceğini gözler önüne sermektedir (Kendirkıran vd., 2021).

Sağlıkta inovasyonun en önemli nedeni sağlığın insanlara yardım etmesinden ileri gelmektedir. Bu bağlamda yeni tedaviler, yeni teknoloji veya yeni süreçler yoluyla olsun, sağlık hizmetleri alanındaki yenilikler, klinisyenlere ve sağlık kuruluşlarına, hastalarının ihtiyaçlarına daha fazla odaklanmak ve insanların yaşamlarını iyileştirmelerine yardımcı olmak için ihtiyaç duydukları araçları sağlayacaktır. Bu kapsamda sağlık turizmi açısından da önemi gözlemlenen inovasyonun sağlık turistlerine ilişkin olarak yeni teknoloji hizmeti, kaliteli hizmet, kaliteli süreç vb. gibi birçok fayda sağladığı gözlemlenmektedir (Terzi, 2019).

Yukarıda açıklanan kapsamda sağlık hizmetlerindeki mevcut yenilik ihtiyacının sağlık turizmi ve inovasyon kavramları üzerindeki etkisini gözler önüne sermektedir. Açıklanan doğrultuda sağlık hizmetlerinde karar vericilerin, sınırlı kaynaklarla kaliteli bakım sunma konusunda sürekli olarak büyük bir baskı altında oldukları gözlemlenmektedir. Yaşlanan nüfus, uzun vadeli koşullarda keskin artışlar, azalan fonlar, artan hasta beklentileri ve tabii ki mevcut COVID-19 pandemisi gibi faktörler bu beklentileri daha çok artırmakta ve sonucunda sağlık hizmetlerinde sürekli yenilik ihtiyacını vurgulamaktadır (Kendirkıran vd., 2021).

Sağlık hizmeti sağlayıcılar bağlamında bir diğer zorluk ise kalifiye personelin mevcudiyetindeki eksiklikler olarak açıklanmaktadır (Eriş & Bucak, 2020). Bu kapsamda mevcut teknolojiler ve sağlık hizmetlerinin sürekli büyüyen dijitalleşmesi, çok ihtiyaç duyulan bu yeniliğin sağlanmasına yardımcı olabilir ve hastaların ve personelin çekiciliğini artırırken hasta sonuçlarını ve verimliliğini iyileştirecek fırsatlar yaratabilir, şeklinde ifade edebilirim.

Noled vd. (2019)'a göre sağlık hizmetleri bağlamında, inovasyonlar, şu anda yapılanlarla karşılaştırıldığında net bir fayda göstermelidir. Örneğin, Dünya Sağlık Örgütü Sağlık İnovasyon Grubu, inovasyonun “yeni düşünme ve öğrenme yolları yaratarak karşılanmayan halk sağlığı ihtiyaçlarına yanıt verdiğini” ve “gelişmiş verimlilik, etkinlik, kalite, sürdürülebilirlik biçiminde değer katmayı amaçladığını” açıklamaktadır. Bu nedenle, sağlık hizmetlerinde inovasyon, yeni tedaviler, cerrahi prosedürler, araçlar ve testlerden eğitim, öğretim, satın alma ve hizmet sunum modellerine yönelik yeni yaklaşımlara kadar geniş bir uygulama yelpazesini kapsamaktadır.

Günümüzün dijital dünyasında, sağlık hizmeti inovasyonu kavramının dijital dönüşüm ve dijitalleşme ile sıkı sıkıya bağlantılı olması gerekmektedir. Bu kapsamda hem hastanın hem de potansiyel personelin gözünde rekabetçi kalabilmek için birçok kuruluşun, en son dijital sağlık teknolojilerini benimsemeleri gerektiğini kabul ettikleri gözlemlenmektedir. Açıklanan bu durum aynı zamanda sağlık turizminde sağlık turisti çekebilmek amacıyla yapılması gerekenlerden olan sanal randevular, yeni cerrahi görüntüleme teknolojileri veya mobil sağlık uygulamaları için platformları içerebilmektedir (Yüzbaşıoğlu & Doğan, 2018).

Yukarıda açıklanan kapsamda sağlık hizmetlerinin dijitalleştirilmesinin hasta deneyimini ve sonuçlarını iyileştirdiği bazı araştırmalarda vurgulanmaktadır. Bu kapsamda sağlıktaki mevcut dijitalleşme iletişim için sanal yöntemlerden, hasta kayıtlarını ve verilerini güncelleme gibi idari görevleri gerçekleştirmek için dijital platformlara kadar yeni teknolojilerin potansiyel faydalarının, tüm hastane organizasyonunu etkilediği gözlemlenmektedir. Bu nedenle verimlilik, kullanım kolaylığı, zaman tasarrufu ve maliyet düşürme gibi faydaların, hastane yönetiminden uygulayıcı klinisyenlere kadar sektörde çalışan herkes tarafından hissedilmekte olduğu açıklanmaktadır (Yüzbaşıoğlu & Doğan, 2018; Eriş & Bucak, 2020)

İlgili çalışmalar değerlendirildiğinde günümüzde ülkelerde kullanılan birçok sağlık sisteminin, sağlık sonuçlarını dikkate almadan hizmetlerin sunulması etrafında organize edildiği gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda sağlık sonuçlarını dikkate almayan sistemlerde yer alan hasta bireylerin başka ülkelere tedavi olmak amacıyla gittikleri ve bu durumda sağlık turizmini doğurduğu açıklanmaktadır (Herzlinger, 2006; Miraldo, 2019; Çalışkan, 2019; Kurt, 2018; Terzi, 2019).

Günümüzdeki modern sağlık teknolojisi ve dijital kayıtlara geçişin, tıbbın uygulanma şeklini tamamen değiştirdiği gözlemlenmiştir. Artık dijital kayıtlara dönüşüm büyük ölçüde tamamlandığından, yeni yenilikler bu kayıtları daha bağlantılı hale getirmeye odaklanacak, böylece sağlık sistemleri hasta bakımını iyileştirmek için büyük verileri ve içgörülerini kullanabilecektir, şeklinde ifade edilmektedir. Bu bağlamda ülkelerin sağlık sistemlerini geliştirip iyileştirmesinin sağlık turistlerini ülkeye çekmek açısından fayda sağlayacağı düşünülmektedir (Miraldo vd., 2019).

Ülkelerin sağlık turizmini geliştirebilmesi için gerekli olan bir diğer sağlık inovasyon faktörü ise değer temelli bakıma uyum sağlamaktır. Bu doğrultuda ülkeler değer temelli uyum sağlamak için, sağlık kuruluşları bakımını iyileştirmeye ve maliyetleri düşürmeye çalışmalıdır. Bu, hem klinik hem de iş süreçlerini kolaylaştırmak anlamına gelmektedir. Bu bağlamda, daha az gecikme olması için mali onayları verimli hale getirmek veya klinisyenlerin daha iyi kararlar alabilmeleri için hastanın en son kayıtlarına zamanında erişmelerini sağlamak, açıklanan duruma örnek olarak verilebilir (Noles vd., 2019; Toprak, 2019).

Yukarıda açıklanan kapsamda günümüzde sağlık hizmetlerinde dijital dönüşümün devam ettiği gözlemlenmektedir. Bu kapsamda sağlık hizmetlerinde ödeme yapanların, sağlık hizmeti sağlayıcılarının ve diğerlerinin hastalar, tüketiciler ve paydaşlarla etkileşim kurma biçimlerinin temelden yeniden düzenlenmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Terzi, 2019; Kurt, 2018; Kendirkıran vd., 2021; Çalışkan, 2019). Belirtilen düzenlemeler kapsamında sağlık hizmetlerinin geliştirilmesinin sağlık turizmi açısından ülkeye veya bölgeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Kurt, 2018). Açıklanan doğrultularda sağlıktaki inovasyonun önemli bir faktör olduğu ve sağlıktaki dönüşümün günümüz standartlarına uygun yapılmasının gerekliliği ortadadır. Bu bağlamda araştırmanın bir sonraki bölümünde inovasyon kavramının

önemi, sağlıkta inovasyonun önemi ve sağlıkta inovasyonun sağlık turizmi üzerindeki olası etkileri açıklanacaktır.

İnovasyonun Önemi

İnovasyonun kendisinin yeni bir kavram olmadığı gözlemlenmektedir. Terimin temelde, iş, teknoloji, pazarlama vb. gibi alanlarda kullanılanlara benzer bir tanımla diğer alanlardan benimsenen bir kavram olarak sağlık hizmetine girdiği gözlemlenmektedir (Terzi, 2019). İnovasyon, günümüzde farklı sektörlerin gelişmesi, çağa ayak uydurması için geçirmesi gereken süreci ifade etmektedir (Çalışkan, 2019). Bu bağlamda önemli bir kavram olarak karşımıza çıkan inovasyonun sağlık alanındaki yenilikleri de kapsadığı gözlemlenmektedir. Açıklanan doğrultuda araştırmanın bir sonraki bölümünde sağlık sektöründe inovasyonun önemi açıklanacak olup bu durumun sağlık turizmi üzerindeki etkisi değerlendirilecektir.

Sağlık İnovasyonunun Önemi

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), 'sağlık inovasyonunun' sağlık hizmetlerinin verimliliğini, etkililiğini, kalitesini, sürdürülebilirliğini, güvenliğini ve/veya satın alınabilirliğini iyileştirdiğini açıklamaktadır. Bu tanım, sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesiyle sonuçlanan yeni veya iyileştirilmiş sağlık politikaları, uygulamaları, sistemleri, ürünleri ve teknolojileri, hizmetleri ve dağıtım yöntemlerini içermektedir. Açıklanan doğrultuda sağlık turizminin de önemli bileşenleri olan ve sağlık turisti çeken ‘yeni teknolojiler, ürünler, uygulamalar ve sistemlerin’ uygulanması esasına dayandığı gözlemlenmektedir (akt; Miraldo vd., 2019).

Sağlık inovasyonunun nihai hedefi, sağlık sisteminin performansını optimize ederek kamu ve kişisel sağlık ihtiyaçlarını ve taleplerini karşılama yeteneğini geliştirmektir. Bu kapsamda dışarıya sağlık turisti veren ülkelerdeki sağlık turisti oranının sağlık inovasyonunu gerçekleştirdikten sonra düşmesi beklenmektedir (Yüzbaşıoğlu & Doğan, 2018). Bu bağlamda teoride, sağlık hizmetlerindeki yenilikler, tedavi, teşhis, eğitim, sosyal yardım, önleme, araştırma kalitesi ve sunumu ve bunlara erişimi iyileştirmek için sağlık politikalarında, sistemlerinde, ürünlerde, teknolojilerde, hizmetlerde ve dağıtım yöntemlerinde ölçeklenebilir çözümler ve iyileştirmeler sağlamalıdır, şeklinde ifade edilmektedir (Eriş & Bucak, 2020).

Sağlık hizmetleri sürekli değişmekte ve çağa uyum sağlamaktadır (Toprak, 2019). Noles vd (2019)’a göre bir sağlık sorununa yönelik çözümün inovasyon olabilmesi için, alandaki diğer çözümlerden yeni veya önemli ölçüde farklı bir şey sunması gerekmektedir. İnovasyonun genel bir terim olarak kullanılması, sağlıkta anlamının ve nasıl anlaşıldığının seyrine yol açmıştır. İnovasyonun gerçekte ne olduğu konusunda netlik olmadan, terim gevşek bir şekilde benimsenmiş ve uygulanmış olduğu gözlemlenmektedir.

Yukarıda açıklanan kapsamda Halpaap vd. (2019)’e göre sağlık inovasyonu başarılı bir şekilde gerçekleştiğinde, üç temel alana hitap etmektedir. Bu alanlar:

- Hastanın nasıl görüldüğü,

- Hastanın nasıl duyulduğu,
- Hastanın ihtiyaçlarının nasıl karşılandığı, şeklinde ifade edilmektedir.

Yukarıda verilen kriterler karşılanırsa bile, sağlık hizmetlerindeki yeniliklerin tanınması ve benimsenmesinin önündeki engeller devam etmektedir. Yayılma süreci sosyal ve etkileşimli bir özellik göstermektedir ve sistem içinde yer alanlar arasında işbirliği, iletişim ve bilgi alışverişini gerektirmektedir. Bu nedenle, sağlık hizmetlerinde benimseme ve uygulama, belirli bir sistemin sosyal, politik, politika, ekonomik, kurumsal ve kültürel bağlamına özgü birden çok bireyi, kısıtlamayı içermektedir, şeklinde ifade edilmektedir (Halpaap, 2019).

Herzlinger (2006) ise sağlık hizmetlerinde inovasyonun karmaşık olmasına rağmen üç kategoriye göre anlaşılabilirliğini açıklamaktadır. Bu kategoriler:

- i) Tüketici Odaklılık,
- ii) Teknoloji
- iii) İş Modelleri

Yukarıda verilen üç kategori içinde, sağlık hizmetlerinde alım ve yayılımı etkileyen faktörlerin bazıları Noles vd., (2019) araştırmasında şu şekilde ifade edilmiştir: Paydaşlar ve çıkarları, finansman ve maliyet, politika ve hükümet düzenlemeleri, sağlık teknolojilerinde alımı etkileyen rekabet ve diğer gelişmeler, tüketici görüşleri ve hesap verebilirlik. Bu faktörlerin her biri sadece bir şeyin yenilik olarak kabul edilip edilmeyeceğini değil, aynı zamanda sağlık alanında kabul edilip edilmediğini de etkilemektedir. Paydaşların, bireysel ve kurumsal kapasiteye sahip olmaları, kendi çıkarlarıyla uyumlu olması, kolayca benimsenmesi yeterince basit olması, küçük ölçekte test edilebilir olması, gözlemlenebilir olması, ihtiyaca göre rafine edilebilir olması durumunda bir yeniliği benimseme olasılıkları daha yüksektir, şeklinde ifade edilmektedir.

Yukarıda açıklananlara ek olarak sağlık hizmetlerinde inovasyonun önünde engel teşkil eden birkaç farklı alanın bulunduğu gözlemlenmektedir. Bu bağlamda araştırmanın bir sonraki bölümünde sağlık hizmetlerinde inovasyonu etkileyen faktörler açıklanacaktır.

Sağlık Hizmetlerinde İnovasyonu Etkileyen Faktörler

Sağlık hizmetlerinde inovasyon olgusu paralelinde ilgili çalışmalar değerlendirildiğinde; çalışmalarda sağlık hizmetlerinde inovasyonun sağlanmasının önünde çeşitli faktörlerin olduğu açıklanmaktadır (Çalışkan, 2019; Toprak, 2019; Miraldo vd., 2019; Noles vd., 2019; Herzlinger, 2006; Halpaap vd., 2019). Bu bağlamda altı gücün inovasyonu etkilediği açıklanmaktadır. Bu 6 güç: Endüstri oyuncuları, finansman, kamu politikası, teknoloji, müşteriler ve hesap verebilirlik olarak açıklanmaktadır. Belirtilen kapsamda bu 6 gücün açıklanmasının ülkelerin sağlık hizmetlerini ve dolayısıyla sağlık turizmlerini geliştirmesinin tam manasıyla anlaşılması noktasında önem taşıyacağı düşünülmektedir.

Endüstri Oyuncuları: Sağlık sektörünün, her birinin bir gündemi olan birçok paydaşa sahip olduğu gözlemlenmektedir. Bu bağlamda çoğu zaman, bu oyuncular önemli kaynaklara ve yenilikçiye saldırarak veya onlara yardım ederek kamu politikasını ve görüşünü etkileme gücüne sahiptirler. Örneğin, hastaneler ve doktorlar bazen sağlık sisteminin yüksek maliyetleri için teknoloji odaklı ürün yenilikçilerini suçlamaktadırlar. Tıp uzmanları, hasta hizmetlerinin kontrolü için müdahalelerde bulunmak ister ve sigortacılar, tedavilerin ve ödemelerin kabul edilebilir olduğu tıbbi hizmet ve teknoloji sağlayıcılarıyla savaşırlar. Yatan hastaneler ve ayakta tedavi hizmeti sağlayıcıları hastalar için rekabet ederken, zincirler ve bağımsız kuruluşlar piyasa etkisi üzerinde tartışılırlar. Bu kapsamda da endüstri etkenlerinin bazen sağlık hizmeti inovasyonunun sağlanmasının önünde bir engel teşkil edebileceği açıklanmaktadır (Halpaap vd., 2019; Noles vd., 2019).

Finansman: Halpaap vd. (2019)'a göre sağlık hizmetlerinde inovasyon iki tür finansal zorluk sunmaktadır. Bunlar; (1) İnovasyonun gelişimini finanse etmek ve (2) Sağladığı ürün veya hizmet için kimin ne kadar ödeyeceğini bulmak. Sorunlardan biri, FDA onayı gerektiren yeni ilaçlar veya tedaviler için gereken uzun yatırım süresidir. Bir biyoteknoloji kuruluşunu destekleyen risk sermayedarları paralarını iki ila üç yıl içinde geri alabilirken, bir biyoteknoloji firmasındaki yatırımcıların bir ürünün kullanım için onaylanıp onaylanmayacağını öğrenmek için bile on yıl beklemesi gerekmektedir, şeklinde ifade etmiştir (Halpaap vd., 2019). Diğer bir sorun ise, birçok geleneksel sermaye kaynağının sağlık sektörüne aşına olmaması ve bu nedenle de, yenilikçilere yardımcı olacak rehberlik sağlayabilecek yatırımcıların bulunmasının zorluğu durumunun ortaya çıkmaktadır (Yüzbaşıoğlu & Doğan, 2018; Halpaap vd., 2019).

Yatırımcıların kafa karışıklığının sık görülen bir kaynağı, tipik olarak nihai tüketiciden değil, üçüncü bir taraftan (hükümet veya özel sigortacı) gelen sağlık sektörünün karmaşık ödeme veya geri ödeme sistemleridir. Bu düzenleme bir dizi sorunu gündeme getirmektedir. En açık şekilde, sigortacılar ödeme yapmadan önce yeni bir ürün veya hizmeti ve fiyatını onaylamalıdır. Bu kapsamda sağlık turizminin de en büyük itici gücü olan ‘sağlık finansmanı’ sağlık hizmet inovasyonu önündeki bir diğer engel olarak karşımıza çıkmaktadır (Noles vd., 2019; Çalışkan, 2019).

Politika: Sağlık hizmetlerine ilişkin devlet düzenlemeleri bazen yeniliklere yardımcı olabilmekte ve bazen de engelleyebilmektedir. Bu nedenle, yenilikçilerin belirli bir yeniliği etkileyebilecek kapsamlı düzenlemeler ağını ve bu kuralların nasıl ve kimler tarafından kabul edildiğini, değiştirildiğini ve uygulandığını anlamaları önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeni bir sağlık hizmeti fikrine sahip bir şirketin, düzenleyicilerin halka değerlerini göstermek için zaman zaman belirsiz kuralları sıkı bir şekilde yorumlayarak veya şanssız bir yenilikçiye cezalandırarak kurum itibarını dalgalandırabileceğinin farkında olması gerekmektedir (Kurt, 2018).

Teknoloji: Tıp teknolojisi geliştikçe, onun nasıl ve ne zaman benimseneceği veya ona yatırım yapılıp yapılmayacağını anlamak kritik derecede öneme sahip bir diğer faktör olarak

karşımıza çıkmaktadır. Bu faktör aynı zamanda diğer şirketlerle bulunulan mevcut rekabet ortamında önemli faydalar sağlayabilmektedir. Bahsedilen rekabetin yalnızca her bir teknoloji içinde değil, örneğin bir hastalık kategorisine yönelik ilaçlar arasında değil, aynı zamanda farklı teknolojiler arasında da var olduğu unutulmamalıdır. Bu kapsamda ne kadar farklı ve yeni teknoloji olursa sağlık turisti çekme olasılığının da o kadar fazla olduğu düşünülmektedir (Terzi, 2019; Eriş & Bucak, 2020; Toprak, 2019).

Müşteriler: Gerek sağlık turizmi gerekse sağlık hizmetlerindeki inovasyonu etkileyen önemli bir kavram olan müşterilerin, sağlık hizmeti inovasyonunda da hesaba katılması gereken bir güç olarak karşımıza çıktığı gözlemlenmektedir. Çeşitli rahatsızlıklardan muzdarip olan müşterilerin, etkili olduğunu düşündükleri ilaçlara, teşhislere, hizmetlere ve cihazlara erişim için sağlık hizmeti sunucularına baskı yaptıkları açıklanmaktadır (Çalışkan, 2019). Açıklanan duruma ek olarak, tüketicilerin sağlık hizmetlerine büyük sayılar harcadığı ve bu kapsamda da söz hakkı elde ettikleri gözlemlenmektedir. Tüketicilerin artan yetkilendirme duygusunu ve gerçek gücünü tanıyan ve kullanan bir şirketin, bir yeniliğin benimsenmesini büyük ölçüde artırabileceği açıklanmaktadır (Herzlinger, 2006).

Hesap verebilirlik: Yukarıda açıklanan kapsamda giderek yetkilendirilmiş tüketiciler ve maliyet baskısı altındaki ödeyenlerin, sağlık hizmeti yenilikçilerinden hesap verebilirlik talep ettikleri gözlemlenmektedir. Örneğin, düzenleyici kurumların daha kısa vadeli etkinlik ve güvenlik gereksinimlerini karşılamanın yanı sıra, teknoloji yenilikçilerinin maliyet etkinliği ve uzun vadeli güvenlik göstermelerini şart koşmaktadırlar (Halpaap vd., 2019), şeklinde ifade edilmektedir.

Sağlık Turizminde İnovasyon Örnekleri

Günümüzde sağlık turizminde inovasyonun çeşitli örneklerle karşımıza çıkmakta olduğu gözlemlenmektedir. Bu kapsamda ilgili literatür çalışmaları değerlendirildiğinde; sosyal inovasyon kapsamında golf sporunun terapötik etkisinden yararlanarak helal turizmde değerlendirilmesinin kavramsal incelemesinin yapıldığı Yozcu vd. (2019) araştırmasında helal turizm kapsamında golfün, sağlıklı bireyler için İslami kurallara uygun olarak yapıldığında rekreatif bir amaç taşımakta olduğu ve golfün, sağlık sorunları yaşayan ve helal kavramına önem veren turistler için de terapötik amaçla kullanılabileceği sonuçlarına ulaşıldığı gözlemlenmiştir.

Yıldırım vd. (2021) tarafından gerçekleştirilen bir diğer çalışmada sağlık turizmi hastaları için E-Nabız uygulamalarının geliştirilmesi için bir model önerisinin sunulması amacıyla oluşturulan çalışma değerlendirildiğinde; araştırmanın 409 sağlık turizmi hastası ve 572 hekim örneğinde gerçekleştirilmiş olduğu gözlemlenmiştir. Bu kapsamda katılımcılara anket yoluyla ulaşılmış ve edilen veriler SPSS programıyla analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda sağlık turizmi hastalarının söz konusu talep ve ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla e-Pulse International sistemi model önerisinin oluşturulmuş olduğu gözlemlenmiştir. Bu kapsamda E-Pulse International sistemi ile Türkiye'ye gelen sağlık turizmi hastalarının sağlık verilerine dünyanın her yerinden hızlı ve güvenilir bir şekilde erişmelerini sağlamak,

işlemlerini kolaylaştırarak, onlara kişiselleştirilmiş, hızlı ve güvenilir hizmet sunmak ve sağlık turizmi hastalarına verilen hizmetlerin kalitesinde bir değer yaratarak sağlık turizminin ülke ekonomisine katkısını artırmak gibi amaçlarla oluşturulmuş bir uygulama olarak tanıtılmıştır.

Sağlık turizminde inovasyon konusu çerçevesinde global kaynaklar ve örnekler değerlendirildiğinde; “Amerikan Sağlık Araştırmaları ve Kalite Ajansı (The Agency for Healthcare Research and Quality-AHRQ)” sağlıkta inovasyon konusunu çeşitli başlıklara ayırarak incelemekte olduğu gözlemlenmektedir. Bu kapsamda Orhan (2022) kitabında bu başlıkları (1) Hastalık ve klinik kategorileri, (2) Amerikan Tıp Enstitüsünün belirlemiş olduğu ana kalite alanları, (3) İnovasyon tarafından etkilenen organizasyonel süreçler, (4) Hasta bakım süreçleri, (5) Hasta popülasyonu, (6) Kalite İyileştirme hedefleri ve mekanizmaları, (7) Kalite araçlarında yaşanan inovasyonlar, (8) Bakım programları ve (9) Bakım düzeyleri olarak açıklamıştır. Aynı çalışmada Türkiye’de kalite çalışmaları bağlamında sağlıkta inovasyonunun Sağlık Bakanlığı tıp fakülteleri, meslek kuruluşları, dernek ve vakıflar, araştırma şirketleri, ilaç şirketleri, ilgili üniversite birimleri ve “Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından yürütüldüğünün ifade edildiği gözlemlenmektedir.

Sağlık hizmeti inovasyonu, Halpaap vd (2019)’a göre bazen komplike bir yapıda bazen ise basit bir yapıda karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda sağlık sonuçlarında ve hasta deneyimlerinde iyileştirmelere yol açan basit veya karmaşık herhangi bir gelişme, sağlık hizmeti yenilikleri (sağlık hizmeti inovasyonu) olarak açıklanmaktadır.

Günümüzde sağlık sektörünün, sıkı düzenlemeler, mahremiyet endişeleri ve hızla artan maliyetler vb. gibi birçok büyük zorlukla karşı karşıya kaldığı gözlemlenmektedir. Açıklanan doğrultuda birçok sağlık uzmanı veya ilgili bireyin, daha akıllı sağlık hizmeti sunum türleri geliştirmek için yeni teknolojilere ve bilişime yöneldiği gözlemlenmektedir (Kurt, 2018). Bu bağlamda bu yeniliklerin önemli olduğu bazı araştırmacılarca açıklanmaktadır. Sağlık sektöründe yenilikler önemlidir çünkü insan ağları ve teknoloji birbirine daha bağlı hale geldikçe, sağlık kuruluşları daha büyük ölçeklerde sağlık sorunlarını çözmek için daha iyi araçlara ihtiyaç duyacaktır, şeklinde ifade edilmektedir (Toprak, 2019). Günümüzde özellikle COVID-19 salgını, sağlık sistemleri, hükümetler ve diğer kuruluşlar arasında daha iyi veri sistemlerine ve bilgi alışverişine güçlü bir ihtiyaç olduğunu göstermiştir Pandemi sırasında tele-sağlık hizmetlerine hızlı geçiş, sağlık hizmetleri gibi sıkı bir şekilde düzenlenen bir endüstrinin bile hızla yenilik yapabileceğini gözler önüne sermektedir (Kendirkıran vd., 2021).

Sağlıkta inovasyonun en önemli nedeni sağlığın insanlara yardım etmesinden ileri gelmektedir. Bu bağlamda yeni tedaviler, yeni teknoloji veya yeni süreçler yoluyla olsun, sağlık hizmetleri alanındaki yenilikler, klinisyenlere ve sağlık kuruluşlarına, hastalarının ihtiyaçlarına daha fazla odaklanmak ve insanların yaşamlarını iyileştirmelerine yardımcı olmak için ihtiyaç duydukları araçları sağlayacaktır. Bu kapsamda sağlık turizmi açısından da önemi gözlemlenen inovasyonun sağlık turistlerine ilişkin olarak yeni teknoloji hizmeti, kaliteli hizmet, kaliteli süreç vb. gibi birçok fayda sağladığı gözlemlenmektedir (Terzi, 2019).

Yukarıda açıklanan kapsamda sağlık hizmetlerindeki mevcut yenilik ihtiyacının sağlık turizmi ve inovasyon kavramları üzerindeki etkisini gözler önüne sermektedir. Açıklanan doğrultuda sağlık hizmetlerinde karar vericilerin, sınırlı kaynaklarla kaliteli bakım sunma konusunda sürekli olarak büyük bir baskı altında oldukları gözlemlenmektedir. Yaşlanan nüfus, uzun vadeli koşullarda keskin artışlar, azalan fonlar, artan hasta beklentileri ve tabii ki mevcut COVID-19 pandemisi gibi faktörler bu beklentileri daha çok artırmakta ve sonucunda sağlık hizmetlerinde sürekli yenilik ihtiyacını vurgulamaktadır (Kendirkıran vd., 2021).

Sağlık hizmeti sağlayıcılar bağlamında bir diğer zorluk ise kalifiye personelin mevcudiyetindeki eksiklikler olarak açıklanmaktadır (Eriş & Bucak, 2020). Bu kapsamda mevcut teknolojiler ve sağlık hizmetlerinin sürekli büyüyen dijitalleşmesi, çok ihtiyaç duyulan bu yeniliğin sağlanmasına yardımcı olabilir ve hastaların ve personelin çekiciliğini artırırken hasta sonuçlarını ve verimliliğini iyileştirecek fırsatlar yaratabilir, şeklinde ifade edebilirim.

Noled vd. (2019)'a göre sağlık hizmetleri bağlamında, inovasyonlar, şu anda yapılanlarla karşılaştırıldığında net bir fayda göstermelidir. Örneğin, Dünya Sağlık Örgütü Sağlık İnovasyon Grubu, inovasyonun “yeni düşünme ve öğrenme yolları yaratarak karşılanmayan halk sağlığı ihtiyaçlarına yanıt verdiğini” ve “gelişmiş verimlilik, etkinlik, kalite, sürdürülebilirlik biçiminde değer katmayı amaçladığını” açıklamaktadır. Bu nedenle, sağlık hizmetlerinde inovasyon, yeni tedaviler, cerrahi prosedürler, araçlar ve testlerden eğitim, öğretim, satın alma ve hizmet sunum modellerine yönelik yeni yaklaşımlara kadar geniş bir uygulama yelpazesini kapsamaktadır.

Günümüzün dijital dünyasında, sağlık hizmeti inovasyonu kavramının dijital dönüşüm ve dijitalleşme ile sıkı sıkıya bağlantılı olması gerekmektedir. Bu kapsamda hem hastanın hem de potansiyel personelin gözünde rekabetçi kalabilmek için birçok kuruluşun, en son dijital sağlık teknolojilerini benimsemeleri gerektiğini kabul ettikleri gözlemlenmektedir. Açıklanan bu durum aynı zamanda sağlık turizminde sağlık turisti çekebilmek amacıyla yapılması gerekenlerden olan sanal randevular, yeni cerrahi görüntüleme teknolojileri veya mobil sağlık uygulamaları için platformları içerebilmektedir (Yüzbaşıoğlu & Doğan, 2018).

Yukarıda açıklanan kapsamda sağlık hizmetlerinin dijitalleştirilmesinin hasta deneyimini ve sonuçlarını iyileştirdiği bazı araştırmalarda vurgulanmaktadır. Bu kapsamda sağlıktaki mevcut dijitalleşme iletişim için sanal yöntemlerden, hasta kayıtlarını ve verilerini güncelleme gibi idari görevleri gerçekleştirmek için dijital platformlara kadar yeni teknolojilerin potansiyel faydalarının, tüm hastane organizasyonunu etkilediği gözlemlenmektedir. Bu nedenle verimlilik, kullanım kolaylığı, zaman tasarrufu ve maliyet düşürme gibi faydaların, hastane yönetiminden uygulayıcı klinisyenlere kadar sektörde çalışan herkes tarafından hissedilmekte olduğu açıklanmaktadır (Yüzbaşıoğlu & Doğan, 2018; Eriş & Bucak, 2020)

İlgili çalışmalar değerlendirildiğinde günümüzde ülkelerde kullanılan birçok sağlık sisteminin, sağlık sonuçlarını dikkate almadan hizmetlerin sunulması etrafında organize

edildiği gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda sağlık sonuçlarını dikkate almayan sistemlerde yer alan hasta bireylerin başka ülkelere tedavi olmak amacıyla gittikleri ve bu durumda sağlık turizmini doğurduğu açıklanmaktadır (Herzlinger, 2006; Miraldo, 2019; Çalışkan, 2019; Kurt, 2018; Terzi, 2019).

Günümüzdeki modern sağlık teknolojisi ve dijital kayıtlara geçişin, tıbbın uygulanma şeklini tamamen değiştirdiği gözlemlenmiştir. Artık dijital kayıtlara dönüşüm büyük ölçüde tamamlandığından, yeni yenilikler bu kayıtları daha bağlantılı hale getirmeye odaklanacak, böylece sağlık sistemleri hasta bakımını iyileştirmek için büyük verileri ve içgörülerini kullanabilecektir, şeklinde ifade edilmektedir. Bu bağlamda ülkelerin sağlık sistemlerini geliştirip iyileştirmesinin sağlık turistlerini ülkeye çekmek açısından fayda sağlayacağı düşünülmektedir (Miraldo vd., 2019).

Ülkelerin sağlık turizmini geliştirebilmesi için gerekli olan bir diğer sağlık inovasyon faktörü ise değer temelli bakıma uyum sağlamaktır. Bu doğrultuda ülkeler değer temelli uyum sağlamak için, sağlık kuruluşları bakımı iyileştirmeye ve maliyetleri düşürmeye çalışmalıdır. Bu, hem klinik hem de iş süreçlerini kolaylaştırmak anlamına gelmektedir. Bu bağlamda, daha az gecikme olması için mali onayları verimli hale getirmek veya klinisyenlerin daha iyi kararlar alabilmeleri için hastanın en son kayıtlarına zamanında erişmelerini sağlamak, açıklanan duruma örnek olarak verilebilir (Noles vd., 2019; Toprak, 2019).

Yukarıda açıklanan kapsamda günümüzde sağlık hizmetlerinde dijital dönüşümün devam ettiği gözlemlenmektedir. Bu kapsamda sağlık hizmetlerinde ödeme yapanların, sağlık hizmeti sağlayıcılarının ve diğerlerinin hastalar, tüketiciler ve paydaşlarla etkileşim kurma biçimlerinin temelden yeniden düzenlenmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Terzi, 2019; Kurt, 2018; Kendirkiyan vd., 2021; Çalışkan, 2019). Belirtilen düzenlemeler kapsamında sağlık hizmetlerinin geliştirilmesinin sağlık turizmi açısından ülkeye veya bölgeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Kurt, 2018). Açıklanan doğrultularda sağlıkta inovasyonun önemli bir faktör olduğu ve sağlıkta dönüşümün günümüz standartlarına uygun yapılmasının gerekliliği ortadadır.

Sağlık Turizminde İnovasyon ile İlgili Çalışmalar

Sağlık turizmi inovasyon alanlarının günümüzde oldukça çeşitlendiği gözlemlenmektedir. Bu bağlamda ilgili literatür çalışmaları değerlendirildiğinde; sağlık turizminin inovasyon alanında farklı yeniliklerin yapıldığı sonucuna ulaşılmaktadır. Açıklanan kapsamda Hadzik & Tucki (2016) tarafından hazırlanan çalışma değerlendirildiğinde; araştırmanın sağlık spa turizminde sağlıkla ilgili hizmet sunumunda seçilen yeniliklerin analiz edilmesi amacıyla hazırlanmış olduğu gözlemlenmektedir. Bu kapsamda araştırmada turizm hizmetindeki temel yeniliklerin (süreç yeniliği, ürün yeniliği vb.) açıklandığı ve sağlık spa turizmiyle ilgili güncel değerlendirmelerin yapılmış olduğu gözlemlenmektedir. Avrupa Kaplıcalar Birliği (ESPA) dahil olmak üzere çeşitli spa organizasyonlarının literatür ve web sitelerinin analizi yöntemiyle hazırlanan araştırmanın sonuçları incelendiğinde; günümüzde sağlık turizmindeki yeniliğin spa ile ilgili alanındaki sağlık hizmetleri ile ilgili olduğu ortaya konulmuş ve sağlık

turizmi kaplıcalarında yenilik yaratılmasının öncelikle turistlerde sağlık olgusu haline gelen en önemli trende odaklanmaktan geçtiğinden bahsedildiği gözlemlenmektedir.

Turizmde yenilik, uzun bir yaşam sürmek, sağlıklı kalmak, güzelliği ve iyiliği korumak için artan kamu talebine bir yanıt olarak ifade edilmektedir. Verilen ifadelerden hareketle ilgili literatür çalışmaları değerlendirildiğinde; özellikle sağlık turizminin çağa paralel şekilde geliştirilmesi gerekliliğinden bahsedildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda Szymańska (2015) tarafından sağlık turizmi yenilikçilik sisteminin teorik bir modelini oluşturma amacıyla hazırlanmış çalışma değerlendirildiğinde; araştırmanın metodolojisinin niteliksel olduğu gözlemlenmiş ve sağlık modeli yenilikçiliğinin inşasına ilişkin kavramsal varsayımlar, Delphi yöntemi kullanılarak uzman anketi için geliştirilmiştir. Araştırma kapsamında yapılan uygulama ve analizler sonucunda 9 farklı yenilikçi sistem modelinin geliştirilmiş olduğu gözlemlenmektedir. Yapılan nitel araştırmanın sonuçları değerlendirildiğinde; sağlık turizminin yenilikçiliğinin son derece karmaşık bir karaktere sahip olduğu, uzmanların görüşüne göre, bu turizmin biçimlerinin her birinin, farklı modellerin karşılık geldiği ve buna karşılık, uzmanların mevcut modellerin hiçbirini sağlık tesisi temelli turizme atayamadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bir önceki cümlede açıklanan nedenle; araştırmacı, sağlık tesisi temelli turizmin yenilikçi faaliyetinde herhangi bir düzen (sistem) unsuru görememiştir.

İnovasyon, ekonomik büyümenin ana itici gücü olarak algılanmaktadır. Yenilikçilik en önemli yönetim konularından biridir. Yenilikçilik, kuruluşların, sektörlerin, bölgelerin veya ülkelerin yenilikleri arama, uygulama ve yayma yeteneği olarak tanımlanır, yani bu, ölçülebilen ve değerlendirilebilen yeni bir şey yapmak veya önemli değişiklikler getirmek anlamına gelir. İfade edilen kapsamda tüketicilerin inovasyon sürecine katılımından yararlanan şirketler, diğer yenilikçi sağlık turizmi hizmet sağlayıcılarından daha yüksek bir yenilikçilik seviyesini temsil etmektedir, varsayımından hareketle Szymanska (2016) tarafından hazırlanan çalışma değerlendirildiğinde; araştırmanın tüketici katılımı ile yenilikleri tanıtan şirketlerin yenilik düzeylerini diğer sağlık turizmi hizmeti sağlayıcıları ile karşılaştırmak, amacıyla oluşturulduğu gözlemlenmektedir. Bu bağlamda araştırmanın 461 sağlık turizmi hizmeti sağlayıcısı örneklemini üzerinde yürütüldüğü ve çalışma kapsamında karşılaştırmalı analiz yönteminin kullanıldığı gözlemlenmektedir. Araştırma kapsamında toplanan verilerin analizi sonucunda; tüketicilerle (hastalar) işbirliği yapan şirketlerde diğer katılımcılara göre çok daha yüksek düzeyde bir inovasyon olduğu ortaya konulmuştur.

Günümüzde önemli bir problem olarak karşımıza çıkan sağlık turizmi hizmetlerinde teknolojik yeniliklerin uygulanması konusu çerçevesinde Szymańska & Panfiluk (2020) tarafından hazırlanan çalışma değerlendirildiğinde; araştırmanın temel amacının sağlık hizmeti sunan işletmelerin teknolojik yenilikçiliğinin belirleyicilerini teşhis etmek olduğu gözlemlenmektedir. Belirtilen amaç doğrultusunda araştırmada Delphi yöntemi kullanılmış ve karşılaştırmalı analiz yapılmıştır. İncelenen nüfusun tüm büyüklüğünün, 241.393 varlıktan oluşan yerel bir veri bankasına (2014) dayalı olarak tanımlanmış ve araştırma materyali bir anket aracılığıyla toplanmıştır. Bu kapsamda 461 işletmeden toplanan anketlerin analiz

sonuçları incelendiğinde; 2013-2015 döneminde yenilik uygulayan 316 kuruluşun 145'inin (%45.89) teknolojik yenilikler uyguladığını, 141 kuruluşun (%44.62) yeni makine ve teçhizatı içeren teknolojik yenilikleri ve 31'inin teknolojik yenilikleri uyguladığını göstermiştir. Ayrıca araştırma sonuçları yürütülen faaliyetin türü ne olursa olsun, kuruluşların, müşteri hizmetlerine, ebelgelere ve tedavi planlamasına adanmış yazılımlar dahil olmak üzere yeni bilgisayar yazılımının uygulanmasına işaret ettiği yönünde bulgulanmıştır.

Avrupa 2020 stratejisinin, akıllı, sürdürülebilir, kapsayıcı büyüme ve kalkınmanın elde edilmesinin yönünü belirlemiş olduğu gözlemlenmektedir. Bu kapsamda Blazeviç (2016) tarafından sorunlara sistematik yaklaşımıyla sağlık turizminin, yalnızca turistik bölgelerin değil, ulusal düzeyde tüm destinasyonun ideal bir “akıllı uzmanlaşma” modeli olduğu hipotezini doğrulamak amacıyla hazırlanan çalışma değerlendirildiğinde; araştırmanın ilgili literatür çalışmalarının betimsel analiz yöntemiyle incelenmesi ve değerlendirilmesi yoluyla oluşturulduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda araştırmanın teoride ve pratikte, sağlık turizminin hala tek bir tanımının olmadığı gerçeğine atıfta bulunduğu ve akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı kalkınma ile sağlık turizmi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koyduğu gözlemlenmiştir.

Hofer vd. (2012) tarafından “sağlık turizmi” kavramına ilişkin güncel araştırmalara İsviçre odaklı bir genel bakışın sunulması ve bu kavramın mevcut/gelecekteki pazarlara yerleştirilmesi konusunda bir fikir birliğinin bulunup bulunmadığının belirlenmesi amacıyla hazırlanan çalışma değerlendirildiğinde; araştırmanın ilgili literatür çalışmalarının taranması ve mevcut anket/nitel görüşme sonuçlarının birleştirilmesi sonucunda ortaya çıkan keşifsel amaçlı bir çalışma olduğu gözlemlenmektedir. Araştırma kapsamında sağlık alanından bir hizmetin sağlık turizmi kapsamında sağlık hizmetleri kapsamında sınıflandırılmasına imkan verecek şekilde, sağlık turizmi öncesinde verilmiş olmasının gerekliliği ortaya konulmuş ve böylece sağlık turizminin, sağlıklıları hedefleyen turizm altında değil, hasta pazarı altında sınıflandırılmakta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca bulgular gösteriyor ki sağlık turizminin sağlık hizmetlerine ve turizme nasıl dahil edildiğine dair bilgilere katkıda bulunmakta ve sağlıklılar için pazar potansiyelini gözler önüne sermektedir.

Sağlık turizminde inovasyon konusu çerçevesinde, günümüzde yenilikçi birçok sağlığı geliştirme hizmetinin piyasa girdiği gözlemlenmektedir. Bu kapsamda Könyves (2014) tarafından yenilikçi bir sağlığı geliştirme hizmetinin piyasaya girişinin incelenmesi amacıyla oluşturulan çalışma değerlendirildiğinde; araştırmanın sağlık giderlerinin kişinin bütçesinin bir parçası olması gerektiği varsayımı temelinde gerçekleştirilmiş olduğu gözlemlenmektedir. Belirtilen varsayımdan hareketle ilgili sonuçlar değerlendirildiğinde; sağlıkla ilgili endişelerin, daha yüksek sosyal statüye sahip tüketiciler tarafından daha fazla gözlemlenmekte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç ilgili bireylerin sağlıklıları kapsamında sunulan koruyucu hizmetler için para ödemeye hazır oldukları anlamına gelmektedir, şeklinde ifade edilebilir.

Günümüzde sağlık turizmi sektöründe yeni kavramların ortaya atıldığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda Zsarnoczky (2018) tarafından sağlık turizmi sektöründeki yeni kavramların açıklanması amacıyla hazırlanan çalışma değerlendirildiğinde; sağlık turizmindeki trendlerin, sadece hizmetlerin kalitesinden değil, aynı zamanda sağlık bilincinin artmasından da etkilenmekte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca geçtiğimiz yıllarda sağlık turizmi gelişiminin en önemli özelliği uzmanlaşma olduğu ve bunun sonucunda turizm işletmelerinin sunduğu hizmet, mekan ve destinasyonlarda önemli farklılıkların ortaya çıktığı da araştırma bulguları arasında yer almaktadır.

Sağlık turizmi pazarının yeniliğe karşı duyarlılığının yüksek olduğu bilinmektedir. Bu durumun nedenini; ‘yalnızca bu pazardaki turizm işletmelerinin değil, her şeyden önce tıbbi hizmet sağlayıcıların işleyişidir’ olarak açıklayan Panasiuk (2017) araştırmasında sağlık turizmi pazarında yenilikçi teklifler sunmaktan sorumlu olan varlıklarının belirlenmesi amacıyla hazırlanan çalışma değerlendirildiğinde; araştırmada ilk olarak, turizm pazarı yenilikleri ve sağlık turizmi pazarının yapısı ile ilgili teorik konularının açıklanmış olduğu gözlemlenmiştir. Araştırma sonuçları sağlık turizmi pazar yapısı üzerinde yapılan analiz, teklif açısından iyi gelişmiş pazarın ve onu oluşturan kuruluşlarla talep tarafını temsil eden sağlık turizmi hizmetlerini kullanmanın çeşitli nedenlerini gösteren piyasa katılımcıları olduğunu ortaya koymuştur.

Panfiluk & Szymanska (2017) tarafından sağlık turizmi hizmeti sağlayıcılarının yenilikçiliklerinin optimum ölçütlerini belirlemek amacıyla hazırlanan çalışma değerlendirildiğinde; araştırmanın Polonya’da 438 sağlık turizmi hizmeti sağlayıcı örnekleminde gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda anket ve telefon görüşmesi yöntemiyle ulaşılan katılımcılardan toplanan verilerin analizi sonucunda; inovasyonu tanıtmak için bir stratejinin detaylandırılması gerekliliği ve yenilikçi faaliyetlerin etkisi olarak daha fazla turist sayısı olmak üzere beş optimum önlem belirlenmiş olduğu gözlemlenmiştir.

Yüzbaşıoğlu & Doğan (2018) tarafından sağlık hizmetlerinde inovasyon sürecinin temelde diğer sektörlerde gerçekleştirilen inovasyon süreçleriyle benzerlik gösterdiği, ancak daha karmaşık bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Sürecin karmaşık olmasının sebebi olarak sektörde çok sayıda aktörün faaliyet göstermesi olarak ifade edilebilir. Bu bağlamda aynı araştırmada bu etkenler; rekabet, paydaşlar bütçe, ağ yapıları, pazar çevresi, hedefler, liderlik tarzı, kaynaklar olarak ifade edilmiştir.

Son birkaç yıldır, "inovasyon" terimi, turizm işletmelerinin, destinasyonların ve turizm sektörünün gelişme davranışlarını tanımlamak için giderek daha fazla kullanılmaktadır. Turizm endüstrisinin yenilikler için tek başına tedarik ve düzenleyici sektörler kadar önemli olmadığı belirtilmektedir. Açıklanan doğrultuda Hjalager (2002) tarafından turizmde inovasyon eksikliğinin giderilmesi konusu çerçevesinde hazırlanan çalışma değerlendirildiğinde; günümüzde özellikle sağlık turizminde önemli inovasyon eksiklikleri olduğu ve buna göre, turizmde inovasyonu hedefleyen politikaların, tek tip olarak endüstrinin kendisine odaklanmaması ve bu kapsamda diğer iş sektörlerinin ve kamu sektörünün itici

güçlerinin hesaba katılması gerekliliğinin ortada olduğunun belirtilmiş olduğu gözlemlenmektedir.

Hajihassaniasl ve Akçacı (2022), çalışmasının amacı 2019 yılı verilerine göre dünya genelinde en yüksek turizm gelirlerine sahip olan ilk 10 ülkenin inovasyon değişkeni yanı sıra turizm sektörü gelirini etkileyen bazı değişkenlerin 2015-2019 döneminde incelenmesidir. Elde edilen bulgulara göre incelenen dönemde, reel döviz kuru değişkeni incelenen ülkelerin turizm gelirlerini olumsuz etkilerken, global yönetim değişkeni bu ülkelerin turizm gelirlerini olumlu etkilediği ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra inovasyon değişkeni olarak ele alınan global inovasyon endeksi değişkeni incelenen ülkelerin turizm sektörü gelirlerini etkilemediği sonucu ortaya çıkmıştır. çalışması sonucunda elde edilen bulgulara göre incelenen dönemde, reel döviz kuru değişkeni incelenen ülkelerin turizm gelirlerini olumsuz etkilerken, global yönetim değişkeni bu ülkelerin turizm gelirlerini olumlu etkilediği ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra inovasyon değişkeni olarak ele alınan global inovasyon endeksi değişkeni incelenen ülkelerin turizm sektörü gelirlerini etkilemediği sonucu ortaya çıkmıştır.

Atabey, İrmış ve Akyürek (2022), çalışmasının amacı, termal turizminin ülke geliri ve kalkınması açısından önemi göz önünde bulundurularak, sağlık konusunun daha önemli olacağı düşünülüyor gelecek dönemde termal turizm alanında yaşanılacak inovasyonun artacağı varsayımıyla; personel güçlendirmenin boyutlarının, çalışanın inovatif davranış boyutlarına olan etkisini Denizli'deki termal sağlık turizmi işletmelerinde ölçmek ve sonuçlarını paylaşmak olarak belirlenmiştir. Araştırma sonucunda personel güçlendirmenin çalışanın inovatif davranışını olumlu yönde etkilediği ve personel güçlendirmenin anahtarı olarak eğitim düzeyinin artırılmasının inovasyonu desteklediği ortaya konmuştur.

Şengül (2016), çalışmasında son yıllarda teknolojiye yaşanan devrimsel gelişmeler, teşhis ve tedavi hizmetlerinin sunum şekline ve kalitesine etkileriyle sağlıkta önemli dönüşümlere sebep olmuştur. İnovatif uygulamaların en büyük kaynağı ve kullanıcılarından biri olan sağlık hizmetlerindeki konsept değişikliğinin ülkemizdeki ve dünyadaki durumu ve inovasyonun sağlık sektöründeki yeri ve önemi bütünsel bakış açısıyla sentezlenmiştir.

Eraslan, Bulu ve Bakan (2008), çalışmasında Türkiye ekonomisinin en önemli ekonomi kalemlerinden birini oluşturan turizm sektörünün önde gelen kümelenmelerini ortaya koymakla birlikte kümelenmelerin inovasyona etkisini araştırma amacını taşımaktadır. Bu çalışmanın sonucu olarak kümelenmelerde inovasyonu tetikleyen üç adet mekanizma saptanmıştır.

Yüzbaşıoğlu ve Doğan (2018), çalışmanın amacı son yıllarda talebin giderek arttığı ve hizmet veren destinasyon sayısının her geçen yıl çoğaldığı sağlık turizmi sektöründe faaliyet gösteren sağlık kuruluşları, küresel rekabet ortamında rekabet avantajı kazanmak veya bu yeteneklerini geliştirebilmek amacıyla inovasyon faaliyetlerine başvurmaktadır. Bu çalışmanın amacı, inovasyon ve inovasyon süreciyle ilgili yazılı kaynakların detaylı bir şekilde taranarak sağlık turizmi işletmelerindeki inovasyon süreciyle ilgili kavramsal bir çerçeve oluşturmaktır. Yapılan tarama neticesinde sağlık hizmetlerinde inovasyon sürecinin temelde diğer

sektörlerde gerçekleştirilen inovasyon süreçleriyle benzerlik gösterdiği, ancak daha karmaşık bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Sağlık turizmi işletmelerinde inovasyon sürecine etki eden başlıca faktörlerin; organizasyon kültürü, paydaşlar ve çalışanlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Işık, Akoğul, Taş, Uyrun, Hajiyeva, Turan, ve Dırbo (2018), çalışması turizm-inovasyon ilişkisini irdeleyen bu literatür araştırmasında ulusal düzeydeki yayınların özelliklerini belirlemek amaçlanmıştır. Genel olarak elde edilen sonuçlar turizm-inovasyon çalışmalarının işletme performansına olan etkisi, işletme yöneticilerinin yenilik algısı, KOBİ'lerde inovasyon, işletmelerde inovasyonun önemi, inovasyon sürdürülebilirlik ilişkisi, bireysel yenilikçilik, işletme yöneticilerinin inovasyon anlayışı/algısı, turizmde teknoloji inovasyonu, kentlerde inovasyon, inovasyon harcamaları ile turizm geliri ilişkisi, hizmet inovasyonu ile turizmde inovasyon ve girişimcilik üzerine yoğunlaştığını göstermektedir.

Uzun (2020), çalışması kavramsal nitelikte olup, inovasyon konusu kapsamında ele alınmıştır. Turizm işletmelerinin inovasyon stratejileri çerçevesinde değerlendirmeler yapılmış ve turizm işletmelerinde gerçekleştirilen inovasyon faaliyetleri örneklerle sunulmuştur.

SONUÇ

Bu çalışma sağlık turizmi kavramının değerlendirilmesi ve sağlık hizmetlerinde inovasyon olgusunun sağlık turizmi noktasında açıklanmasını amaçlamaktadır. Belirtilen amaç doğrultusunda araştırmada sağlık turizmi kavramı detaylı bir şekilde açıklanmış, sonrasında ise sağlık hizmetlerinde inovasyon olgusu sağlık turizmi kapsamında değerlendirilmiştir. Bu bağlamda araştırmanın ilk değişkeni olan sağlık turizminin en genel manada, tıbbi tedavi veya yardım almak için başka ülkelere seyahat eden hastalardan oluşan bir turizm şekli olarak ifade edebiliriz. Bu bağlamda sağlık turizmi ulaşım, konaklama ve ağırlama gibi turizm terminolojisine ait hizmetleri içermektedir. Aynı zamanda sağlık turizminin; sağlığı geliştirmek amaçlı tıbbi kontrol, kaplıca turizmi, estetik turizmi vb. gibi bileşenlerden meydana geldiği gözlemlenmektedir. Açıklanan kapsamda kendi ülkesi dışında herhangi bir ülkeye sağlık hizmeti almak için giden kişinin ise ‘medikal turist’ ve ‘sağlık turisti’ olarak adlandırıldığı gözlemlenmektedir.

Günümüzde ülkelerin yukarıda açıklanan kapsamda sağlık turizmine ve sağlık turistlerine yöneldikleri gözlemlenmektedir. Bu durumun en belirgin ana itici gücünü, sağlık turistlerinden gelen ekonomik gereçlerin oluşturduğu bulgulanmıştır. Bu bağlamda ülkeler sürekli olarak sağlık hizmetleri sunumunu, teknolojisini, ürünlerini geliştirmekle karşı karşıya kalmaktadır. Bu doğrultuda da sağlıkta inovasyon kavramı karşımıza çıkmaktadır.

Sağlıkta inovasyonun en önemli nedeni sağlığın insanlara yardım etmesinden ileri gelmektedir. Bu bağlamda yeni tedaviler, yeni teknoloji veya yeni süreçler yoluyla olsun, sağlık hizmetleri alanındaki yenilikler, klinisyenlere ve sağlık kuruluşlarına, hastalarının ihtiyaçlarına daha fazla odaklanmak ve insanların yaşamlarını iyileştirmelerine yardımcı olmak için ihtiyaç duydukları araçları sağlayacaktır. Bu kapsamda sağlık turizmi açısından da

önemi gözlemlenen inovasyonun sağlık turistlerine ilişkin olarak yeni teknoloji hizmeti, kaliteli hizmet, kaliteli süreç vb. gibi birçok fayda sağladığı gözlemlenmektedir.

İlgili çalışmalar değerlendirildiğinde günümüzde ülkelerde kullanılan birçok sağlık sisteminin, sağlık sonuçlarını dikkate almadan hizmetlerin sunulması etrafında organize edildiği gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda sağlık sonuçlarını dikkate almayan sistemlerde yer alan hasta bireylerin başka ülkelere tedavi olmak amacıyla gittikleri ve bu durumunda sağlık turizmini doğurduğu açıklanmaktadır.

Sağlık inovasyonunun nihai hedefi, sağlık sisteminin performansını optimize ederek kamu ve kişisel sağlık ihtiyaçlarını ve taleplerini karşılama yeteneğini geliştirmektir. Bu kapsamda dışarıya sağlık turisti veren ülkelerdeki sağlık turisti oranının sağlık inovasyonunu gerçekleştirdikten sonra düşmesi beklenmektedir.

Tıp teknolojisi geliştikçe, onun nasıl ve ne zaman benimseneceği veya ona yatırım yapılıp yapılmayacağını anlamak kritik derecede öneme sahip bir diğer faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu faktör aynı zamanda diğer şirketlerle bulunulan mevcut rekabet ortamında önemli faydalar sağlayabilmektedir. Bahsedilen rekabetin yalnızca her bir teknoloji içinde değil, örneğin bir hastalık kategorisine yönelik ilaçlar arasında değil, aynı zamanda farklı teknolojiler arasında da var olduğu unutulmamalıdır. Bu kapsamda ne kadar farklı ve yeni teknoloji olursa sağlık turizminin o denli gelişeceği ve sağlık turisti çekme olasılığının da o kadar fazla olacağı düşünülmektedir.

Sağlık hizmeti sağlayıcılar bağlamında bir diğer zorluk ise kalifiye personelin mevcudiyetindeki eksiklikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda mevcut teknolojiler ve sağlık hizmetlerinin sürekli büyüyen dijitalleşmesi, çok ihtiyaç duyulan bu yeniliğin sağlanmasına yardımcı olabilir ve hastaların ve personelin çekiciliğini artırırken hasta sonuçlarını ve verimliliğini iyileştirecek fırsatlar yaratılabilir.

KAYNAKÇA

- Altın, U., Bektaş, G., Antep, Z., & İrbay, A. (2012). Sağlık Turizmi ve Uluslararası Hastalar İçin Türkiye Pazarı. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (3), 157-163.
- Amouzagar, S., Mojaradi, Z., Izanloo, A., Beikzadeh, S., & Milani, M. (2016). Qualitative Examination Of Health Tourism And Its Challenges. *International Journal Of Travel Medicine And Global Health*, 4(3), 88-91.
- Arı, H. O. (2022). Türkiye'deki Sağlık Turizmi Politikalarının, Sektörel Hedefler Bağlamında Mevcut. *Journal Of Tourism And Gastronomy Studies*, 10(1), 571-588.
- Aslanova, K. (2013). Türkiye'de Sağlık Turizmi ve Sağlık Turizmi Hukuku. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 3(3), 129-145.
- Aydın, O. (2012). Türkiye'de Alternatif Bir Turizm; Sağlık Turizmi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2012(2), 91-96.
- Bozça, R., Kıraç, F. Ç., & Kıraç, R. (2017). Sağlık Turizmi Swot Analizi: Erzincan. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(3), 157-163.

- Bulut, B. (2021). Türkiye'de Sağlık Turizmi Çalışanlarının Sağlık Turizmi Kapsamında Hasta İletişim Algıları ile Sağlık Hizmeti Kalite Algılarının İncelenmesi (Master's Thesis, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi/Lisansüstü Eğitim Enstitüsü/Sağlık Turizmi Ana Bilim Dalı).
- Carrera, P. M., & Bridges, J. F. (2006). Globalization And Healthcare: Understanding Health And Medical Tourism. *Expert Review Of Pharmacoeconomics & Outcomes Research*, 6(4), 447-454.
- Chambers, A. (2015). Trends In Us Health Travel Services Trade. United States International Trade Commission, Août.
- Cheah, C. F., & Abdul-Rahim, A. S. (2018). Relationship Between Health Care And Tourism Sectors To Economic Growth: The Case Of Malaysia, Singapore And Thailand. *Pertanika J Soc Sci Hum*, 26(2), 1203-1213.
- Çalışkan, H. (2019). Sağlık Kurumlarında Stratejik İnsan Kaynakları Yönetiminin Örgütsel İnovasyona Etkisi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 22(2), 341-358.
- Çelik, A. (2009). Sağlık Turizmi Kapsamında Termal İşletmelerde Sağlık Hizmetleri Pazarlaması ve Algılanan Hizmet Kalitesi: Balçova Termal İşletmesinde Bir Uygulama (Doctoral Dissertation, Deü Sosyal Bilimleri Enstitüsü).
- Edinsel, S., & Adıgüzel, O. (2014). Türkiye'nin Sağlık Turizmi Açısından Son Beş Yıldaki Dünya Ülkeleri İçindeki Konumu ve Gelişmeleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 167-190.
- Eriş., H., & Bucak, F. K. (2020). İnovasyonun Çalışma Performansı Üzerine Etkisi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (18), 76-80.
- FE, 2022a: Online Erişim: <https://www.fraserinstitute.org/sites/default/files/leaving-canada-for-medical-care-2017.pdf>, Erişim Tarihi Ve Saati: 16.05.2022, 16:54.
- Garcia-Altes, A. (2005). The Development Of Health Tourism Services. *Annals Of Tourism Research*, 32(1), 262-266.
- Hall, C. M. (1992). Adventure, Sport And Health Tourism. *Adventure, Sport And Health Tourism.*, 141-158.
- Halpaap, B., Peeling, R. W., & Bonnici, F. (2019). The Role Of Multilateral Organizations And Governments In Advancing Social İnnovation In Health Care Delivery. *Infectious Diseases Of Poverty*, 8(1), 1-5.
- Han, J. S., Lee, T. J., & Ryu, K. (2018). The Promotion Of Health Tourism Products For Domestic Tourists. *International Journal Of Tourism Research*, 20(2), 137-146.
- Herzlinger, R. E. (2006). Why İnnovation In Health Care İs So Hard. *Harvard Business Review*, 84(5), 58.
- Hosseini, F., & Mirzaei, A. (2021). A Survey Of Perspectives And Factors In The Development Of Medical Tourism In The Middle East. *Journal Of Archives In Military Medicine*, 9(3).
- Izadi, M., Ayoobian, A., Nasiri, T., Joneidi, N., Fazel, M., & Hosseinpoufard, M. J. (2012). Situation Of Health Tourism In Iran; Opportunity Or Threat. *Journal Of Military Medicine*, 14(2), 69-75.
- İçöz, O. (2009). Sağlık Turizmi Kapsamında Medikal (Tıbbi) Turizm ve Türkiye'nin Olanakları. *Journal Of Yasar University*, 4(14).
- Kadıoğlu, Y., & Sümen, H. (2021). Türkiye'de Sağlık Turizmi Kapsamında Medikal Turizm ve Ekonomi Yönü: İstanbul Örneği.
- Kantar, G., & Işık E. (2014). Türkiye'de Sağlık Turizmi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 1(1), 15-20.
- Kendirkıran, G., Atakoğlu, A. G., & Meral, D. K. (2021). Psikiyatri Hemşireliğinde İnovasyon ve Evde Hasta Takibi. *Balıkesir Medical Journal*, 5(2), 119-125.
- Kiss, K. (2015). The Challenges Of Developing Health Tourism In The Balkans. *Tourism: An International Interdisciplinary Journal*, 63(1), 97-110.

- Kurt., A. (2018)Sağlık Hizmetlerinde Toplam Kalite Yönetimi Ve İnovasyon. Sağlıkta Kalite ve Akreditasyon Dergisi, 3(1), 1-6.
- Laws, E. (2015). Health Tourism. Health And The International Tourist (Routledge Revivals), 199.
- Miraldo, C., Monken, S. F., Motta, L., & Ribeiro, A. F. (2019). Innovation İn Health-Care Companies: A Strategy To İncree Customer Service Productivity. Innovation & Management Review.
- Noles, K., Barber, R., James, D., & Wingo, N. (2019). Driving İnnovation İn Health Care: Clinical Nurse Leader Role. Journal Of Nursing Care Quality, 34(4), 307-311.
- Omay, E. G. G., & Cengiz, E. (2013). Health Tourism İn Turkey: Opportunities And Threats. Mediterranean Journal Of Social Sciences, 4(10), 424-424.
- Özer, Ö., & Songur, C. (2012). Türkiye'nin Dünya Sağlık Turizmindeki Yeri ve Ekonomik Boyutu. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(7), 69-81.
- Özkan, M. E. (2019). Sağlık Turizmi Kapsamında Türkiye'nin Medikal Turizm Potansiyeline Yönelik Bir Değerlendirme. Turizm EkonomivVe İşletme Araştırmaları Dergisi, 1(1), 50-64.
- Özkurt, H. (2007). Sağlık Turizmi Tahvilleri. Maliye Dergisi, 152(1), 122-142.
- Özsarı, S. H., & Karatana, Ö. (2013). Sağlık Turizmi Açısından Türkiye'nin Durumu. Journal Of Kartal Training & Research Hospital/Kartal Eğitim ve Arastırma Hastanesi Tip Dergisi, 24(2).
- Perera-Gil, J., Chacón-Ferrera, R., Ferrera-Fernández, M. Á., & Candelas, R. (2017). Health Tourism İn Clinics Located İn Tourist Areas: The Case Of Spain. Journal Of Clinical Medicine Research Updates, 4, 1-4.
- Salehi-Esfahani, S., Ridderstaat, J., & Ozturk, A. B. (2021). Health Tourism İn A Developed Country With A Dominant Tourism Market: The Case Of The United States' Travellers To Canada. Current Issues İn Tourism, 24(4), 536-553.
- Sandberg, D. S. (2017). Medical Tourism: An Emerging Global Healthcare İndustry. International Journal Of Healthcare Management, 10(4), 281-288.
- Saygılı, T., Yalçın, S. O., & Özsarı, H. (2021). Advanced Age And Disabled Health Tourism Concept, Problems And Solution Suggestions. International Journal Of Health Management And Tourism, 6(2), 492-514.
- Sb,2022a:Onlineerişim:Https://Www.Ushas.Com.Tr/Saglikturizmi/veri/~/:Text=388%20bin%20150%20hasta%2c%20sa%C4%9fl%C4%B1k,Milyon%20882%20bin%20dolara%20gerekilemi%C5%9ftir. , Erişim Tarihi Ve Saati: 17.05.2022, 14:01.
- Sezgin, S. (2021). Türkiye'de Sağlık Turizminin Uluslararası Pazarlama Temelinde İncelenmesi. Hitit Ekonomi ve Politika Dergisi, 1(1), 31-53.
- Şengül, H., & Bulut, A. (2019). Sağlık Turizmi Çerçevesinde Türkiye'de Termal Turizm; Bir Swot Analizi Çalışması. Estüdam Halk Sağlığı Dergisi, 4(1), 55-70.
- Tengilimoğlu, D. (2021). Sağlık Turizmi ve Devlet Teşvikleri. Journal Of Life Economics, 8(1), 1-10.
- Terzi, M. (2019). Sağlık Hizmetlerinde İnovasyon: E-Sağlık Uygulamalarının Hastalar Tarafından Değerlendirilmesi (Master's Thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Tontus, H. Ö. (2018). Sağlık Turizmi Tanıtımı ve Sağlık Hizmetlerinin Pazarlanması İlkeleri Üzerine Değerlendirme. Disiplinlerarası Akademik Turizm Dergisi, 3(1), 67-88.
- Toprak, B. (2019). Sağlık Teknolojilerinde İnovasyon (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Tütüncü, Ö., Kiremitçi, İ., & Çalışkan, U. (2011). Sağlık Turizmi, Güvenlik ve Kalite. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 22(1), 91-93.
- Wong, B. K. M., & Hazley, S. (2020). The Future Of Health Tourism İn The İndustrial Revolution 4.0 Era. Journal Of Tourism Futures.

- Yardan, E. D., Dikmetaş, H., Us, N. C., & Yabana, B. (2014). Türkiye ve Dünya'da Sağlık Turizmi. Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi, 8(2), 27-42.
- Yüzbaşıoğlu, N., & Doğan, O. (2018). Sağlık Turizmi İşletmelerinde İnovasyon Sürecine İlişkin Bir Literatür Taraması.
- Zaninović, K., & Matzarakis, A. (2009). The Bioclimatological Leaflet As A Means Conveying Climatological Information To Tourists And The Tourism Industry. International Journal Of Biometeorology, 53(4), 369-374.
- Blazevic, O. (2016). Health Tourism And" Smart Specialisation". Utms Journal Of Economics, 7(1), 85-95.
- Çalışkan, H. (2019). Sağlık Kurumlarında Stratejik İnsan Kaynakları Yönetiminin Örgütsel İnovasyona Etkisi. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi, 22(2), 341-358.
- Eriş., H., & Bucak, F. K. (2020). İnovasyonun Çalışma Performansı Üzerine Etkisi. Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi, (18), 76-80.
- Hadzik, A., & Tucki, A. (2016). Service İnnovations İn The Spa Health Tourism Selected Examples. Ejmt, 3, 12.
- Halpaap, B., Peeling, R. W., & Bonnici, F. (2019). The Role Of Multilateral Organizations And Governments İn Advancing Social İnnovation İn Health Care Delivery. Infectious Diseases Of Poverty, 8(1), 1-5.
- Herzlinger, R. E. (2006). Why İnnovation İn Health Care İs So Hard. Harvard Business Review, 84(5), 58.
- Hjalager, A. M. (2002). Repairing İnnovation Defectiveness İn Tourism. Tourism Management, 23(5), 465-474.
- Hofer, S., Honegger, F., & Hubeli, J. (2012). Health Tourism: Definition Focused On The Swiss Market And Conceptualisation Of Health (İ) Ness. Journal Of Health Organization And Management.
- Kendirkıran, G., Atakoğlu, A. G., & Meral, D. K. (2021). Psikiyatri Hemşireliğinde İnovasyon ve Evde Hasta Takibi. Balıkesir Medical Journal, 5(2), 119-125.
- Könyves, E. (2014). Innovation İn Health Tourism–Creation Of Spahealthy Application. Applied Studies İn Agribusiness And Commerce, 8(4), 13-16.
- Kurt., A. (2018). Sağlık Hizmetlerinde Toplam Kalite Yönetimi Ve İnovasyon. Sağlıkta Kalite ve Akreditasyon Dergisi, 3(1), 1-6.
- Miraldo, C., Monken, S. F., Motta, L., & Ribeiro, A. F. (2019). Innovation İn Health-Care Companies: A Strategy To İncrease Customer Service Productivity. Innovation & Management Review.
- Noles, K., Barber, R., James, D., & Wingo, N. (2019). Driving İnnovation İn Health Care: Clinical Nurse Leader Role. Journal Of Nursing Care Quality, 34(4), 307-311.
- Orhan, F. (2022) Sağlık Hizmetlerinde İnovasyon. İksad Publishing House
- Panasiuk, A. (2017). Theoretical Aspects Of İnnovation İn Health Tourism. European Journal Of Service Management, 25(1).
- Panfiluk, E., & Szymańska, E. (2017). The Measurement Of The İnnovateness Of Health Tourism Services Using An Adequacy Matrix Title Of The Article. Entrepreneurship And Sustainability Issues, 4(4), 400-420.
- Szymańska, E. (2015). Construction Of The Model Of Health Tourism İnnovateness. Procedia-Social And Behavioral Sciences, 213, 1008-1014.
- Szymańska, E. (2016). Consumer Participation İn The Health Tourism İnnovation Process. Ekonomia İ Zarządzanie, 8(4).
- Szymańska, E., & Panfiluk, E. (2019). Determinants Of Technological İnnovations İn Health Tourism Enterprises. Verslas: Teorija İr Praktika/Business: Theory And Practice, 21(1), 348-359.

- Terzi, M. (2019). Sağlık Hizmetlerinde İnovasyon: E-Sağlık Uygulamalarının Hastalar Tarafından Değerlendirilmesi (Master's Thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Toprak, B. (2019). Sağlık Teknolojilerinde İnovasyon (Doctoral Dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- Yıldırım, B. F., Özdemirci, F., & Soydan, G. (2021). Sağlık Turizmi Hastaları İçin E-Nabız Uygulamalarının Geliştirilmesi: Bir Model Önerisi. *Bilgi Yönetimi*, 4(1), 25-55.
- Yozcu, S., Dinçer, F. İ., & Dinçer, M. Z. (2019). Sosyal İnovasyon Kapsamında Golf Terapinin Helal
- Zsarnoczky, M. (2018). Novel Concepts In The Health Tourism Industry. *Vadyba*, 32(1), 67-73.
- Hajihassaniasl, S. & Akçacı, T. (2022). İnovasyonun Turizm Sektörü Üzerindeki Etkisi: Panel Veri Analizi, *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 17 (67) , 735-753. DOI: 10.19168/Jyasar.1091996
- Atabey, G. B. , İrmış, A. & Akyürek, B. (2022). Termal Sağlık Turizmi İşletmelerinde Personel Güçlendirme Ve Bireysel İnovatif Davranış İlişkisi Üzerine Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 13 (34), 566-588. DOI: 10.21076/Vizyoner.957926
- Eraslan, İ. H. , Bulu, M. & Bakan, İ. (2008). Kümelenmeler ve İnovasyona Etkisi: Türk Turizm Sektöründe Uygulama. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 5 (3), Retrieved From <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Soid/Issue/11376/135945>
- Işık, C., Akoğul, E., Taş, S., Uyrun, A. , Hajiyeva, T. , Turan, B. & Dırbo, A. H. (2018). Turizm ve İnovasyon İlişkisi: Literatür Taraması . *Journal Of Tourism Intelligence And Smartness*, 1 (2) , 34-74. Retrieved From <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Jtis/Issue/41750/504590>
- Uzun, C. (2020). Turizm İşletmelerinde İnovasyon Stratejileri . *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 271-294. Retrieved From <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Pub/Ahbvtfd/Issue/58426/738028>